

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
İNSAN KAYNAKLARI VE ÖRGÜTSEL DEĞİŞİM BİLİM DALI

**İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIKLARININ
İŞVERENE SORUMLULUKLARI
İNŞAAT SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan: **Berrin MERT**

İstanbul, 2012

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
İNSAN KAYNAKLARI VE ÖRGÜTSEL DEĞİŞİM BİLİM DALI

**İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIKLARININ
İŞVERENE SORUMLULUKLARI
İNŞAAT SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:

Berrin MERT

Öğrenci No:

080778024

Danışman:

Yrd.Doç.Dr. Sefer GÜMÜŞ

İstanbul, 2012

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının İşverene Sorumlulukları İnşaat Sektöründe Bir Uygulama” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 10/02/2012

Berrin MERT

İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIKLARININ İŞVERENE SORUMLULUKLARI İNŞAAT SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

Tezi Hazırlayan: **Berrin MERT**

Özet

Bu tez çalışmasında “İş kazası ve meslek hastalıklarının işverene yüklediği sorumluluklar” konusu ele alınmıştır. İnşaat sektöründe bir uygulama ile örneklendirilmiştir.

Hızlı ve kontrolsüz sanayileşme süreci ve üretimin giderek yoğunlaşması iş kazaları ve meslek hastalıkları ile çevre kirliliği gibi sorunların önemli boyutlara ulaşmasına neden olmuştur. Ülkemizde yaklaşık 150 yıllık bir geçmişe sahip olan iş sağlığı ve iş güvenliği sorunu gündemdeki yerini korumakta olup, her yıl meydana gelen yüz binlerce iş kazası, binlerce ölüm ve yaralanma ile büyük maddi kayıplara neden olmaktadır. Ayrıca, iş kazaları ve meslek hastalıklarının işçi, işveren, üçüncü kişi, kurum ve kuruluşlar açısından ayrıntılı hukuksal boyutları bulunmaktadır. Bu tezde genel olarak iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucunda gündeme gelen yasal yaptırımlar üzerinde durulmuştur. İş kazaları ve meslek hastalıkları SSK ve Bireysel İş Hukuku açısından incelenmiş ve bu olaylar sonucunda ortaya çıkan idari ve cezai yaptırımlar ile maddi ve manevi tazminatlar değerlendirilmiştir. İş kazalarının çekilen acı ve sıkıntıların yanı sıra işçi, işveren, işletme ve ülke ekonomisine büyük maliyetleri bulunmaktadır. Bu nedenle iş kazalarının oluşmasını önleyecek güvenlik önlemlerinin alınmasına her zaman öncelik verilmelidir. Unutulmamalıdır ki, önlemek ödemekten daha ucuz ve insancıl bir davranıştır. Günümüzdeki bilimsel ve teknolojik gelişmelerin yarattığı olanaklar kullanılarak işyerlerindeki tehlike ve risklerin giderilmesi, sağlıklı ve güvenli işyerleri oluşturularak iş kazalarının önlenmesi mümkündür.

Anahtar Kelimeler: İş kazası, iş sağlığı, iş hukuku, tazminatlar, iş güvenliği.

EMPLOYERS JOB RESPONSIBILITIES OF ACCIDENTS AND OCCUPATIONAL DISEASES CONSTRUCTION INDUSTRY A CASE STUDY

Presented by: **Berrin MERT**

Abstract

In this thesis “Responsibilities imposed on employers for workplace accidents and occupational diseases” Construction sector are illustrated with an application.

The problem of work accident and profession sickness are existing for our country approximately 150 years and still actual. Every year hundred thousands of work accident, thousands of death and injured are occurred. There are matters related to law of work accident and profession sickness, for workers, employers, third person, association and establishments. This, thesis generally, was focused on law sanction after work accident and profession sickness. Work accident and profession sickness was researched at point of SSK and individual work law; and law sanction of administrative and law sentences by moral and physical indemnities were evaluated. Besides pain and distress, there are high cost of work accident for worker, employer, plant and country. Therefore, reliability precautions allways should be taken to prevent work accidents. It should be remembered that preventing is less expensive and a humanist behavior. Today, it's possible to eliminate hazard and risks and to prevent work accidents by using possibilities which were created by scientific and technological develeopments.

Keywords : Work accident, profession sickness, work law, indemnities, job security.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR.....	x

I. GİRİŞ.....	1
---------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

1.İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1.1. İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Temel Kavramlar.....	3
1.1.1.İşçi, işveren vekili, işyeri, sigortalı.....	5
1.1.2.Kaza kavramı ve iş kazası.....	7
1.1.2.1.Teknik açıdan iş kazası kavramı.....	8
1.1.2.2. Hukuksal açıdan iş kazası kavramı.....	9
1.1.2.3. İş Kazalarının Nedenleri.....	10
1.1.3.Meslek Hastalığı Kavramı.....	13
1.1.4.Geçici iş görmezlik, sürekli iş görmezlik ve malullük kavramı.....	15
1.2. İş Güvenliği ve Tarihsel Gelişimi.....	16
1.2.1. İş Güvenliğinin Tanımı.....	16
1.2.2. İş Güvenliğinin Önemi.....	16
1.2.3. İş Güvenliğin Amacı.....	16
1.2.4. Dünyada iş güvenliğinin tarihsel gelişimi.....	17
1.2.5. Türkiye’de iş güvenliğinin tarihsel gelişimi.....	17
1.3. İş Kazası Kavramı.....	18
1.3.1. İş Kazasının Tanımı.....	21
1.3.2. İş Kazasının Unsurları.....	24
1.3.3. İş Kazalarının Nedenleri.....	24
1.3.4. Kaza ve Yaralanma Analizi.....	28
1.3.4.1.Tezgah ve Makinelere Göre Analiz.....	30
1.3.4.2.İş ve İşlemlere Göre Analiz.....	31
1.3.5. Kazaların İşgücüne ve Ekonomiye Etkileri.....	32
1.3.5.1. Görünen (Doğrudan) Zararlar.....	32
1.3.5.2. Görünmeyen (Dolaylı) Zararlar.....	33
1.3.6. Kaza Raporları.....	34

İKİNCİ BÖLÜM

2. MESLEK HASTALIKLARI VE İŞVERENİN SORUMLULUKLARI

2.1. Meslek Hastalığı Kavramı.....	35
2.1.1. Meslek Hastalığı Tanımı.....	40
2.1.2. Unsurları.....	43
2.2. Meslek Hastalıklarının Oluşma Süreci.....	43
2.3. Meslek Hastalıklarının Sınıflandırılması.....	44
2.3.1. Fiziksel Nedenler (Etkenlere Göre).....	44
2.3.2. Kimyasal Nedenler.....	44
2.3.3. Biyolojik Nedenler.....	45
2.4. Meslek Hastalığının Tespiti.....	45
2.5. Meslek Hastalıklarından Korunmada Temel İlkeler.....	46
2.6. Meslek Hastalıklarına Karşı Alınacak Sağlık Önlemleri.....	46
2.7. Meslek Hastalığını Önlemede İşveren Sorumluluğu.....	47
2.8. Meslek Hastalıklarının Saptanması Yöntemi.....	48
2.8.1. Meslek Hastalıkları Listesi.....	48
2.8.2. Listede Yer Almayan Hastalıkların Saptanması Yöntemi.....	49
2.8.3. Hastalığın Sosyal Sigortalar Kurumu Meslek Hastalıkları Hastanesince Usulüne Uygun Raporla Tespit Edilmesi.....	49
2.8.4. İşverenin Meslek Hastalığını Kuruma Bildirme Yükümlülüğü.....	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞININ HUKUKİ SONUÇLARI VE İŞ KAZALARINA KARŞI ALINACAK TEDBİRLER

3.1. İş Kazalarında Yapılacak Hukuki İşlemler.....	53
3.1.1. İş Kazasının İşverene veya Sosyal Sigortalar Kurumuna Bildirilmesi.....	53
3.1.2. İş Kazasının İşveren Tarafından Sosyal Sigortalar Kurumuna.....	54
Bildirilmesi	
3.2. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarında İşverenin Sorumlulukları.....	54
3.3. İş Güvenliği İle İlgili Kuruluşlar.....	56
3.4. İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Halinde Sağlanan Yardımlar.....	56

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.İNŞAAT SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

4.1. Çalışma Yöntemi ve Verilerin Toplanması.....	61
4.1. Çalışma Yöntemi ve Verilerin oplanması.....	61
4.2. Türkiye Geneli ve İnşaat Sektörü Sigortalı Sayılarının Karşılaştırılması.....	61
4.3. Araştırmanın Amacı.....	62
4.4. Evren ve Örneklem.....	62
4.5. Varsayımlar ve Sınırlılıklar.....	62
4.6. Verilerin Toplanması.....	63
4.7. Bulgular ve Yorumlar.....	63
4.8. Demografik özellikler ile ilgili Bulgular.....	64
4.9. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarıyla ilgili Bulgular.....	65
4.10. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarıyla ilgili Görüşlere ilişkin Bulgular.....	65
SONUÇ	78
KAYNAKLAR.....	81
EKLER.....	84

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. 2006 yılında iş kazaları ve iş kazalarına uğrayan işçi sayıları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü – “2006 Yılı İstatistikleri.....	19
Tablo 2. 2006 yılı içinde meslek hastalıklarına uğrayan işçi sayı ve oranları.....	27
Tablo 3. 1999–2003 yılları arasında iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu kaybedilen iş günleri verilmiştir.....	34
Tablo 4. 1999–2003 Yıllarına Göre Meslek Hastalığı Sayıları.....	37
Tablo 5. 1999-2003 Yılları arasında iş kazaları ve meslek hastalıkları.....	43
sonucu ölüm sayıları	
Tablo 6. Demografik özellikler ile ilgili bulgular.....	64
Tablo 7. İş Kazası ve Meslek Hastalıkları ile ilgili demografik özellikler.....	65
Tablo 8. İş Kazası ve Meslek Hastalıkları ile ilgili bulgular.....	66
Tablo 9. İşyerinizde İş Kazası ve Meslek Hastalıkları ile ilgili gerekli önlemler alınmıştır.....	68
Tablo 10. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarıyla ilgili işçinin sorumluluklarını tam olarak biliyorum.....	68
Tablo 11. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarıyla ilgili işverenin sorumluluklarını tam olarak biliyorum.....	69

Tablo 12. İşyerinde hangi olayların iş kazası sayıldığı ile ilgili gerekli bilgiye sahibim.....	69
Tablo 13. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarıyla ilgili şirket içi eğitimi gerekli Görüyorum.....	70
Tablo 14. İşyerinde çok fazla gürültüye maruz kalıyorum.....	70
Tablo 15. Çalışma Ortamımdaki aydınlatma çok yetersiz.....	71
Tablo 16. Titreşim, aşırı gürültü ve koku iş kazasına yol açabilir.....	71
Tablo 17. İşçinin İş kazası sonucunda olası bir terfi imkanını kaybetmesi İşçi ve ailesi için büyük kayıplara sebep verebilir.....	72
Tablo 18. İşyerlerinde işin yürütülmesi ile ilgili tehlikelerden korumak ve sağlığa zarar verebilecek koşullardan arındırarak, daha iyi bir çalışma ortamı sağlamak için sistemli çalışmalar yapılmalıdır.....	72
Tablo 19. İşyerlerine ait işçi sağlığı ve iş güvenliği bakımında gerekli Koşulları ve standartları mevzuatlarla düzenlemek devletin görevidir.....	73
Tablo 20. İş Kazasına uğrayan sigortalıların acil durumlarda başvurması gereken sağlık kuruluşlarıyla ilgili personele bilgi verilmelidir.....	73
Tablo 21. İşçinin yaşı, mevkii, medeni durumu, eğitim düzeyi iş kazalarını etkiler.....	74
Tablo 22. Meslek hastalıklarıyla ilgili gerekli koruyucu önlemler tehlike arz eden işyerlerinde panolara asılmalıdır.....	74
Tablo 23. İşten ayrılan sigortalı oluşan rahatsızlığının meslek hastalığından kaynaklı olduğunu ispatlamak zorundadır.....	75

Tablo 24. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının hukuki boyutlarıyla ilgili bilgi sahibi olmalıyız.....	75
Tablo 25. Kişilerde algılama hızının yüksek olması işçinin kendisini tehlikeye atmasına yol açar.....	76
Tablo 26. İşyerinin Küçük Ölçekli Olması Kazalara Neden Olur.....	76
Tablo 27. Sorumluluk ve Sosyal Güvenlik açısından hastalık birden bire ortaya çıkarsa mesleki hastalık olarak değerlendirilemez.....	77
Tablo 28. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği çalışanların yüksek düzeyde teknolojiyle çalışmalarını amaçlar.....	78

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil :1. Koruyucu Aparatlı Makineler.....	25
Şekil-2 İş Kazalarının Geçici İş Göremezlik Sürelerine Göre Dağılımı.....	26
Şekil-3 Meslek Hastalıklarının Geçici İş Göremezlik Sürelerine Göre Dağılımı....	27
Şekil-4 2011 Yılı İçin Kaza Nedenlerinin Dağılımı.....	28
Şekil: 5. İş Kazalarında Güvenli Güvensiz Hareketler.....	28
Şekil: 6.2004 Yılı İş Kazası İstatistikleri.....	32
Şekil : 7. SSK İstatistiklerine Göre İş Kazalarının Kaza Tiplerine Göre Dağılımı...	35

KISALTMALAR

BK.	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
ÇSGB.	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
F.	: Fıkra
ILO	: Uluslar arası Çalışma Teşkilatı
İK.	: İş Kanunu
İM.K.	: İş Mahkemeleri Kanunu
K.	: Karar
m.	: Madde
MEK.	: Meslek Eğitimi Kanunu
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SS.	: Sosyal Sigortalar
SSK.	: Sosyal Sigortalar Kanunu
SSYSK.	: Sosyal Sigortalar Yüksek Sağlık Kurulu
SSSİT.	: Sosyal Sigortalar Sağlık İşlemleri Tüzüğü
TCK.	: Türk Ceza Kanunu
Yar.10.HD.	: Yargıtay 10. Hukuk Dairesi
YKD.	: Yargıtay Kararları Dergisi

I. GİRİŞ:

Ülkemizde hızla gelişen sanayi ve buna paralel olarak artan işçi istihdam sayısı kuşkusuz ki birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlardan en büyüğü İŞ KAZALARI ve MESLEK HASTALIKLARI' na karşı alınabilecek önlemler ve işçilerin karşı karşıya buldukları kaza ve risklere karşı onları uyarmak, gerekli eğitimlere tabii tutmaktır 4857 Sayılı İş Kanunu gereğince de devlet tarafından zorunlu tutulan yasalar konusunda da çalışanı bilinçlendirmek; işverenin birincil öncelikleri arasında sayılabilecek hem vicdani hem de yasal sorumlulukları arasındadır.

Bu çalışmada “İş kazası ve meslek hastalıklarının işverene yüklediği sorumlulukları” konusu ele alınarak, gelecekte de önemli bir soruna çözüm bulmaya ışık tutmak amaçlanmıştır. İş kazaları ve iş kazaları sonucunda meydana gelen ölüm ve yaralanmalar dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli bir konudur. Eğitim eksiklikleri, iş sahiplerinin daha çok kazanç uğruna bazı güvenlik tedbirlerinden vazgeçmeleri ve güvensiz şartlarda işçi çalıştırmaları, iş güvenliği şartlarına uygun olmayan teknolojiler kullanılması gibi temel nedenlerden iş kazası sayılarındaki artış devam etmektedir. Günümüzde, iş kazaları sonucunda meydana gelen zararlar çok ciddi boyutlara ulaşmıştır. Ülkemizde de bu durum aynıdır. Sosyal Sigortalar Kurumu'na bildirilen iş kazalarının içinde özellikle inşaatla ilgili işlerde nitelikli ve niteliksiz işçilerin uğradıkları kaza sayıları, toplam içinde en büyük oranı oluşturmaktadır. Ölümle sonuçlanan iş kazaları içinde de inşaat kolu önde gelmektedir. Kayıt dışı ve mevsimlik çalışmanın yaygın olduğu inşaat sektöründe gerçek iş kazası rakamlarının bu oranların çok daha üzerinde olduğu bilinen bir gerçektir. İş Sağlığı ve Güvenliği faaliyetleri bir bilim ve uzmanlık dalı haline gelmiştir. Dünyada giderek daha fazla kullanılan iş güvenliği yönetim sistemlerinin çıkış noktası, iş güvenliği ve sağlığı konusunda bir belgelendirme ve standardizasyona duyulan ihtiyaçtır.

I.Bölümünde: Konuyla ilgili temel kavramlar hakkında bilgiler verilmiştir. Bu temel kavramlar kısaca açıklanmış ve iş güvenliği anlamında önemlerine değinilmiştir. Ayrıca, iş güvenliğinin tarihsel gelişimi ve konuyla ilgili hukuksal sorumluluklardan da bahsedilmiştir. Kaza kavramı, iş kazası ve güvenliğinin unsurları anlatılmıştır. Kazaların işgücüne ve ekonomiye etkilerinden sonra kaza raporları hakkında bilgi verilmiştir.

II. Bölümde: Meslek hastalıkları ve işverenin sorumluluklarına değinilmiştir. Meslek hastalığının oluşum süreci, nedenleri, kapsamı detaylı anlatılmıştır. Meslek hastalıklarına karşı alınabilecek önlemlerden sonra meslek hastalıklarının saptanması ve listelenmesi gerçekleştirilmiştir. İşverenin Meslek Hastalığını Kuruma Bildirme Yükümlülüğü ile bölüm sonlandırılmıştır.

III. Bölümde: İş Kazalarında Yapılacak Hukuki İşlemler üzerinde durulmuştur. İş kazası ve meslek hastalıklarında işverenin sorumlulukları ve iş güvenliği ile ilgili kuruluşlar belirtilmiştir. İş kazası ve meslek hastalıkları halinde sağlanan yardımlar ile bölüm sonlandırılmıştır.

IV. Bölümde de: İnşaat Sektöründeki çalışanlara yapılan anket çalışması uygulanmıştır. İş Sağlığı ve Güvenliği konusunun ülkemizde anayasal olarak nasıl geliştiğinden bahsedilmiş ve şu an yürürlükte olan kanunun bir önceki kanun ile karşılaştırılması yapılmıştır. Bu karşılaştırma İnşaat Sektörü anlamında yapılmış olup, özellikle yeni yasanın getirdiği yeni düzenlemeler üzerinde de durulmuştur. Çalışmada inşaat sektöründe meydana gelen iş kazalarının incelenmesi ve iş kazalarına neden olan faktörler incelenmiştir. İş güvenliği açısından inşaat sektörünün değerlendirilmesi, yasal düzenlemelerin iş kazaları üzerine nasıl bir etkisinin olduğunun saptanması ve İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda alınması gereken önlemler amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1.1. İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Temel Kavramlar

Günümüzde, iş ortamında sağlıklı ve güvenli çalışma koşulları oluşturarak; iş kazaları ve meslek hastalıklarını en alt seviyeye indirmek, böylece maddi kayıpları önlemek, karlılığı, kaliteyi ve verimliliği artırma hedefleri ile hareket edilmektedir. Bu hedeflere ulaşabilmek için başarısı anlamında büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla iş sağlığı ve güvenliği konularının anlaşılması gerekmektedir.

İş sağlığı; işçinin çalışma şartlarından ve iş yerinde kullanılan araç, gereçlerden kaynaklanabilecek tehlikelerin asgari düzeye çekildiği, sağlıklı bir iş ortamını ifade etmektedir¹.

İş güvenliği ise; işçinin işin görülmesi esnasında karşılaşılabileceği tehlikelerden zarar görmesini önlemek amacıyla gerekli hukuki ve teknik önlemlerin alınmasıdır².

Müngen, 1993 yılında yaptığı çalışmada iş güvenliği için “İşyerinde, çalışma koşullarından kaynaklanan, çalışanlara yönelik tehlikelerin araştırılması ve önlenmesi amacıyla yapılan yöntemli çalışmaların tümüne iş güvenliği denir” ifadesini kullanmıştır³.

¹ Işık, G., 2007. “İş Sağlığı ve İş Güvenliği” Geline Süreçte İMO’ya bakış, İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, Ankara, s: 275-288.

² Kılıç, L., 2006 “İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Sağlama Hükümlülüğü ve Sorumluluğu”, Yetkin Yayınları, Ankara, s:14.

³ Müngen, U., 1993. “Türkiye’de İnşaat İş Kazalarının Analizi ve İş Güvenliği Sorunu, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s. 402.

İş güvenliğinin sağlanması için çalışanların korunması, üretimin güvenli olması ve çalışma ortamının yani işletmelerin güvenliklerini sağlanması gerekmektedir. İş güvenliğinin bağlı bulunduğu bu unsurlar ise şöyle tanımlanabilir⁴.

- 1) Çalışanların Korunması: İş sağlığı ve iş güvenliği çalışmalarının asıl amacını oluşturur. Çalışanları işyerlerinin olumsuz etkilerinden korumak, rahat ve güvenli ortamda çalışmalarını sağlamak, başka bir deyişle çalışanları iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı koruyarak ruh ve beden bütünlüklerinin sağlanması amaçlanmaktadır.
- 2) Üretim Güvenliğinin Sağlanması: Bir işyerinde üretim güvenliğinin sağlanması işyerinde verimin artması sonucunu doğuracağından özellikle ekonomik açıdan önemlidir. İşyerinde çalışan işçilerin korunması ile meslek hastalıkları ve iş kazaları sonucu ortaya çıkan iş gücü ve iş günü kayıpları azalacak, dolayısıyla üretim korunacak daha sağlıklı ve güvenli çalışma ortamının işçiye verdiği güvenle iş veriminde artma olacaktır.
- 3) İşletme Güvenliğinin Sağlanması: İşyerinde alınacak tedbirlerle, iş kazalarından veya sağlıksız çalışma ortamından dolayı doğabilecek makine arızaları, patlama olayları, yangın gibi işletmeyi tehlikeye düşürebilecek durumlar ortadan kaldırıldığından işletme güvenliği sağlanmış olur.

Dünyada ve ülkemizdeki sanayileşmeye ve teknolojik gelişmelere paralel olarak özellikle iş yerlerinde çalışan kişilerin güvenliği ile ilgili bir takım sorunlar ortaya çıkmıştır. Bir takım tedbirleri önceden alarak iş yerlerini güvenli hale getirmek gerekmektedir. İşçi Sağlığı, bütün mesleklerde çalışanların sağlıklarını sosyal, ruhsal ve bedensel olarak en alt düzeyde tutmak, çalışma koşullarını ve üretim araçlarını sağlığa uygun hale getirmek, çalışanları zararlı etkilerden koruyarak işin ve çalışanın birbirine uyumunu sağlamak üzere kurulmuş bir tıp dalıdır.

⁴ Çalış, G., Uzer, E.S., ve Yüksel O., 2007. "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ile ilgili Yargı Semineri, TMMOB İnşaat Müh. Odası, Ankara, s: 95-104.

1.1.1.İşçi, işveren vekili, işyeri, sigortalı

Bir işi oluşturan temel kavramlar ise 4875 Sayılı İş Kanunda şu şekilde tanımlanmışlardır;

İşçi; bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye denir⁵.

İşçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren denir⁶.

İşveren adına hareket eden ve işin, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimselere işveren vekili denir.

İşveren vekilinin bu sıfatla işçilere karşı işlem ve yükümlülüklerinden işverenin sorumlu olacağı ilgili kanunda açıkça belirtilmiştir. Ayrıca aynı kanunda işveren için öngörülen her çeşit sorumluluk ve zorunluluklar işveren vekilleri hakkında da uygulanacağına değinilmiş ve işveren vekilliği sıfatının işçilere tanınan hak ve yükümlülükleri ortadan kaldırmayacağına dikkat çekilmiştir.

Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir⁷.

İlgili kanunda; işveren-alt işveren konusunda, bu ilişkide asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olarak iş kanundan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumlu olacağı belirtilmiştir. Ayrıca kanunda, asıl işverenin işçilerinin alt işveren tarafından işe alınarak çalıştırılmaya devam ettirilmesi suretiyle haklarının kısıtlanamayacağı veya daha önce o işyerinde çalıştırılan kimse ile alt

⁵ Güven, 1970; Yüksel ve Çalış, 2006. “İş Kazası Yönünden Sosyal Politika Sorunları” İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Eskişehir, s:3-4.

⁶ Güven, 1970; Yüksel ve Çalış, 2006. a.g.e., Eskişehir, s:4.

⁷ Güzel, Ali Okur. 2003. “Sosyal Güvenlik Hukuku”, İstanbul, s.12.

işveren ilişkisi kurulamayacağı açıkça belirtilmiştir. Yine aynı kanunda aksi halde asıl işveren alt işveren ilişkisinin muvazaalı işleme dayandığı kabul edilerek alt işverenin işçileri başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçisi sayılarak işlem göreceği belirtilmiştir. İşçi ile işveren arasında kurulan ilişkiye iş ilişkisi denir.

İşveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddi olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birime işyeri denir. Kanuna göre; İşverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler (işyerine bağlı yerler) ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçlar da işyerinden sayılır. Buna ek olarak İşyeri, işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar ile oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütün olarak algılanmaktadır. İş güvenliği ve sağlığı konusunda bir başka önemli konu ise sigortalı işçi çalıştırılması konusudur.

Daha önce de değinildiği gibi iş kazalarının ve yaralanmalarının daha ciddi boyutlara gelmesine en büyük etken sigortasız işçi çalıştırılmasıdır. Sosyal güvencesi olmayan işçiler kötü durumlarla karşılaştıklarında, iş kazaları ve yaralanmalar gibi, bu durumların sonuçları daha ağır olabilmektedir. İş kazalarının ve yaralanmaların sonuçlarını en aza indirmek için işyerinde çalıştırılan işçilerin sigortalı olmaları yasal bir zorunluluktur.

Sigortalı kavramı 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nda açıklanmıştır. Kanun'un 2. maddesinde "bir hizmet akdine dayanarak bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılanlar bu kanuna göre sigortalı sayılırlar" hükmü bulunmaktadır⁸.

⁸ Manisalı,E., Kanıt R., Gündüz, M., ve Tarhan Ü., 2007. "İnşaat Sektöründe İş Sağlığı ve İş Güvenliği Durumunun Değerlendirilmesi" İş Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, Ankara, s:183-192.

1.1.2.Kaza kavramı ve iş kazası

Kaza terimi, beklenmedik ve istenmeyen bir olayı ifade eder ve kazalarda kasıt yoktur. Beklenmeyen, belli bir zarar veya çeşitli yaralanmalara ve ölümlere neden olabilen her olay kaza olarak nitelendirilebilirken her kaza iş kazası olarak nitelendirilmemektedir⁹. Bir kazanın iş kazası olarak nitelendirilebilmesi için kazanın bir işin ifası veya bir iş sırasında olması gerekmektedir. İş kazası önceden planlanmayan beklenmedik bir olay olup; çalışmada fiziksel bir hasara, işletmede üretim kayıpları yanında teçhizat-araç hasarına yol açan olay olarak tanımlanabilir¹⁰.

Üretim ortamında gerekli güvenlik önlemlerinin alınmaması, hatalı davranışlar, kişisel yeteneksizlikler, teknik arızalar gibi nedenlerle ortaya çıkan iş kazaları, iş göremezlik ya da ölümlerle sonuçlanmak yanında, üretim sürecini de engellemektedir¹¹. Sosyal Sigortalar Yasası (SSY)'nda iş kazası tanımı yapılmakta ve bu tanımda tesis, makine ve hammaddeye zarar veren kazalar kapsam dışı bırakılmaktadır¹².

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanun'unun 11. maddesinde iş kazası şu şekilde tanımlanmıştır:

İş kazası, aşağıdaki hal ve durumlardan birinde meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruhça arızaya uğratan olaydır:

- a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
- b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla,
- c) Sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
- d) Emzikli kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,

⁹ Güven , E., 1970. “**İş Kazası Yönünden Sosyal Politika Sorunları**”, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Eskişehir, s: 72.

¹⁰ Arioğlu, E., ve Arioğlu, N., 1997. “**Türk İnşaat Sektöründe İş Kazalarının İstatistiksel Değerlendirilmesi ve En Aza İndirilmesi İçin Çıkış Yollarının Araştırılması**”, Beton Prefabrikasyon, Sayı: 43, s: 16-21.

¹¹ Küçük, B., ve Çetin, M., 1991. “**Yapılarında Güvenlik Önlemlerinin Uygulanabilirliği**”, TMMOB İnşaat Müh. Odası Konya Şubesi Haber Bülteni. Sayı: 8, s:14-22.

¹² Çalış, G., Uzer, E.S, ve Yüksel O., 2007. “**İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ile ilgili Yargı Kararları**”, İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, Ankara, s: 95-104.

e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında.

Bu kazalar çalışanların yaralanmasına ve iş gücü kaybına, hatta can kayıplarına mal olmakla beraber ekonomik kayıpları da beraberinde getirmektedir. Bunun sonucunda çalışanlar, işverenler ve toplum çeşitli maliyetlere maruz kalmaktadır¹³. Bu açıdan düşünüldüğünde iş kazaları, yaralanma ve ölüm gibi çok ciddi sonuçlar doğurmakla beraber ülke ekonomisine ve iş kollarında işçi ve işveren olarak çalışan kişilere önemli külfetler getirmektedir.

1.1.2.1.Teknik açıdan iş kazası kavramı

Teknik yönden iş kazasını inceleyen bazı araştırmalara göre, kişilerin yanı sıra, işyerindeki makine, tesisat ve tertibata zarar veren olaylar iş kazasıdır. Bu araştırmacılara göre iş kazası (Müngen, 1993'den); Önceden planlanmamış, bilinmeyen ve kontrol altına alınamamış olan, çevresinde sakıncalar yaratabilecek olaylardır. İş güvenliği açısından olayın, çevredeki canlı veya cansızlara zarar getirmesi olasılığı söz konusudur¹⁴.

Olaylar zincirinde beklenmedik ve hatalı bir davranış ya da teknik bir arıza nedeniyle ortaya çıkan, sonucunda her zaman bir sakatlanma, ölüm ya da tahrip görülme bile belirli bir faaliyetin tamamlanmasını engelleyen bir olaydır¹⁵.

Kişilere ve/veya eşyaya zarar verdiği için işletmedeki faaliyetin durmasına veya kesintiye uğramasına neden olan, istenmeyen ani bir olaydır¹⁶.

Beklenmeyen bir çabuklukla bir zararı doğuran bütün sebepler kompleksidir¹⁷.

¹³ Ehram, A.Nuri. 2001. “**Sosyal Sigortalar Mevzuatı**”, Ötkem Yayınları, İstanbul, s: 67-68.

¹⁴ Akyüz, H., “**İş Güvenliği Tekniği Çalışma Ortamı ve Verimlilik**”. İşyerinde Fiziksel Ortamın İyileştirilmesi Seminer Notları. MPM Yayınları No:212, Ankara, s: 10-22.

¹⁵ Akkök, M. 1999. “**İş Yerinde Güvenlik**” İŞGÜM Yayınları, Ankara, s: 9-11.

¹⁶ Thile, B. ve Gottschalk, F., 1973. “**Literaturexpertise über teoretische Grundlagen des Arbeitsschutzes, Bundesanstalt tur Arbeitsschutz und Un-fallforschung**”. Forschungsbericht Nr.III, Dortmund. s: 37.

¹⁷ Atabek, R., 1978. “**İş Kazası ve Sigortası**”, Erdini Yayınevi, İstanbul. s: 21.

Skiba, 1976; Müngen 1993'den ise, iş kazasını, “dıştan ve ani bir etkiyle meydana gelen ve kişilere zarar veren istenmeyen bir olay” olarak tanımlar. Bu tanıma göre cansızlara zarar veren, faaliyetin durmasına neden olan olay iş kazası sayılmamaktadır.

Kazanın oluşumunu inceleyen araştırmacıların dik duran domino taşları modeli oldukça ilginçtir. Modelde tüm kazalarda beş temel faktörden oluşan bir zincirin bulunduğu varsayılır;

- Doğa koşulları,
- Kişisel eksiklikler,
- Güvensiz durum ve davranışlar,
- Kaza
- Zarar (ölüm, yaralanma).

İlk halkada yer alan doğa koşullarının önlenemediği, insanın fiziksel ve ruhsal olarak sahip olduklarının anlatıldığı ikinci faktörün de kazaların önlenmesi için yeterli olamayacağı belirtilmektedir. Üçüncü halkayı oluşturan güvensiz durum ve davranışların giderilmesiyle izleyen halkalarının oluşması engellenebilecektir¹⁸.

1.1.2.2. Hukuksal açıdan iş kazası kavramı

Olaya hukuksal bakış daha farklı olmaktadır. Kaza terimi, kasıt söz konusu olmaksızın, beklenmedik veya sonucu arzu edilmeyen bir olayı ifade eder. Belli bir zarara veya yaralanmaya neden olan umulmadık her olay, genel anlamda bir kaza olmakla beraber her zaman “iş kazası” şeklinde nitelenemez¹⁹.

Güven, iş kazasının unsurlarını şöyle sıralamaktadır;

- Kaza ile iş arasında bir illiyet bağı (neden-sonuç ilişkisi) bulunmalı,
- İş kazası kabul edilecek bir olay, dıştan gelen bir nedene dayanmalı, sigortalı, iş ve işin gereği dolayısıyla kendi fiili dışındaki bir olay veya fiilin etkisiyle

¹⁸ Yüksel, O. ve Çalış, G., 2007. “İş Kazalarının Hukuksal Yönü”, İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, Ankara, s: 79-94.

¹⁹ Güven, 1970; Yüksel ve Çalış, 2006. “İş Kazası Yönünden Sosyal Politika Sorunları” İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Eskişehir, s: 72.

zarara uğramalı, işi ile bağıntısı bulunmayan bir fiil ile bu kazanın doğmasına kusuru ile katılmamalı,

-Kaza, ani olarak ortaya çıkmalı

-Sigortalı hemen veya sonradan bedenen veya ruhen bir arızaya uğramış olmalı²⁰.

1.1.2.3. İş Kazalarının Nedenleri

İş kazalarının oluşmasında teknolojik gelişmeler, üretim araçları, çevresel etmenler, sosyolojik etmenler ve psikolojik etmenler çok rol oynamaktadır²¹. İş kazaları nedenlerini iki ana başlıkta incelemek mümkündür. Bu nedenleri; güvensiz davranışlar ve güvensiz durumlar başlıkları altında inceleyebiliriz:

Güvensiz davranışlar, iş kazalarına sebep olan en önemli nedenlerden birisi kişilerin davranışlarından kaynaklanan kişisel faktörlerdir ve güvensiz davranışlar olarak adlandırılabilirler.

İnsanın çalışma hayatında bulunması ve çeşitli iş araçları kullanması kişinin solunum, dolaşım, kas metabolizması, sindirim ve sinir merkezi fonksiyonlarını kullanmasıyla orantılı olarak devam etmektedir. Çalışan bir işçi gün içerisinde metabolizması üzerine yüklenmekte ve bu durumda işçinin yorgun düşmesine neden olmaktadır. Gün boyunca çalışan işçinin sinir sistemi sürekli uyarılmaktadır. Güvensiz davranışlar, kişiye bedensel ve zihinsel gücü düşünülmeden iş yüklenmesi neticesinde olabilmektedir. Ayrıca çalışan kişide genetik bozukluklar, organik yıpranmalar, düzen yetersizlikleri var ise bu durum kişileri güvensiz davranışlara itebilmektedir.

Denge duyusunun az olması, kas gücünün gelişmemiş olması, hastalıklardan yıpranmış bir vücuda sahip olunması, el becerisi eksikliği, dalgınlık ve dikkatsizliğe neden olabilecek fiziksel ve zihinsel özelliklere sahip olunması, alışkanlıklar, işe gerekli önemin verilmemesi, yetersiz düzeyde eğitime, yeterli beceri ve deneyimle donatılmamış olma, aile yapısı, sosyal çevresiyle olan iletişim, işyerindeki ücret

²⁰ Yüksel, O. ve Çalış, G., 2007. “İş Kazalarının Hukuksal Yönü”, İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, Ankara, s: 101.

²¹ Yılmaz, G., 2003, “İş Güvenliğine Genel Bakış”, Mühendis ve Makine Dergisi, Sayı 224.

politikası ve yönetim tarzı, çalıştığı yerdeki vardiya sistemi, çalışılan ortamın şartları ve bunlar gibi birçok neden kişinin güvensiz davranışlar sergilemesine neden olabilmektedir²².

Güvensiz davranışlara, koruyucu araçların kullanılmaması (baret kullanılmaması) yanlış işlem tarzı, emniyet kurallarına uymama, uygun olmayan alet kullanımı, tehlikeli hareketler yapmak gibi örnekleri verebiliriz²³.

Güvensiz Durumlar: Güvensiz davranışların yanı sıra iş kazalarının birinci dereceden genel nedenlerini oluşturan temel etkenlerden birisi de işyerlerindeki güvensiz koşullardır.

İşyerindeki güvensiz durumlar; üretim sürecinde kullanılan teknolojinin ve üretim araçlarının niteliğinden, iş düzensizliğine bakım ve kontrollerin noksanlığından denetim ve yönetim hatalarına, depolama ve istifleme yanlışlıklarından sağlıksız çevre koşullarına kadar birçok etkenden dolayı ortaya çıkmaktadır.

Üretim sürecinde kullanılan her türlü alet, araç ve makine çalışan insanın yeteneklerine uygun nitelikte değilse, makine ve tezgahların koruyucuları bulunmuyorsa, göstergeleri kolay okunur ve anlaşılır özellikler taşııyorsa, kumanda mekanizmaları güvenli ve kolay kullanılmıyorsa, bakım ve kontrolleri zamanında ve gereği gibi yapılmıyorsa, amacı dışında ve kapasiteleri üzerinde kullanılıyorsa güvensiz koşulların ortaya çıkması ve iş kazalarının oluşması kaçınılmaz olmaktadır.

İş yerindeki olumsuz fiziksel ve kimyasal etmenlerin oluşturduğu çevre koşulları çalışan insana etkileri nedeniyle güvensiz davranışların oluşmasına kaynaklık ettiği gibi işyerlerindeki güvensiz koşullarında başında gelmektedir²⁴.

²² Yılmaz, G., 2003, “İş Güvenliğine Genel Bakış”, Mühendis ve Makine Dergisi, Sayı: 225.

²³ Şen, T., 2006. “İş Kazaları Analiz ve Değerlendirme”, O.D.T.Ü. Endüstri Mühendisliği Bölümü Ders Notları, Ankara. s: 159.

²⁴ Yılmaz, G., 2003, a.g.e., s: 161.

Tehlikeli depolama, çalışmayan güvenlik aracı, arızalı ve hatalı araçlar, işe uygun olmayan elbise kullanma, yetersiz ve uygunsuz fiziksel çevre gibi örnekler uygunsuz şartlar başlığı altında incelenebilir²⁵. Yetersiz aydınlatma ve havalandırma, etkinsiz güvenlik sistemi kullanımı, güvensiz çalışma yöntemi, güvensiz ve sağlıksız çevre koşulları, topraklanmamış elektrik makineleri, işe uygun olmayan el aletleri, kontrol ve testleri yapılmamış basınçlı makineler, tehlikeli yükseklikte istifleme, kapatılmamış boşluklar, işyeri düzensizliği, koruyucusuz makine tezgahları bu konuda sıkça görülen iş kazası sebepleridir.

İş kazaları, olayın meydana gelme şekline, olay sonucu oluşan zararın niteliğine, kaza olayının sonuçlarına bağlı olarak değişik şekillerde sınıflandırılmaktadır.

Yaralanmanın Ağırlığına Göre;

- Yaralanma ile sonuçlanan kazalar,
- Bir günden fazla işten uzaklaşmaya neden olacak tedavi gerektirmeyen kazalar,
- Bir günden fazla işten uzaklaşmayı gerektiren kazalar,
- Sürekli iş göremezliğe neden olan kazalar,
- Ölüm ile sonuçlanan kazalar

Yaralanmanın Cinsine Göre;

- Kafa yaralanmaları (baş, göz, yüz vb.)
- Boyun omurga yaralanmaları,
- Göğüs kafesi ve solunum organları yaralanmaları,
- Kalça, dizkapağı, uyluk kemiği yaralanmaları,
- Omuz, üst kol, dirsek yaralanmaları,
- Ön kol, el bileği, el içi, parmak yaralanmaları,
- Diz kapağı, baldır, ayak yaralanmaları,
- İç organ yaralanmaları,
- Ruhsal ve sinirsel tahribat yapan kazalar.

²⁵ Şen, T., 2006. “İş Kazaları Analiz ve Değerlendirme”, O.D.T.Ü. Endüstri Mühendisliği Bölümü Ders Notları, Ankara. s: 170-171.

Kazanın Cinsine Göre;

- Düşme, incinme,
- Parça, malzeme düşmesi,
- Göze yabancı cisim kaçması,
- Yanma,
- Makinelere olan kazalar,
- El aletlerinden olan kazalar,
- Elektrik kazaları
- Ezilme, sıkışma,
- Patlamalar,
- Zararlı ve tehlikeli maddelere değme sonucu oluşan kazalar.

1.1.3.Meslek Hastalığı Kavramı

Dünya’da ve ülkemizde teknolojinin gelişmesi, beraberinde yeni yeni maddeleri ve bunlar da birçok yeni hastalıkları meydana getirmiştir. Meslek hastalıklarının çeşitleri, çalışma ortamlarının değişiklik göstermesinin artmasına bağlı olarak artmıştır²⁶.

Meslek hastalıklarının teşhisinde; bir hastalığın aynı işte çalışan toplum kesiminde daha fazla görülmesi, yapılan işin çeşidi, işyerinin fiziki durumu, işyeri standartlarının incelenmesi, hastanın laboratuvar tetkikleri önem arz etmektedir.

Meslek hastalığı genel anlamda; Bir işin yapılması esnasında, mesleki etkenlerin doğurduğu ve bu etkenlerin devamı halinde gittikçe gelişen ve bu nedenle belirli mesleklerde ve çalışma alanlarında bulunan nüfusta daha sık görülen hastalıkları ifade eder. Belirli bir meslekte çalışma esnasında sık görülen ve aynı şartlar altında deneysel olarak da meydana getirilebilen bir hastalık, meslek hastalığıdır.

²⁶ S.S.K. İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları, Ankara Analık Sigortaları Uygulamaları, Ankara, 1993. s: 44.

506 sayılı S.S. Kanunu'nun 11. maddesinin B. Fıkrasına göre; memleketimizde meslek hastalığı şu şekilde tanımlanmaktadır:

Meslek hastalığı, işçinin çalıştığı işin niteliğine göre tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, sakatlık veya arıza halleridir. Hangi hastalıkların meslek hastalığı sayılacağı ve bu hastalıkların, işten fiilen ayrıldıktan en geç ne kadar zaman sonra meydana çıkması halinde sigortalının mesleğinden ileri geldiğinin kabul edileceği hususuna, Sosyal Sigortalar Yüksek Sağlık Kurulu karar verir.

Sosyal Sigorta Kurumu Sağlık İşlemleri Tüzüğü'nün (SSK SİT) 64. maddesine göre, meslek hastalıkları 5 listede toplanmıştır²⁷:

- A- Kimyasal maddelerle olan meslek hastalıkları,
- B- Mesleki cilt hastalıkları,
- C- Pnömonyozlar ve diğer mesleki solunum sistemi hastalıkları,
- D- Mesleki bulaşıcı hastalıklar,
- E- Fiziki etkenlerle olan meslek hastalıkları.

Bu sınıflandırma, SSK tarafından yürütülen işlemlere esas teşkil etmek üzere ele alınmaktadır. Bugün dünyada ve ülkemizde meslek hastalıkları ve nedenleri ele alınırken sınıflandırma, daha genel ve daha bilimsel anlamda yapılmaktadır. Diğer iş kollarında olduğu gibi inşaat iş kolu için bir başka önemli konu meslek hastalığı konusudur. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunda “ Bu kanuna göre tespit edilmiş olan hastalıklar listesi dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmaması üzerine çıkabilecek uyuşmazlıklar, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu'nca karar bağlanır” ifadesi ile meslek hastalığının sınırları Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu sorumluluğuna bırakılmıştır²⁸.

²⁷ Sosyal Sigortalar Mevzuatı; A. Nuri Ehram, s: 89-90.

²⁸ Süzek, S. **İş Güvenliği Hukuku**, Ankara, 1985. İlke Yayıncılık, s: 194.

1.1.4. Geçici iş görmezlik, sürekli iş görmezlik ve malullük kavramı

İş görmezlik; iş kazası veya meslek hastalığı sebebiyle yapılan tedavi sonunda sigortalının meslekte kazanma gücünün tamamının veya bir kısmının kaybedilmiş olması halidir. İş görmezlik, sonucuna göre geçici, sürekli ve malullük şeklinde olabilir.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda Geçici iş göremezlik ile ilgili; iş kazası veya meslek hastalığı dolayısıyla geçici iş göremezliğe uğrayan sigortalıya her gün için geçici iş göremezlik ödeneği verilir ifadesi yer almaktadır. Bu ifade ile iş kazası veya meslek hastalığı neticesinde geçici olarak iş görmezliğe uğrayan işçinin hakları yasal olarak güvence altına alındığı açıkça anlaşılmaktadır.

4857 Sayılı İş Kanununda ise işçilere geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi gerektiği zamanlarda geçici iş göremezlik süresine rastlayan ulusal bayram, genel tatil ve hafta tatilleri, ödeme yapılan kurum veya sandıklar tarafından geçici iş göremezlik ölçüsü üzerinden ödenir denilmektedir²⁹.

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa göre; iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az % 10'unu kaybedenlere sürekli iş göremezlik geliri bağlanır. Ayrıca; iş göremezlik hallerinin meslekte kazanma gücünü ne oranda azaltacağı tüzüklerle belirlenmiştir. Sürekli iş göremezlik vaka sayıları çalışma gücünü % 10'dan daha az kaybedenleri de kapsamaktadır³⁰.

Yine aynı kanuna göre çalışma gücünün en az 2/3'ünü yitirdiği tespit edilen veya kurum sağlık tesisleri sağlık kurullarınca düzenlenecek raporlarda çalışabilir durumda olmadığı belirtilen, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az % 60'ını kaybeden sigortalı, malul sayılır.

²⁹ K. Okan, ve Nevzer Okan, 1994. "İş Güvenliği" Okan Yayınları, 1.Baskı, Ankara, s. 213-214.

³⁰ Doğan, H. Şahinkesen A. 1987. "İş Eğitimi", Erdem Yayıncılık, İstanbul, s. 76-77.

1.2. İş Güvenliği ve Tarihsel Gelişimi

1.2.1. İş Güvenliğinin Tanımı

İş yerlerinde işin yürütülmesi sırasında, çalışma şartlarının meydana getirdiği tehlikelerde, çalışmalara, makine, tesis ve malzemeye yönelik zararların, aksaklıkların araştırılması ve önlenmesi için yapılan teknik ve sistemli çalışmalara “İşçi Güvenliği” denilmektedir. İşçilerin iş kazalarına uğramalarını önlemek amacıyla güvenli çalışma ortamını oluşturmak için alınması gereken önlemler dizisidir. Tanımda da görüldüğü gibi, iş yerlerindeki teknik düzenin yarattığı tehlikelerden korunmak için, araştırmaya yönelik çalışmaların metodlu yapılması gerekir. Bu metodlar sadece çalışanların iş kazalarına karşı korunması değil, kaza ortamının ortadan kaldırılmasına ilişkin çalışmaları da kapsar. Ancak, çalışanlara yönelik iş güvenliği ile yakından ilgili bulunan, üç unsur vardır ki bunlar³¹:

1.2.2. Çalışanlara yönelik iş güvenliğinde üç unsur:

- 1- İş güvenliği,
- 2- İşletme güvenliği,
- 3- Üretim güvenliğidir.

İş güvenliği: İşin devamlı olması ve çalışana zararlı olmaması halidir.

İşletme güvenliği: İşletmenin, çalışma şartlarına uygun bir şekilde düzenlenmiş, yapılan işe göre gerekli güvenlik tedbirlerinin alınmış olması halidir.

Üretim güvenliği: İş yerinde üretilen maddenin satışının devamlı olması ve ürünün çalışma ve topluma zarar vermeyecek şekilde muhafaza edilmesidir.

Bu üç güvenlik unsuru, bütün olarak çalışanların güvenliğini sağlamış olur.

1.2.3. İş Güvenliğinin Amacı

- a. Çalışanlara en yüksek sağlıklı ortam sunmak,
- b. Çalışma koşullarının olumsuz etkilerinden onları korumak,
- c. İş ve işçi arasında mümkün olan en iyi uyumu sağlamak,
- d. İşyerlerindeki riskleri tamamen ortadan kaldırmak ya da zararları en aza indirebilmektir.

³¹ Akyüz, Necdet. 1999. “İş Güvenliği”, İşgüm Yayınları, 2.Baskı, s.2-3.

1.2.4. Dünyada iş güvenliğinin tarihsel gelişimi

İşçi sağlığı ve iş güvenliği kavramı tarihin ilk çağlarından günümüze kadar gerek yurt dışında, gerekse yurt içinde büyük gelişmeler göstermektedir. İşçinin yaptığı iş ile iş sonunda ortaya çıkan hastalıklar arasındaki ilişkiyi, bilimsel olarak ilk ortaya koyan İtalyan hekim Bernardino Ramazzini'dir³².

1802 yılında İngiltere'de fabrikalarda çalışanların ahlak ve sağlığının korunması ile ilgili bir yasa yürürlüğe girer. Fabrikaların denetimi kilise ve yargıya bırakılır. Robert Owen adlı kişi tekstilci çocukların çalışma koşullarını düzenleyerek, iş güvenliğini ilk defa iş yerine sokan kişi olur. İş güvenliğine ilişkin fabrika yasaları Fransa'da 1841, Almanya'da 1839, Belçika'da 1839, İsviçre'de 1840 ve Amerika Massachusetts eyaletinde 1877 de yürürlüğe girer. 1885 sonrası çıkan yasalarda işyerindeki kazalardan işverenin sorumlu tutulması ilkesi getirilmeye başlanır³³.

1.2.5. Türkiye'de iş güvenliğinin tarihsel gelişimi

Osmanlı döneminde iş güvenliğine ilişkin ilk yazılı belge, 1865 yılında Zonguldak kömür havzasında çalışma şeklini belirlemek üzere çıkarılmış olan "Dilaver Paşa Nizamnamesi"dir³⁴.

Cumhuriyet döneminde ilk yasa 23 Eylül 1921 gün ve 151 sayılı yasa ile "Ereğli Havzai Fahmiyesi Maden Amelelerinin Hukukuna Müteallik Kanunudur. Yasayla kömür havzalarındaki iş koşulları, sağlık sorunları yeterli düzeyde ele alınır³⁵. 1993 yılında İzmir İktisat Kongresi'nde, hasta işçilere üç ay süreyle ücret verilmesi, iş süresinin 8 saat olması, sosyal sigortalar kurulması, işçi hastaneleri açılması, 12 yaşından küçük çocukların çalıştırılması önerilir. Bu öneriler kongre tarafından benimsenir ve ilerde uygulamaya konulur.

³² Erbay, N. O. ve Erbay, E., 1993. "İnşaat Sektöründe İş Güvenliği", İnşaat Mühendisleri Odası Yayını, Ankara. s: 137.

³³ Çalış, G., Uzer, E.S, ve Yüksel O., 2007. "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ile ilgili Yargı Kararları", İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, Ankara, s: 99-102.

³⁴ Çalış, 2007. a.g.e., s: 173.

³⁵ Müngen, U., 1993. "Türkiye'de İnşaat İş Kazalarının Analizi ve İş Güvenliği Sorunu", Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s: 402.

4 Ekim 1924'de 818 sayı ile çıkarılan Borçlar Yasası, işverenlerin işyerlerinde işçi sağlığını koruma ve iş güvenliğine ilişkin önlemler alma borcunu düzenler (m. 332). Bu tarihten sonra peş peşe çıkarılan yasalar ile düzenlemeler devam eder ve 25 Ağustos 1971 yılında 1475 sayılı yasa çıkarılır. Yasayla iş güvenliği teşkilatı, iş teftişi, işverenlerce alınması gereken iş güvenliği önlemleri, çocuk ve kadın işçilerin sağlık açısından korunması, iş süreleri, iş yerinin iş güvenliği konusunda teşkilatlanması, iş güvenliği kurallarını bozan işverenlere uygulanacak idari yaptırımlara ilişkin kurallar getirilir³⁶.

1.3. İş Kazası Kavramı

Genel olarak kaza, belli bir zarara ve arızalanmaya sebep olan beklenmeyen, umulmayan ve planlanmamış bir olaydır. Kaza, insan yaşamının herhangi bir döneminde, evde, seyahatte, eğlence sırasında ve iş başında meydana gelebilir. Bunlardan endüstriyel kuruluşlarda meydana gelen kazalara İş Kazası denmektedir.

Her iş kazası hem iş kazasına uğrayanda hem de toplumda büyük kayıplara yol açmaktadır. Kaldı ki meslek hastalıkları, toplumun genel sağlığını da tehdit etmektedir. Bu nedenle iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı etkili önlemlerin alınması gereği açıktır³⁷.

Bu doğrultuda iş sözleşmesinin tarafı olan işverene, işçiyi gözetme borcu yüklenmektedir. Sosyal Sigortalar Kanunu, İş Kanunu ve Borçlar Kanunu ile gözetme borcu açıklanmakta ve işverenin sorumluluğu belirlenmektedir. İşçinin işverene karşı olan sadakat borcunun karşılığı olarak işveren işçisine karşı gözetme borcunu üstlenmektedir³⁸. İşveren bu borç kapsamında, işçinin tüm kişilik haklarını, özellikle maddi bedensel değerlerini korumakla yükümlüdür³⁹.

³⁶ Çalış, G., Uzer, E.S, ve Yüksel O., 2007. “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ile ilgili Yargı Kararları”, İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, Ankara, s: 176.

³⁷ Güzel, Ali Okur. 2003. “Sosyal Güvenlik Hukuku”, İstanbul, s.195.

³⁸ Turan, Kamil, 1993. “Ferdî İş Hukuku”, Ankara, s.107.

³⁹ Aydın, Ufuk, 2002. “İş Hukukunda İşçinin Kişilik Hakları”, s.61.

İşverenin işçiyi gözetme borcu iş sözleşmesi ile kendisine sağlanan yönetim hakkı ile de ilgilidir. Gözetme borcu yönetim hakkının sınırını oluşturur. Bu doğrultuda işveren, işçiyi korumak, ona yardımcı olmak ve uğrayacağı zararları önlemekle yükümlü olduğu gibi, işçinin sağlığını ve iş güvenliğini tehlikeye düşürecek bir talimat da veremez⁴⁰.

Tablo 1- 2006 yılında iş kazaları ve iş kazalarına uğrayan işçi sayıları

	TÜİK	Çalışma Bakanlığı	MESS
İşçi sayısı	23.309.000	7.818.630	107.300
İş kazası*	236.133	79.207	3.199
İş kazasına uğrayan işçi sayısı**	675.961	226.740	6.370
İş kazasına uğrama oranı	2,90%	2,90%	5,94%

*TÜİK iş kazası sayısı vermemiştir. Çalışma Bakanlığı verilerindeki kaza sayısı/işçi sayısı oranı temel alınarak tahminen hesaplanmıştır.

**Çalışma Bakanlığı iş kazasına uğrayan işçi sayısı vermemiştir. TÜİK'in 'iş kazasına uğrayan işçi sayısı oranı' temel alınarak tahminen hesaplanmıştır. Özetle tablodaki bold/italik olan veriler tahmini hesaplanmıştır

Tablo : 1. 2006 yılında iş kazaları ve iş kazalarına uğrayan işçi sayıları

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü – “2006 Yılı İstatistikleri” http://www.isggm.gov.tr/konsol/upload/ssk_ist_2006.pdf

İş kazalarının işçiye, başkalarına ve çevreye zarar verici sonuçlar doğurması dolayısıyla, iş ve sosyal güvenlik kanunlarında bir zarar ortaya çıkması koşulu olmaksızın, iş güvenliğine aykırı eylemler için yaptırımlar öngörülmektedir⁴¹. Zira işçiler bu şekilde çalıştıklarında sağlıksız bir yapıya sahip olacaklardır. Bireyleri sağlıksız bir toplumun ise mutlu ve barıştan yana olması söz konusu olamaz. Bu bakımdan toplumda çalışanlara gerekli sağlık ve güvenlik ortamının sağlanması toplumsal açıdan bir zorunluluktur⁴². Ülkemizde 2004 yılında toplam 83.830 iş kazası meydana gelmiştir. Bu kazaların 4327 tanesi kadın işçilerin uğramış olduğu iş kazaları iken 79.503 tanesine ise erkek işçiler maruz kalmıştır. Bu kazalar sonucunda

⁴⁰ Aydın, Ufuk. 2002, a.g.e., s.62.

⁴¹ Kurucu, Oğuz. 1998. “Açıklamalı İş Kanunu” Ankara, s.500.

⁴² Centel, Tankut. 2000. “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Mevzuatı”, İstanbul, s.1.

11'i kadın işçi olmak üzere toplam 841 işçi ölmüştür. Ayrıca 49'u kadın olmak üzere toplam 1421 işçiye de sürekli iş göremezlik geliri bağlanmıştır⁴³.

En fazla iş kazası “sanatkarlar ve ilgili işlerde” çalışanlarda görülmüştür. Toplam 37.388 tane iş kazası meydana gelirken, bu başlık altında en fazla iş kazası metal işleme ve makine ile ilgili işlerde çalışan sanatkarlarda meydana gelmiştir. Bu kazaların 178 tanesi kadın işçilerin maruz kaldıkları kazalardır. Bunun hemen arkasında ise toplam 152'si kadın işçilerin uğradığı kazalar olmak üzere 13.053 adet iş kazası ile maden çıkarımı ve inşaat ile ilgili işlerde çalışanlarda görülmüştür. İş kazalarının oluşuma en fazla yol açan sebep 33.753 kez olmak üzere, “bir veya birden fazla cismin sıkıştırması, ezmesi, batması, kesmesi” başlığı altında toplanan sebeplerdir. Düşen cisimlerin çarpıp devirmesi 14.302 kez, kişilerin düşmesi 9.769 kez ve makinelerin sebep olduğu kazalar ise 9.461 kez olmak üzere iş kazasına yol açmıştır⁴⁴.

506 sayılı SSK., sosyal sigorta uygulaması içinde iş kazası ve meslek hastalığını, insanların kazanma gücünü engellemesi ölçütüne dayandırmış ve bunları sakatlığa yol açan olaylar olarak tanımlamıştır. Sosyal sigorta uygulamasında işçinin kazanma gücünü kaybetme oranı ya da iş gücü kaybı oranı bir kıstas olarak kabul edilmektedir. Bu oran ne kadar yüksekse, sigortalının sosyal güvenlik kurumlarından alacağı yardım da o kadar yüksek olacaktır⁴⁵.

Önemle belirtebiliriz ki: İş Kanunu ile Sosyal Sigortalar Kanunu açısından iş kazası ve meslek hastalığı kavramları farklı niteliktedir. Sosyal Sigortalar Hukuku açısından iş kazası ve meslek hastalığı Sosyal Sigortalar Kanununa göre belirlendiği halde, İş Hukuku açısından işverenin sorumluluğu doğuran olaylar, bu kanun anlamında iş kazası olarak kabul edilmektedir. İşverenin sorumluluğu, Sosyal Sigortalar Kurumunca karşılanmayan zararlar ile sınırlıdır. Aynı şekilde SSK. Kapsamında karşılanmayan manevi zararlar da işverenden talep edilebilmektedir⁴⁶. İşçi, işverene karşı çeşitli hukuki sebeplere göre dava açabilir. İşverenin borca aykırı

⁴³ S.S.K., 2004, Faaliyet Raporu.

⁴⁴ S.S.K., 2004, Faaliyet Raporu.

⁴⁵ Tufan, Beril. 1994. “Göçmen İşçilerde İş Kazaları”, Ankara, s.30-31.

⁴⁶ Karahasan, Mustafa Reşit. 2003. “Sorumluluk Hukuku Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk”, İstanbul, s.1026.

davranışa yani akdi sorumluluk esası uyarınca dava açabileceği gibi, işverenin haksız fiil sorumluluğunu da hukuki sebep olarak gösterebilir. Ancak işçinin akdi sorumluluk yerine haksız fiil sorumluluğuna dayanması kendi yararına değildir⁴⁷.

Ayrıca İş Kanununun öngörmekte olduğu işyeri tehlikeleri ile SSK.11. maddesinde belirtilen iş kazası ve meslek hastalığı kavramları özdeş değildir. İş kazası ve meslek hastalığı dışında kalmakla birlikte, işyeri kaza ve hastalıklarının gerektirdiği önlemler dahi işverenin özen yükümüne dahil bulunmaktadır⁴⁸.

1.3.1. İş Kazasının Tanımı

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 11. maddesi iş kazalarını tanımlamıştır.

“Madde 11- İş kazası, aşağıdaki hal ve durumlardan birinde meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedence ve ruhça arızaya uğratan olaydır.

- a) Sigortalının iş yerinde bulunduğu sırada,
- b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla,
- c) Sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
- d) Emzikli kadın sigortalının süt vermesi için ayrılan zamanlarda,
- e) Sigortalının, işverence sağlanan bir taşıtta işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmesi sırasında sakatlanmış olan sigortalı, iş kazasına uğramış sayılır.⁴⁹”

Bir iş kazasının meydana gelmesinde sosyolojik, psikolojik, fizyolojik ve teknik nedenler söz konusudur. Çalışan kişi, çalıştığı iş yeri ve çevresi, kullandığı malzeme, makine ve teçhizatla yakın ilişki içindedir. İş kazalarında, insan faktörü başta gelmektedir. Genel olarak % 90 insan, % 10 da fizik ve mekanik şartlar, kaza etkeni olarak kabul edilmektedir. İş kazası, Kanunun 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan hal ve durumları sonucunda meydana gelen ve sigortalıyı hemen

⁴⁷ Oğuzman, Kemal.1969. “İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan İşverenin Sorumluluğu”, İstanbul, s.339.

⁴⁸ Çenberci, Mustafa. 1985. “Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi”, Ankara, s.115.

⁴⁹ Kurucu, Oğuz. 1998. “Açıklamalı İş Kanunu” Ankara, s.501.

veya sonradan bedenen yada ruhen özre uğratan olay olarak tanımlanmıştır. İş kazası sayabilmek için; Kazayı geçiren kişinin sigortalı olması, kazanın meydana gelmesi, kaza ile sonuç arasında uygun bir illiyet bağının bulunması kaza sonucu bedence veya ruhça özre uğraması ve bu unsurların bir arada gerçekleşmesi gerekmektedir. Ancak İş kazası işin yürütümü sırasında meydana gelen olayı ifade etmekte ise de, yapılan işle ilgisi olmayan hal ve durumlarda meydana gelen olayları da kapsamaktadır. İş kazası sigortası hükümleri Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bendi ile 5inci maddesinin (a), (b), (c), (e) ve (g) fıkralarında sayılan sigortalıları için geçerlidir. İş kazasına tabi sigortalılar dışındaki diğer sigortalılar ile sigortalı sayılmayanlara iş kazası hükümleri uygulanması söz konusu değildir.

İşin yol açtığı tehlikelerden korunmanın sağlanmasına iş güvenliği denmektedir. İşveren işyerinde iş güvenliğini sağlamalıdır⁵⁰. İşveren tüm işçilerine karşı koruma yükümlülüğünü eşit olarak yerine getirmekle yükümlüdür. İşçileri arasında hiçbir şekilde ayırım yapamaz. Zira Anayasamızın 10. maddesi uyarınca işveren eşit işlem yapma borcu ile yükümlü bulunmaktadır⁵¹.

Gerçekten de İş Hukukunda işçinin korunması ve gözetilmesi çok önemli bir ağırlığa sahiptir. Zira modern İş Hukuku sanayileşme hareketi ile sosyal bir problem olarak ortaya çıkan işgücünün korunması ihtiyacından doğmuştur. İşçinin özel olarak korunması ilkesi, hukuki, ekonomik ve sosyal açıdan himaye anlamında çok kapsamlı bir kavramdır. Bu ilke, iş hukukunun doğuşunda olduğu kadar, halen de iş hukukuna hakim olan temel bir niteliktedir⁵². SSK anlamında iş kazası daha geniş bir kapsama sahiptir. Sosyal Sigortalar Hukuku anlamında konu incelendiğinde iş kazası kavramı sigortalıları ya da hak sahiplerini mümkün olduğunca sosyal güvence altına almak amacıyla oldukça geniş tutulmaya çalışılmıştır⁵³. Sigortalı işçinin kendi kusuru sonucu meydana gelen kaza da iş kazası sayılır. Görüleceği üzere Sosyal Sigortalar Hukuku anlamında, iş kazası sayılabilmek açısından ilke olarak, işçinin

⁵⁰ Kurucu, Oğuz. 1998. “**Açıklamalı İş Kanunu**”, Ankara, s.498.

⁵¹ Işıklı, Alparslan. 2002. “**İş Hukuku**”, Öncü Yayınları, 3.Baskı, Ankara, s.36.

⁵² Akı, Erol. 1995. “**İş Hukukuna İlişkin Kararların Değerlendirilmesi**” Güven Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, s.44.

⁵³ Başterzi,Süleyman. 2003. “**Yargıtayın 2002 Yılı İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi**, Ankara, s.289.

kusurlu olmaması şart değildir⁵⁴. İşyerinde meydana gelen ve işçiyi zarara uğratan her türden olay SSK, açısından iş kazasıdır. Örnek verecek olursak sigortalının dikkatsizliği sonucu elini makineye kaptırması da, bu bağlamda bir iş kazasıdır. Burada her ne kadar işçinin bir kusuru olsa da, Sosyal Sigortalar Hukuku açısından bir kazadan söz edebilmek için, işçinin kusurlu olması olayın iş kazası olma niteliğini ortadan kaldırmaz. Sigortalının bedence veya ruhça bir zarara uğraması koşuluyla, maddenin belirlediği hal veya durumlardan birinde kazanın meydana gelmiş olması yeterlidir. Borçlar Hukuku anlamında kazada öngörülen olayın istenilmez, harici ve bir defalık olması unsurları SSK. Açısından bir zorunluluk değildir⁵⁵.

İş kazaları ve meslek hastalıkları riski, sigortalının sadece çalıştığı sürece gerçekleşebilecek bir risktir. Sadece çalışılan süre için prim ödemek bu sigortadan faydalanabilmek açısından yeterlidir. Bu nedenle, sigortalılara yıllık ücretli izin için ödenen ücretler üzerinden diğer sigorta primleri kesildiği halde iş kazası ve meslek hastalıkları primleri kesilmez⁵⁶.

İş kazasının tespiti hukuki bir sorundur. Herhangi bir uyuşmazlık durumunda bunun iş kazası olup olmadığını takdir edecek kişi de, İMK. Hükümleri uyarınca yetkili ve görevli iş mahkemesi hakimi olacaktır. Aynı şekilde iş kazaları ve meslek hastalığından dolayı beden ve ruh bütünlüğünün ihlalden doğan davalara da iş mahkemeleri bakmakla görevlidir⁵⁷.

Yargı kararları da iş kazalarının tespitine yönelik davaların iş mahkemelerinde görülmesi gerektiği doğrultusundadır. Bu kararlarda buna yasal dayanak olarak İMK.'nin 1.maddesi gösterilmektedir.⁵⁸ işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş ahdine veya İş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde görüleceği bu maddede düzenlenmektedir. Hukuki bir tespit olmasından ötürü hakim iş kazalarının tespitini yaparken bilirkişiye başvurmaksızın kendiliğinden bir karar vermek zorundadır. Zira bilirkişilik müessesesi, ancak hakim tarafından bilinmesi mümkün olmayan, çözümü

⁵⁴ Tunçomağ, Kenan. 2003. “İş Hukukunun Esasları”, İstanbul. s.260.

⁵⁵ Başbuğ, Aydın. 1992. “Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene ve Üçüncü Kişiye Rücuu”, Ankara, s.86.

⁵⁶ Sözer, Ali Nazım. 1991. “Sosyal Sigorta İlişkisi” İzmir, s.121.

⁵⁷ Günay, Cevdet İlhan. 2000. “İş Mahkemeleri Kanunu Şerhi”, Ankara, s.54.

⁵⁸ Yar. 21.HD., 19.11.1996 T., 5881 E., 6386 K., karar için bkz. Günay, a.g.e., s.195.

özel bilgiyi ve tekniği gerektiren konular açısından söz konusu olabilir. Yargı kararlarında bu husus açık bir şekilde ortaya konmaktadır⁵⁹.

1.3.2. İş Kazasının Unsurları

İş yerlerinde can ve mal güvenliği tedbirlerinin önceden alınması, kuşkusuz o iş yerinde çalışan bireyleri daha iyi ve rahat çalışmaya sevkettiği gibi, üretim de ona göre artacaktır. Sağlıklı bir tedbir almada, öncelikle neye karşı tedbir alınacağına bilinmesi gerekir. İşyerlerinde güvenliği tehdit edici birçok unsur vardır. Bunların bir kısmı, meslek hastalıklarında da olduğu gibi biyolojik, kimyasal ve fiziksel unsurlardır.

1.3.3. İş Kazalarının Nedenleri

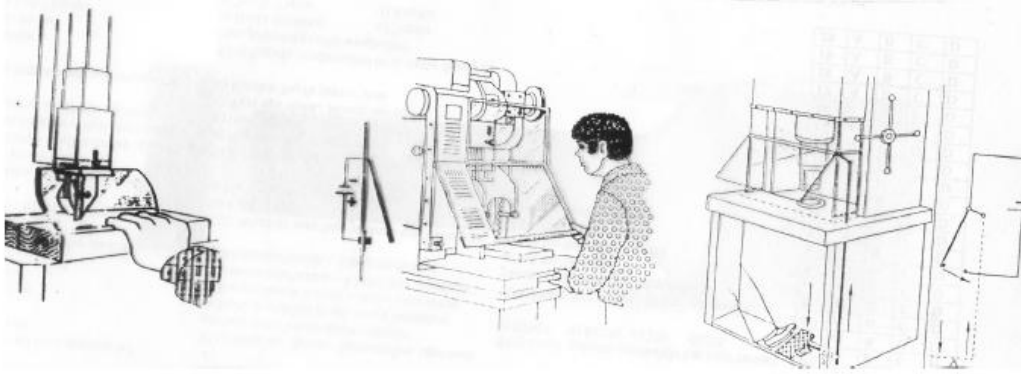
İş yerindeki üretim sürecinde, fiziki ortam, makine ve araç gereçlerle insan arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanan kazalara “İş Kazası” denilmektedir. Ülkemizde planlı kalkınma dönemlerine geçilmesi ile birlikte, kalkınma planlarında tarımın yanı sıra sanayinin de geliştirilmesine önem verilmiştir. Sanayi alanındaki gelişmeler, iş kazalarının artışında önemli bir faktör olmuştur. Sanayileşmiş ülkelerde yıllık iş kazası oranı % 2-3 iken, ülkemizde bu oran resmi kayıtlara göre % 7 civarındadır. İstatistiklere göre maden iş kolundaki iş kazalarında Türkiye; Avrupa’da birinci, Dünya’da ise ikinci, sanayi alanında; Avrupa’da birinci, Dünya’da ise beşinci, inşaat sektöründe; Avrupa’da birinci, Dünya’da üçüncü, toplam iş kazalarında; Avrupa’da birinci, Dünya’da ise ikinci sırada yer almaktadır. Bu istatistiki veriler, sadece sigortalı olarak çalışanları yani, resmi kayıtları yansıtmaktadır. Buna kırsal kesimde çalışanlar ile kaçak olarak iş yerlerinde çalıştırılanlar dahil değildir. İnsan hangi ortamda bulunursa bulunsun, yaşadığı süre içinde her şeyden önce kendisini güvenlik içinde görmek ister. Yaratılıştaki varolan bu duygu, onu güvenliği sağlayıcı tedbirler almaya zorlar. Bu içgüdünün çeşitli yollarla geliştirilmesi ve yönlendirilmesi halinde, insandan kaynaklanan kaza oranlarında azalmalar görülebilir. İnsan faktörünün, kazanın meydana gelmesindeki rolü aşağıdaki etkenlere bağlıdır⁶⁰.

⁵⁹ Yar. 10.HD., 06.02.1975 T., 105 E., 638 K., karar için bkz. Tezel/Kurt, a.g.e., s.31.

⁶⁰ Arıcı, Kadir. 1999. “ Sosyal Güvenlik Dersleri”, Ankara, s.211.

- a) Akıllıca hareket etmek,
- b) Sorumluluk duymak,
- c) İşe uyum sağlamak,
- d) Güvenlikle ilgili her türlü kurala uymak,
- e) Koruyucu (kişisel ve makine-tezgah) güvenlik aletlerini kullanmaya özen göstermektedir.

Bu hususlar, iş güvenliğini sağlamada esas unsurlardır. Bunlara uyulması halinde, iş kazasının meydana gelmesindeki hata payı azaltılmış olur. Böylece, kaza ortamı hazırlanmamış olur. İş kazalarının meydana gelmesinde insan faktörünün yanında diğer birçok faktörler de rol oynamaktadır.

Şekil :1. Koruyucu Aparatlı Makineler.

Bunlar:

Malzeme (Kullanılan madde)

- Malzemenin kimyasal ve fiziksel özellikleri,
- Kullanılan madde yapılarına uygun üretim sisteminin seçilmemiş olması,
- Malzeme yorgunluğu,

Makine ve teçizat

- Yeterli koruyucu tedbirlerin alınmaması,
- İşe uygun makine kullanılmaması veya makinelerin yanlış kullanılması,

Çevre

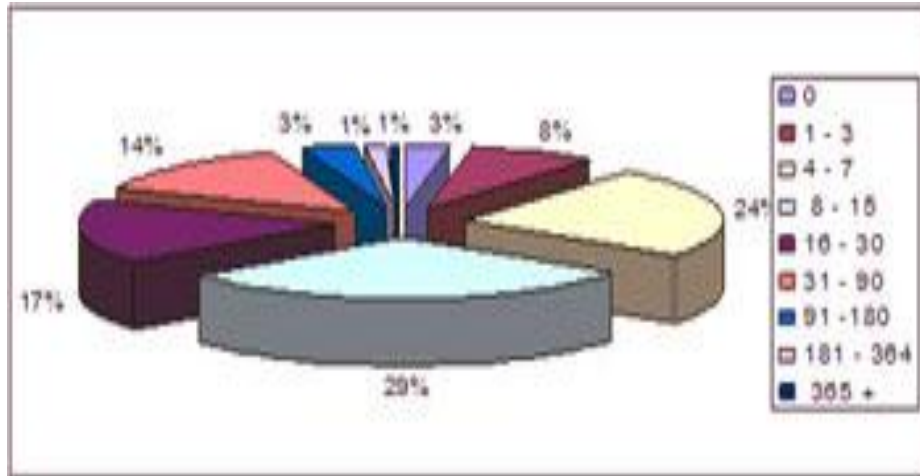
- Sıcaklık, nem, aydınlatma, gürültü gibi fiziksel etkiler,
- Mekanik etkiler,
- Sağlık koşulları,

İnsan

- Eğitim ve bilgi eksikliği,
- Dalgınlık ve dikkatsizlik,
- İlgisizlik, düzensizlik,
- Bedenin işe uyumsuzluğu,
- Meleke noksanlığı,
- Aile düzeni,
- Psikolojik faktörler,
- Beslenme yetersizliği.

Görülüyor ki; iş kazaları artık ülkemizde çok önemli bir sorun haline gelmiştir. Bu sorununun çözümü; kazaların tanınması, iş yeri fiziki şartlarının iyileştirilmesi, kişisel ve makine iş güvenliği konusunda, çalışanların eğitilmesi, iş güvenliği kurallarına uyulması ve iş güvenliği konusunda çıkarılan kanun, tüzük ve yönetmenliklere iş yerlerinin mutlaka uyması ile mümkün olabilecektir⁶¹.

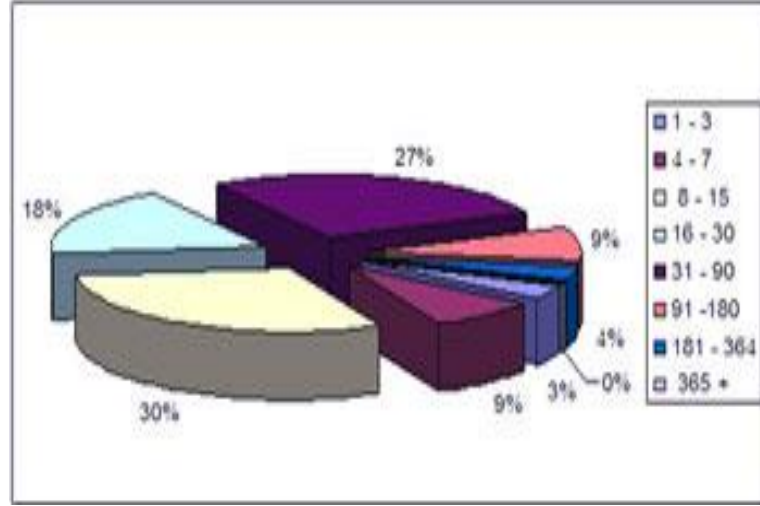
SSK İstatistik Yıllığı'na göre; geçici iş göremezlik sürelerinin dağılımı Şekil-2'de verilmiştir. Grafik incelendiğinde geçici iş göremezlik süresinin 4-7, 8-15, 16-30 ve 31-90 aralıklarında yoğunlaştığı gözlemlenmektedir.

Şekil-2 İş Kazalarının Geçici İş Göremezlik Sürelerine Göre Dağılımı

⁶¹ Ilıcak, Şule, 1989. “İşçi Sağlığı Temel Prensipleri”, İstanbul, s.147.

SSK yıllık istatistiklerine göre; meslek hastalıkları sonucu oluşan geçici iş göremezlik süreleri Şekil-3’de verilmiştir. Bu grafiğe baktığımız zaman da aynı iş kazası sonucu oluşan geçici iş göremezlik sürelerindeki aralıklarda yoğunlaşmanın yaşandığı görülmektedir.

Şekil-3 Meslek Hastalıklarının Geçici İş Göremezlik Sürelerine Göre Dağılımı

Şekil 3’te Grafik incelendiğinde kaza nedenleri arasındaki en büyük yüzdeleri, %16 ile düşen bir cismin yaptığı travmatizma, %13 ile kesici, batıcı bir alet, %13 ile düşme, %12 ile taşıt kazaları, %11 ile iki cisim arasında sıkışma ve %10 ile bir cisim çarpması veya bir cisim altında kalmaya bağlı nedenlerin oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 2- 2006 yılı içerisinde meslek hastalıklarına uğrayan işçi sayıları ve oranları

	TÜİK	Çalışma Bakanlığı	MESS
İşçi sayısı	23.309.000	7.818.630	107.300
Meslek hastalığına uğrayan işçi sayısı*	410.518	574	15
Meslek hastalık oranı	1,8%	0,0%	0,0%

*TÜİK verilerinde meslek hastalığına uğrayan işçi oranı %3,7 gibi bir oran verilmesine rağmen, meslek hastalığına uğradığını beyan edenlerden sadece 1 günden fazla iş göremeyenlerin (%47,6) sayısı hesaplanarak tabloya eklenmiştir.

Tablo : 2. 2006 yılı içinde meslek hastalıklarına uğrayan işçi sayı ve oranları

TÜİK, “İş kazaları ve İşe Bağlı Sağlık Problemleri Araştırması” -2006–2007.

Şekil-4 2011 Yılı İçin Kaza Nedenlerinin Dağılımı

1.3.4. Kaza ve Yaralanma Analizi

Olayların akışında önceden planlanmamış, bilinmeyen ve sık sık kişisel yaralanmalara, sakatlanmalara, makine, alet, malzeme ve çevrenin zarara uğramasına sebebiyet veren olaya “KAZA” denilmektedir. Hemen hiçbir kaza önceden planlanmaz. Ancak, kazaya sebebiyet veren olaylar, önlenabilir niteliktedir. Kazalar birbiri ile bağlantılı olaylar zinciri sonucunda meydana gelmektedir. Buna “**KAZA ZİNCİRİ**” denilmektedir. Kaza zincirini meydana getiren sebepler şöyle izah edilebilir;

Şekil : 5 . İş Kazalarında güvenli güvensiz hareketler

a) **Doğa ve sosyal yapı:** Tabiat şartları karşısında insanın fiziki ve sosyal yapısındaki etkileşim bir kaza sebebidir. (Örneğin; çalışan insanın vücut yapısı itibarı ile yapmış olduğu işte çok yetersiz kalması)

b) **Kişisel Kusurlar:** İnsanlardaki ihmalkarlıklar, yorgunluk, dikkatsizlik, sinirlilik gibi hallerdir. (Örneğin; Taşıma kapasitesinin üstünde yük taşıma sonucunda, bir kaza meydana gelebilir.)

c) **Güvensiz Davranış ve Şartlar:** İnsanların çalışma sırasında bir takım dikkatsiz ve ciddi çalışmama gibi alışkanlıklar edinmeleri ve bunlara ısrar etmeleri, güvensiz hareketlerin oluşmasına neden olur, (Örneğin; kişisel korunma alışkanlığının olmaması) Çalışan makine ve araçlarda koruyucu kullanılmaması veya bunlardan kaynaklanabilecek iş kazalarına karşı tedbir alınmaması, güvensiz şartları meydana getirir. (Örneğin; Merdivenin yeterli büyüklükte ve kullanılacak maksada göre seçilmiş olmaması)

d) **Kaza:** Yaralanma veya herhangi bir şekilde zararlı sonuçlanan olayın meydana gelmesidir. (Örneğin; Matkap makinesinde kravatın matkap ucuna dolanması, bir kaza olayıdır.)

e) **Yaralanma:** Kanunda (506 Sayılı SSK Kanunu) belirtilen kaza tarifine uygun olarak meydana gelen maddi ve manevi zararı kapsayan olaydır. (Örneğin; İş kazasına uğrayan kişinin bir uzvunun zarar görmesi, bu durumda tedavi bakım masraflarının karşılanması, yaralanma olayı dâhilindedir.)

Çoğu zaman kazalar birbiri ile karıştırılmaktadır⁶². Hatta bazen bir kazanın iş kazası mı, yoksa başka bir kaza mı olduğu konusunda tereddütler olmakta, bu konuda hukuki problemler ortaya çıkmaktadır. İnsanın buhar gücünden faydalanmaya başlaması ile birlikte, teknoloji ve sanayi alanlarında gelişmeler olmuş, buna bağlı olarak meydana gelen kazalarda da çeşit ve ağırlık bakımından artma olmuştur.

⁶² Demircioğlu, Murat. 2003. “ Sorularla Yeni İş Yasası”, İstanbul, s.129.

Elektriğin icadı ise, kazaların artmasına etki yapan bir başka faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Buhar ve elektrik gücünden faydalanmaya başlamakla beraber, yeni makinelerin icadı ve hızla yayılımı, kaza çeşitlerini artırırken, iş güvenliği tekniğinin bilinmemesi sebebiyle, kaza ağırlık oranlarında artışlar başlamıştır. Bu artış, sanayinin bir çatı altında toplanarak bütünleşmiş üretime geçişiyle birlikte daha yüksek boyutlara ulaşmıştır.

Sanayi potansiyeline bağlı olarak üretim çeşidinin artması, daha çok insanın, daha fazla iş alanlarında çalışması demektir. Üretilen malın kullanılması sırasında meydana gelen kazalar vardır ki; (Otomobil, uçak kazası v.b.) bu kazalar, genel anlamdaki kazaları teşkil etmektedir. Bu sebeple, önce genel kaza türlerini, sonra da konumuz olan iş kazaları ve yaralanma türlerini analiz edelim.

Genel Kaza Analizi;

- Trafik Kazaları,
- Deniz Kazaları,
- Hava Kazaları,
- Tren Kazaları,
- Orman Kazaları,
- Av Kazaları,
- Ev Kazaları,
- Spor Kazaları,
- İş Kazaları.

Bu kazalar, kendi aralarında birçok çeşitlere ayrılmaktadır. Bunlar⁶³:

1.3.4.1. Tezgah ve Makinelere Göre Analiz

Tezgah ve makinelerin kullanılması sırasında;

- Makine devrini almadan işin sürülmesi,
- Matkabin elbiseyi, kravatı sarması,
- Testerinin eli kesmesi,

⁶³ Akın, Levent. 2001. “ İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat”, Ankara, s.178-179.

-Çekicinin sapının çıkması sonucunda, çekicinin fırlayarak başka bir çalışana yaralaması,

-Dişliye kaptırma,

-Torna, freze gibi makinelerde parçanın makineye sıkı tespit edilmemesi sebebiyle fırlaması,

-Boru bükme makinesinde elin silindire kaptırılması,

-Giyotin makasa el veya kolun kaptırılması v.b. kazalar kullanılan, tezgah ve makine kazalarını teşkil etmektedir. Çoğu zaman bu gibi alet ve araçlarda meydana gelen iş kazaları, kullanılan alet veya aracın adı ile söylenir. Örneğin; testere kazası, matkap kazası vb.

1.3.4.2.İş ve İşlemlere Göre Analiz

İmalat, tamirat ve hizmet sırasında yapılan iş ve işlerin özelliği ve çeşidine göre iş kazaları analizi yapılır. Bunlardan bazıları⁶⁴;

- Keski, murç, çekiç yapımı,

- Toprak kazma,

- Tavan kalıbı yapımı,

- Döküm,

- Demir tavlama,

- Yüzey taşlama,

- Helis diş açma,

- Dikişli kaynak,

- Ağaç rendeleme,

- Kimyasal analiz,

- Motor sökme, takma,

- Elektrik devre bağlama,

-Elektrik iletkenlerinin kontrolü vb. iş kazalarıdır.

Bu iş kazalarının sayısını artırmak ve bu örneklerini çoğaltmak mümkündür.

⁶⁴ Doğan, H. Şahinkesen. 1987. “İş Eğitimi”, İstanbul, s.66.

1.3.5. Kazaların İşgücüne ve Ekonomiye Etkileri

İş kazaları meydana geldiğinde, manevi kayıpların yanında iş gücü ve ekonomik kayıplar da olmaktadır ki, bu kayıplar çoğu zaman önemsiz gibi görülür. İş kazaları konusunun işlenmesi sırasında verilen ülkemizde meydana gelen iş kazalarının sayısal durumunun, hiç de küçüksemeyecek boyutlarda olduğu, görülmektedir.

İş kazaları sonucunda meydana gelen zararlar iki ana grupta toplanır⁶⁵:

- a) Görünen (Doğrudan) zararlar,
- b) Görünmeyen (Dolaylı) zararlardır.

İş kazalarının iş gücüne ve ekonomiye etkilerini oluşturan görünen ve görünmeyen zararları izah edecek olursak;

1.3.5.1. Görünen (Doğrudan) Zararlar

Meydana gelen bir iş kazası sonucunda; yaralanma, ölüm ve malzeme kaybıyla ilgili tüm giderler, doğrudan zararları ihtiva etmektedir. İş kazalarında doğrudan zararların tümünü; maddi zararlar teşkil etmektedir. Bu itibarla doğrudan zararların, gerçeğe yakın olarak hesaplanması mümkündür. Görünen zararları şöyle açıklayabiliriz⁶⁶:

- Makine –Teçhizat hasarı,
- Tazminat Ödemeleri,
- İlk Yardım Masrafları,
- Diğer Tıbbi Masraflar, (Doktor, İlaç, Tedavi Masrafları, Sosyal Yardım ödenekleridir).

⁶⁵ YODCEM, 1987. “İşçinin El Kitabı”, Ankara, s.143.

⁶⁶ TÜRK-İŞ. 1987. “İşçi Sağlığı ve İş Yeri Güvenliği”, Ankara, s.191.

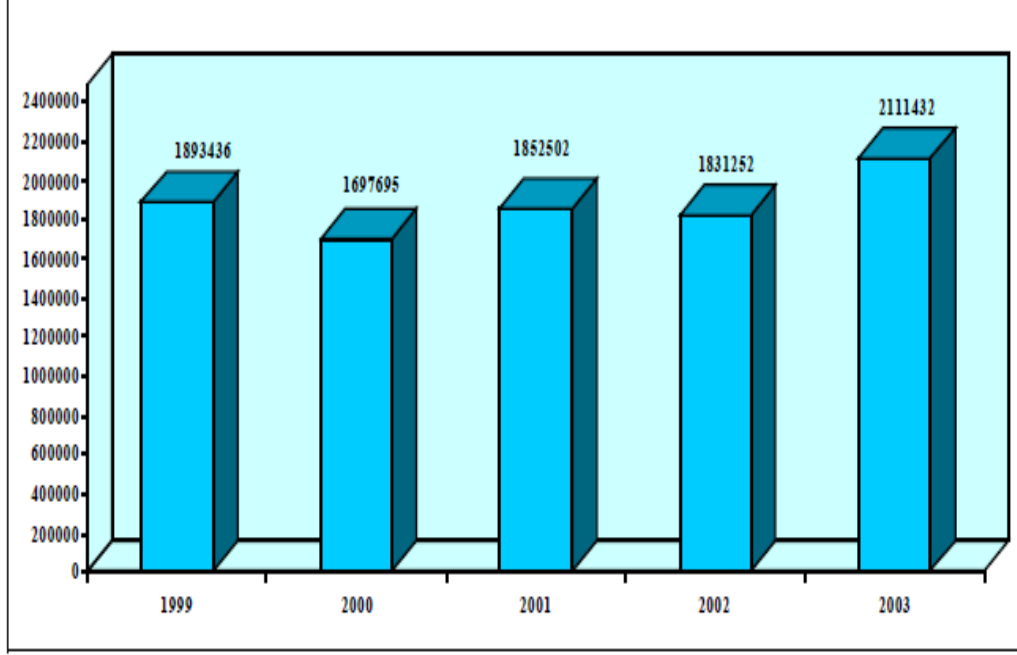
Şekil: 6. 2004 Yılı İş Kazası İstatistikleri

Görüldüğü gibi kazaların meydana gelmesi sonucunda; tıbbi masraflarla birlikte mahkeme ve tazminat masrafları, kazaya uğrayan kişinin bizzat kendisiyle ilgili olan masraflardır. Diğer yünden, kaza anında zarara uğrayan malzeme, makine masrafları vardır ki, bu da doğrudan zararların bir yönünü teşkil eder.

1.3.5.2. Görünmeyen (Dolaylı) Zararlar

Maliyet yönü ile hesaplama zorunluluğu olan iş kazası sonucunda, bu zarar ilk anda hissedilmez. Ancak, zaman içerisinde maddi ve manevi hükümlülükler sebebiyle iş yerinde ve toplum içinde tesirlerini gösterir ki, bu tür zararlar, görünmeyen zararlar olarak ifade edilir. Görünmeyen zararlar dört ana grupta toplanır. Bunlar;

- Kaybolan iş günü,
- Kaybolan iş gücü,
- Üretim kayıpları,
- Toplumun uğradığı zararlardır.

Tablo : 3 1999–2003 yılları arasında iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu kaybedilen iş günleri verilmiştir.

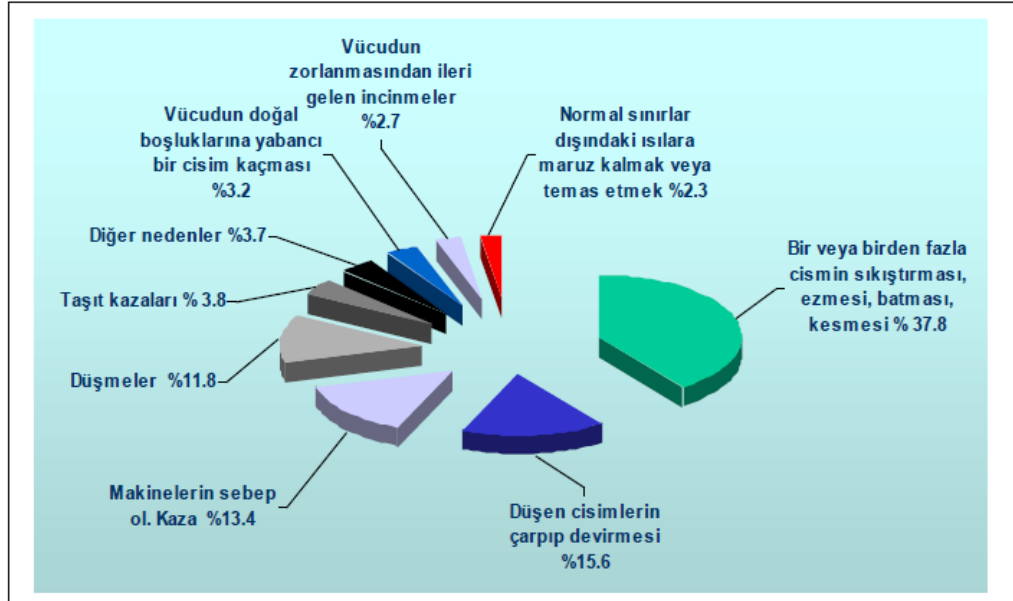
1.3.6. Kaza Raporları

İş kazalarında kaza raporları, hukuki problemlerin çözümü, tekrarının önlenmesi için alınması gereken tedbirler ile yaralanmanın derecesinin tespiti için düzenlenir. Genellikle belirli bilgileri ihtiva ettiğinden, iş yerlerinde basılı olarak bulundurulur.

Aşağıda belirtilen durumlarda mutlaka kaza raporu düzenlenmelidir⁶⁷.

- Hafif yaralanma ile sonuçlanan kazalar,
- Ağır yaralanma ile sonuçlanan kazalar,
- Ölümlle sonuçlanan kazalar,
- Yaralanma meydana gelmeyen kazalar,

⁶⁷ Sönmez, A. Hürer, A. 1986. “İşletmelerde Meslek Eğitimi”, Eğitici Personel, İş Pedagojisi Ders Notları, Ankara, s.185-186.

Şekil : 7. SSK İstatistiklerine Göre İş Kazalarının Kaza Tiplerine Göre Dağılımı

Kaza raporları gerçek bilgileri ve tespitleri ihtiva etmelidir. Kaza raporlarının tanzimi sırasında tespitler, objektif olarak yapılmalı, duygusallıktan kaçınılmalı ve tarafsızlık ilkesinden ayrılmamalıdır. Zira, bu durum, işyerindeki çalışma düzeninin sağlıklı yürümesi için önemlidir. Kaza olayında, kazanın meydana geldiği bölümün ilk amiri ile iş güvenliği görevlisinin değerlendirme hanesini doldurmalı gerekir. Raporlar, ait olduğu bölümde ve iş güvenliği bürosunda birer nüsha olarak saklanır. Önemli olaylarda veya istenmesi halinde; daha üst yönetim kademelerine de birer kopya verilir. Diğer taraftan meselenin hukuki yönünün olması, ileride doğabilecek anlaşmazlıklara da başvurulabilecek belge olmaması sebebiyle, kaza raporunun önemi daha da artmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. MESLEK HASTALIKLARI VE İŞVERENİN SORUMLULUKLARI

2.1. Meslek Hastalığı Kavramı

Meslek hastalıklarını ortaya çıkaran nedenler, iş kazalarını ortaya çıkaran nedenlerle aynıdır. Temelinde sanayileşme ve bunun ortaya çıkardığı yeni üretim biçimleri yatmaktadır. Ayrıca çalışanların eğitimsizliği, bilgisizliği, yorgunluk ve dikkatsizlikleri, koruma araçlarının kötü ve yetersiz oluşu, işçi sağlığı ve iş güvenliği kurallarına aykırılık, talimatlara uymama ve gerekli önlemleri almadan işe başlama da nedenler arasında sayılabilir⁶⁸.

Ülkemizde 2004 yılında toplam 834 işçi meslek hastalığına tutulmuştur. Bu meslek hastalıklarının 4'üne kadın işçilerin tutulduğu meslek hastalıkları iken, geri kalan 830 tanesine ise erkek işçiler maruz kalmıştır. Bu meslek hastalıkları sonucu 2 erkek işçi hayatını kaybetmiştir. Ayrıca 272 erkek işçiye de sürekli iş göremezlik geliri bağlanmıştır⁶⁹.

En fazla meslek hastalığı “sanatkarlar ve ilgili işlerde” çalışanlarda görülmüştür. Toplam 181 adet meslek hastalığı meydana gelirken, bu başlık altında en fazla meslek hastalığı maden çıkarımı ve inşaat ile ilgili işlerde çalışan sanatkarlarda 150 adet olarak meydana gelmiştir. Bu kazaların yalnızca 1 tanesi kadın işçilerin maruz kaldığı kazalardır. Bunun hemen arkasında ise toplam 25 adet metal işleme ve makine ile ilgili işlerde çalışanlarda görülmüştür⁷⁰.

Meslek hastalıklarının oluşuma en fazla yol açan sebep 131 kez olmak üzere, “slikoz ve sliktuberküloz” başlığı altında toplanan sebeplerdir. Kurşun ve kurşun tozları 129 kez, Fenol, Tiofenol, bunların Homologları ve Halojenli türevleri ise 20 kez olmak üzere meslek hastalığına yol açmıştır⁷¹.

⁶⁸ Tuncay, A. ve Ekmekçi, Ö. 2005. “Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri”, İstanbul, s.268.

⁶⁹ SSK., 2004 Faaliyet Raporu.

⁷⁰ SSK., 2004 Faaliyet Raporu.

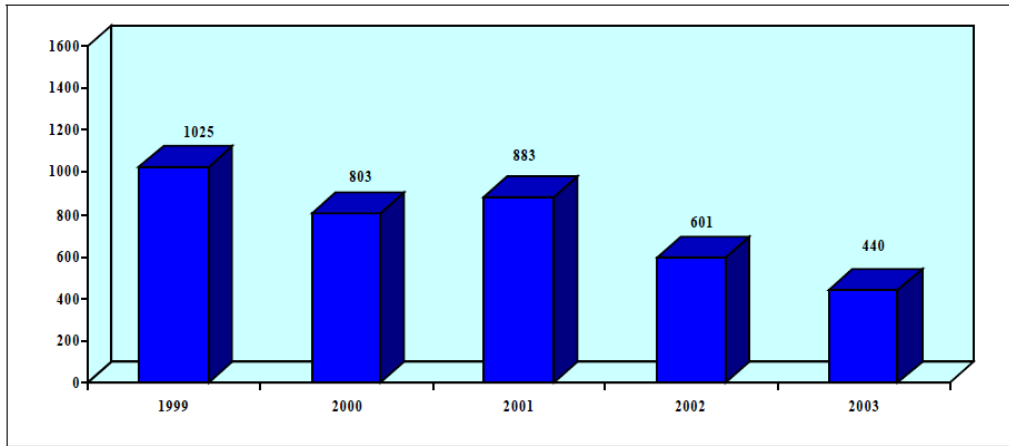
⁷¹ SSK., 2004 Faaliyet Raporu.

Meslek hastalıkları da, iş kazaları gibi işçilerin çalışamaması sonucunu doğurduğundan ülkemiz adına olumsuz bir duruma yol açmaktadır. Gerçekten de meslek hastalıkları sonucunda 2004 yılında geçici iş göremezlik sürelerinin toplamı 11.748 saat olarak belirlenmiştir. Aynı süre 2003 yılında ise 9.893 saat idi⁷².

Meslek hastalığı, genel anlamda bir işin yapılması sırasında mesleki etkenlerin doğurduğu, bu etkenlerin devamı hâlinde gittikçe gelişmesi nedeniyle belirli mesleklerde ve işlerde çalışanlarda görülen hastalıkları ifade eder.

506 sayılı SSK Yasası 11-B maddesinde ve aynı yasanın 135. maddesi gereği olarak çıkarılan SSK Sağlık İşlemleri Tüzüğü 62. maddesinde meslek hastalıkları tanımı aşağıdaki gibi verilmiştir:

Sigortalının çalıştırıldığı işin niteliğine göre tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, sakatlık veya ruhi arıza halleri meslek hastalığıdır. Tanım dikkatlice incelendiğinde bazı ayrıntılar dikkat çekmektedir. Bu ayrıntılar meslek hastalığının tam olarak anlaşılabilmesi açısından önemlidir.

Tablo : 4 : 1999–2003 Yıllarına Göre Meslek Hastalığı Sayıları

Meslek hastalığı tanımlanırken bu tanımlamada amaç önem kazanır. Koruyucu önlemlerin alınması amaçlanıyorsa, yukarıda yapılan tanım yeterlidir. Ama tazmin düşüncesi ön plandaysa, o zaman mutlaka bir kaybın oluşması gerekirdi ki, bunun için bir ödeme yapılabilsin. Bu durumda, ancak iş göremezliğe neden olan durumlar meslek hastalığı olarak nitelenir. Buna karşın meslek hastalıklarını

⁷² SSK., 2004 Faaliyet Raporu.

önlemeye çalışanlar için meslek hastalıklarının iş göremezlik hali şart değildir. Meslek hastalığı önlenabilir nitelikte bir olgudur⁷³. Önlenmesinde vücuda giriş yolunun bilinmesi önemlidir. Bu yolu kapatmaya yönelik “kişisel” önlemler alınmalıdır. Meslek hastalıkları birçok etmenin bir araya gelmesi ile oluşur. Bu etmenleri beslenme bozuklukları, bireysel duyarlılığı pekiştiren ilaçlar, sigara ve alkol alışkanlıkları, şişmanlık vb. olarak sayabiliriz. Fizyolojik olarak insanın gereksinme duyduğu ortam koşulları ki, her zaman işin gerekleri ile bağdaşmaz. Sözelimi soğuk hava deposunda çalışanlar için, işin işçiye değil, işçinin işe uydurulması gerekir. Meslek hastalıkları, özellikle belli işlerde çalışan işçilerde görülen, genel toplumda ya hiç görülmeyen ya da çok düşük sıklıkla görülen hastalıklardır. Ancak fabrikaların çevresel atıkları dolayısıyla benzer hastalık tabloları o bölgede yaşayan kişilerde de görülmeye başlanmıştır. Böylece meslek hastalıkları, giderek "çevresel ve mesleksel hastalıklara" dönüşmeye başlamıştır. İş kazaları dış etkilerle ortaya çıkarken meslek hastalıkları tersine içsel etkilerle ortaya çıkarlar. Meslek hastalıklarına yol açan etmenler mutlaka vücudu çeşitli yollarla etkileyip hastalık sürecini başlatırlar.

Meslek hastalıkları, iş kazalarından farklı olarak uzun zaman sürecinde de ortaya çıkabilir ancak çok kısa süre içinde ortaya çıkabilen meslek hastalıkları da vardır. Meslek hastalığına yakalanabilmenin koşulu, bir süre hastalığa neden olan işyerinde çalışmaktır. Bu süre, yaşanan olumsuz şartların ağırlığına göre uzayıp kısalabilir⁷⁴. Meslek hastalığı sağlıklı koşullara maruz kalmanın hemen ardından çıkabildiği gibi yıllar sonra da görülebilir. Meslek hastalıkları en sık görülen hastalıklar olmadıkları halde, toplumsal önemi olan hastalıklardır. Çünkü yakalanma olasılığı bütün iş yeri çalışanlarını ve gelecekte o iş yerinde çalışacak olanları kapsar. Kurbanları, yalnızca küçük bir gelir için çalışmak zorunda olanlardır. Çalışma biçimlerinden kaynaklanan bir takım nedenlerle (duruş bozukluğu, psiko-sosyal nedenler) ortaya çıkan hastalıklar vardır ki, bunlar da meslek hastalığı olarak nitelenmektedir. Meslek hastalıklarının tanılarının konulması için özgün örgütlenme ve düzenlemeler gereklidir. Meslek hastalıklarının teşhisleri veya tanıları, ancak bilinçli bir arama ile konulabilir. Meslek hastalığı tanısı konulabilmesi için nesnel ve kesin ölçütlere gerek vardır.

⁷³ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Dergileri, 2004, Ankara, s.33-34.

⁷⁴ Öktem, Ruhi, 1994. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği KOSGEB Ankara Eğitim Merkezi, s.121.

Meslek hastalıklarının diğer hastalıklardan farklı, kendilerine özgü tanı ve tarama yöntemleri vardır. Meslek hastalıklarının ortaya çıkarılmasında tarama, araştırma ve istatistik çalışmalarının önemli bir yeri vardır. Meslek hastalığı ile meslekî olmayan hastalığın ayırımı belirli bir bilgi birikimi ve teknik donanım gerektirmektedir. Bu da onun gözden kaçmasına neden olabilmektedir. Meslek hastalıklarının değerlendirilmesinde doz - tepki ilişkisinin önemli bir yeri vardır. “Doz”la, işçinin çalıştığı ortamın ağır şartlarının onda bıraktığı kötü etkiler, tepkiyle de vücudunun buna yanıtı (belirtiler vs.) anlatılmak istenmektedir. Meslek hastalıkları zaman içinde değişkenlik gösteren bir konudur⁷⁵.

Meslek hastalıkları konusunda işçilerin bilgilendirilmesi bir insan hakkıdır. Çalışma süresinin sınırlanması çabaları ile meslek hastalıklarının önlenmesi çabaları arasında yakın bir bağlantı vardır. Meslek hastalığını değerlendirirken hekim hem hastasını ve hem de onun çevresini birlikte değerlendirmelidir. Meslek hastalıklarının toplumsal bir faturası vardır. Meslek hastalığına yakalanması işçinin yalnızca kendisini değil, ailesini de yakından etkiler (sağlık, psikolojik, ekonomik vs). Meslek hastalığı tanısı, o tanıyı alan işçinin yakın çalışma arkadaşları için erken tanı olanağı verir. Biz buna toplumsal düzeyde erken tanı diyoruz. Özel olarak korunması gereken kümelerin (çocuk, kadın, sakat, göçmen vb.) meslek hastalıklarına yakalanma riski daha yüksektir. Meslek hastalıklarının yaptığı zedelenmeler, genellikle geri dönüşü olmayan zedelenmelerdir. Meslek hastalığı tanısının geç konulması ya da hiç konulmaması çok boyutlu sorunlara yol açar. Ortam ölçümleri ve düzenli sağlık muayeneleri ile yakınma öncesi veya yakınma sırasında hastalıklar ortaya konulabilir. Meslek hastalıklarının önlenmesi bir ekip işidir. Meslek hastalıklarına yol açan etmenlerin belirli hedef organları vardır, hastalık tablosunu bu organlar üzerindeki etkilerle ortaya koyar. Meslek hastalıklarından korunmada şu yöntemler kullanılabilir⁷⁶:

- Yerine koyma
- Yer değiştirme
- Ayırma
- Yaş yöntem

⁷⁵ Yaman Dr. Mahmut, 2005. **İş sağlığı ve Güvenliği mi O da Ne?** İSGİAD, Ankara, s 225.

⁷⁶ Çağlayan, Yücel, Dr. Ahmet Kılınç, 1992. **İş Güvenliği** Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, s.149.

- Havalandırma
- Kapatma
- Kişisel korunma araçları.

Meslek hastalıklarının izlenmesi ve denetimi (dolayısıyla uygulama) yetersizse, bütün yük, işçiyi son çalıştıran işverenin üzerinde kalır. Meslek hastalığı tanısı, beraberinde “tazminat”, “yüksek iş göremezlik ödentisi”, “çalışma ortamının geliştirilmesi için yatırım” ve “cezai sorumluluk” getirdiği için, işverenlerce göz ardı edilmek istenebilir. Toplumda çalışanların bir kaç kümeye bölünmüş olması (işçi, memur, sözleşmeli, kapsam dışı, çiftçi, esnaf vs) ve büyük bir kısmının işçi sayılmaması, onların kendisini işçi saymaması, meslek hastalıkları konusunda tavır geliştirilmesini güçleştirmektedir. Toplumda, meslek hastalıkları konusunda, politika üreten, uygulamaya yön veren, güçlü bir odağın bulunması gereklidir⁷⁷.

2.1.1. Meslek Hastalığı Tanımı

Mesleki bir faaliyetin yürütümü ya da bazı işlerde sürekli çalışma, bu işkolunda çalışan işçide, yaptığı işten kaynaklanan birtakım hastalıklara yol açabilir. Bu yüzden meslek hastalıkları ülkemiz sosyal güvenlik sisteminde sosyal bir risk olarak kabul edilmiştir⁷⁸.

Meslek hastalığı sigortası, Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde sayılan sigortalılar ile 5 inci maddesinin (a), (b), (c), (e) ve (g) fıkralarında sayılan sigortalılara uygulanmaktadır. Kanunun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özrürlük halleri olarak tanımlanmıştır. Madde metninin tetkikinden de anlaşılacağı üzere, meslek hastalığı işin niteliğine göre tekrarlanan bir sebeple meydana gelen veya işin yürütüm şartları yüzünden uğranılan hastalık, bedensel veya ruhsal hastalık halleridir.

⁷⁷ Çağlayan, Yücel, Dr. Ahmet Kılınç1992. “İş Güvenliği” Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1992. s.150.

⁷⁸ Güzel, A. Okur. 2003. “ Sosyal Güvenlik Hukuku”, İstanbul, s. 212.

Meslek hastalığı iş kazasından farklı olarak bütünüyle mesleki niteliktedir. Bütünüyle bir mesleğe dair yapılan çalışmanın sonucu olarak ortaya çıkar. Zira, sigortalının sırf bir meslek dalında çalışması sonucu, belirli bir ruh ve beden arızasına uğraması kuvvetli bir olasılıktır⁷⁹. Pozitif hukukumuz, Sosyal Sigortalar Kanunu ile meslek hastalığını bir sosyal risk olarak kabul ederken, İş Kanunu ve Borçlar Kanunu ile de işverenin meslek hastalıklarından doğacak sorumluluğu düzenlenmiştir. Meslek Hastalığı, gerek İş Kanununda gerekse Borçlar Kanununda tanımlanmıştır. 4857 sayılı İş Kanunu, öncesinde yürürlükte bulunan 1475 sayılı İş Kanunu gibi işçilerin korunması yükümünü işverene yüklerken, nelerin meslek hastalığı olduğu konusunda bir düzenleme getirmemiştir. Borçlar Kanununda da aynı şekilde bir tanım yapılmaksızın sadece işverenin sorumluluğu yönünden bir düzenleme yapılmış bulunmaktadır⁸⁰.

Meslek hastalığının tanımı SSK. İle yapılmıştır. SSK. M.11/B, meslek hastalığını ayrıntılı bir şekilde tanımlamıştır. Bu tanıma göre, “meslek hastalığı”, sigortalının çalıştırıldığı işin niteliğine göre tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütme şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık halleridir⁸¹. Meslek hastalığından söz edebilmek için, yalnızca vücudun fiziki bütünlüğüne yönelik hastalık ve arıza halleri değil, ruh ve sinir sisteminde meydana gelen arızalar da dikkate alınmaktadır. Önemli olan bu hastalık ve arızanın yapılan iş nedeniyle ortaya çıkmasıdır⁸².

İşçinin işverenin emir ve talimatı altında çalışmakta iken işin niteliğine veya yürütme şartlarına göre tekrarlanan harici bir nedenle maruz kaldığı, bedeni veya ruhi arızaya meslek hastalığı denir⁸³. Meslek hastalığı, kural olarak mesleki bir faaliyet sonucu uzun bir zaman parçası sonucunda işçinin sağlığının bozulmasını anlatır. Hastalık bir sonuçtur. Belli bir zaman dilimi içerisinde sonuç doğurur⁸⁴. Burada daha çok söz konusu olan hastalıklar, belirli bir işkolunda çalışan işçilerin, diğer işkollarında çalışan işçilerden daha yüksek derecede maruz kaldıkları etkenler

⁷⁹ Çenberci, Mustafa. 1985. “**Sosyal Sigortalar Şerhi**”, Ankara, s.123.

⁸⁰ Uluhan, İlhan. 1990. “**Borçlar Hukuku ve İş Hukuku açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu**”, İstanbul, s.80.

⁸¹ Tunçomağ, Kenan. 1990. “**Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar**”, İstanbul, s.262.

⁸² Demircioğlu, Murat. 2003. “**Sorularla Yeni İş Yasası**”, İstanbul, s.142.

⁸³ Eren, Fikret. 1994. “**Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.II**”, İstanbul, s.23.

⁸⁴ Kılıçoğlu, Mustafa. 1997. “**Tazminat Esasları ve Hesap Yöntemleri**”, Ankara, s.125.

dolayısıyla ortaya çıkan hastalıklardır⁸⁵. Gerçekten de her işkolunda o işkoluna özgü bir kısım meslek hastalıkları vardır. Örneğin, toz yoğunluğunun fazla olduğu işyerlerinde çalışan işçilerde daha çok akciğer ve solunum rahatsızlıkları görülürken işyerlerinde çalışan işçilerde daha çok işitme kaybı ve sağırliğa rastlanılır⁸⁶. Dünyada meslek hastalıklarına en fazla kirleticiler neden olmaktadır⁸⁷. Bunlar kömür tozu, silika, asbestoz ve berilyum gibi etken maddelerdir.

SSK. M.11/B ile farklı bir düzenleme daha getirmiştir. Kanuna göre saptanan hastalıklar listesi dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmayacağına Sosyal Sigortalar Yüksek Sağlık Kurulu karar verecektir. Bu düzenlemeden anlaşılacağı üzere, meslek hastalığı, ilgili tüzükte yer alan hastalıklardan biri ya da bu listede yer almıyorsa yukarıdaki şekilde meslek hastalığı olduğu saptanan hastalıklardır.⁸⁸

İş kazasında olduğu gibi meslek hastalığının da tespiti hukuki bir meseledir. Hakim, bunu herhangi bir şekilde bilirkişiye başvurmaksızın kendisi tespit etmekle yükümlüdür. Ancak burada iş kazasından farklı bir durum vardır. Bu durum kendisini liste dışında kalan bir hastalıklarda göstermektedir. Doğacak uyuşmazlıklarda SSYSK. karar vermektedir⁸⁹. Ayrıca bir hastalığın meslek hastalığı sayılması SSK.'nunda öngörülen yardımlar açısından önem kazanmaktadır. İşverenin sorumluluğu açısından işveren Sosyal Sigortalar Kurumuna karşı SSK.'nun 26. maddesi ile sınırlı iken, işçiye karşı hem Borçlar hem de İş Kanunu açısından sorumlu bulunmaktadır. Bu nedenle meslek hastalığı sayılmadığı halde bir hastalıktan iş hastalığı olarak söz edilebilir⁹⁰.

⁸⁵ Tunçomağ, Kenan. 2003. “**İş Hukukunun Esasları**” İstanbul, s.262.

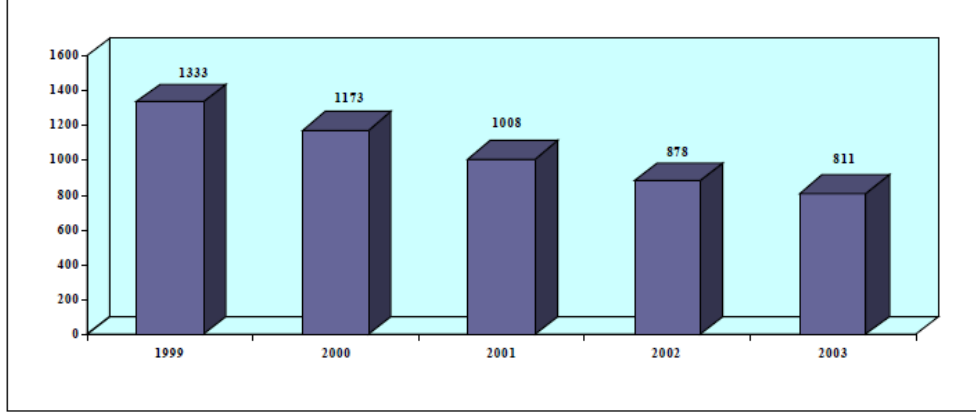
⁸⁶ Tuncay, A. 2005. “**Toplu İş Hukuku**” İstanbul, s.227.

⁸⁷ Kılıçoğlu, M. 1997. a.g.e., s.227.

⁸⁸ Uluhan, İlhan. 1990. “**Borçlar Hukuku ve İş Hukuku açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu**”, İstanbul, s.80.

⁸⁹ Çenberci, Mustafa. 1985. “**Sosyal Sigortalar Şerhi**”, Ankara, s.126.

⁹⁰ Kılıçoğlu, Mustafa. 1997. “**Tazminat Esasları ve Hesap Yöntemleri**”, Ankara, s.128.

1999-2003 Yılları arasında iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu ölüm sayıları

Tablo : 5. 1999-2003 Yılları arasında iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu ölüm sayıları

2.1.2. Unsurları

Bir kişi ancak SSK.'nin 2. maddesi anlamında sigortalı ise, meslek hastalığı sigortasından faydalanabilir. Meslek hastalığı sigortasından faydalanma açısından sigortalı olmak bir ön koşuldur. Sigortalı olmak yeterlidir. Ayrıca belirli bir süre prim ödemiş olmak gerekmez. Meslek hastalığı sigortası kısa vadeli sigorta türlerindedir. İşçi sigortalılık niteliğini kazandığı andan itibaren meslek hastalığı sigortasının koruması altına girmektedir. Meslek hastalığının ortaya çıkmasındaki etken unsurun harici bir sebep olması gerekmektedir. Buradaki dış etken kavramı ile, tıp biliminin verilerine göre belirli kişi ya da kişilerin yaptıkları iş nedeniyle, başka kişilerden daha çok maruz kaldıkları özel etkenler kastedilmektedir⁹¹.

2.2. Meslek Hastalıklarının Oluşma Süreci

Meslek hastalığı, işçinin çalıştığı işin niteliğine göre tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, sakatlık veya arıza halleridir. Hangi hastalıkların meslek hastalığı sayılacağı ve bu hastalıkların, işten fiilen ayrıldıktan en geç ne kadar zaman sonra meydana çıkması halinde sigortalının mesleğinden ileri geldiğinin kabul edileceği hususuna, Sosyal Sigortalar Yüksek Sağlık Kurulu karar verir.

⁹¹ Ulusan, İ. 1990. a.g.e., s.81.

2.3. Meslek Hastalıklarının Sınıflandırılması

Meslek hastalıkları, yol açan etmenlere göre sınıflandırılır⁹²:

1. Kimyasal kaynaklı meslek hastalıkları
 - Ağır metaller
 - Çözücüler
 - Gazlar
2. Fiziksel kaynaklı meslek hastalıkları
 - Gürültü ve sarsıntı
 - Yüksek ve alçak basınçta çalışma
 - Soğuk ve sıcakta çalışma
 - Tozlar
 - Radyasyon
3. Biyolojik kaynaklı meslek hastalıkları
 - Bakteri kaynaklı olanlar
 - Virüs kaynaklı olanlar
 - Biyoteknoloji kaynaklı olanlar.
4. Psikolojik kaynaklı olan meslek hastalıkları

2.3.1. Fiziksel Nedenler (Etkenlere Göre)

Termal Konfor ki bunun içine;

- Hava sıcaklığı,
- Termal radyasyon,
- Nem ve hava akım hızı girer.

Aydınlatma, basınç, radyant enerji, gürültü, titreşim girmektedir.

2.3.2. Kimyasal Nedenler

Tozlar:

- Fibrojenik tozlar, (lif yapısına sahip tozlar),
- Toksik tozlar, (zehirleyici tozlar,
- Kanserojen tozlar,
- Radyoaktif tozlar,

⁹² Ulusan, İ. 1990. a.g.e., 83.

- Allerjik tozlar,
- İnert (nötr) tozlar.

Gaz ve Buharlar:

- Boğucu gazlar,
- İritan (tahriş edici) gazlar,
- Sistemik zehirler,
- Narkotik (uyuşturucu) buharlar.

Çözücüler:

- Primer tahriş ediciler,
- Allergen maddeler.

2.3.3. Biyolojik Nedenler

Biyolojik faktörler çevrede bulunan, zararlı olabilen küçük canlı ve mikroorganizmalarıdır. Meslek ve çalışma şartlarıyla ilgili olan bulaşıcı hastalıklar çok önemlidir. Bazı iş kollarında çalışanlar, mikrop taşıyan madde ve hayvanlarla veya çalıştıkları yere göre havada, suda ve toprakta bazı hastalık etkenleri ile karşılaşır. Buna göre bu tür meslek hastalıklarını ikiye ayırarak inceleyebiliriz:

- Hastalık yapan mikropla bulaşmış hastalıklar,
- Çalışma çevresinden (toprak, hava ve sudan) gelebilecek özel hastalıklardır.

2.4. Meslek Hastalığının Tespiti

Sigortalının çalıştığı işten dolayı meslek hastalığına tutulduğu;

a) Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucuları tarafından usulüne uygun olarak düzenlenen sağlık kurulu raporu ve bu raporun dayanağı ve diğer tıbbi belgelerin,

b) Kurum tarafından gerekli görülmesi hallerinde işyerindeki çalışma şartlarını ve buna bağlı tıbbi sonuçlarını ortaya koyan denetim raporları ve gerekli diğer belgelerin, Kurum Sağlık Kurulunca incelenmesiyle tespit edilecektir. Meslek hastalığı sigortalının işten ayrıldıktan sonra meydana çıkmış ve sigortalının çalıştığı işten kaynaklanmış ise, eski işinden fiilen ayrılmasıyla hastalığın meydana çıkması arasında bu hastalık için,

Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğinde belirtilen süreden daha uzun bir sürenin geçmemiş olması şartı

aranacaktır. Bu durumdaki sigortalının hastalıklarına ait hekim raporu ve diğer tıbbi belgelerle doğrudan Kuruma müracaat etmesi gerekmektedir. Ancak herhangi bir meslek hastalığının klinik ve laboratuvar bulguları ile belirlendiği ve meslek hastalığına yol açan etkenin işyerindeki inceleme sonunda tespit edildiği hallerde, meslek hastalıkları listesindeki yükümlülük süresi aşılmış olsa bile, söz konusu hastalık Kurumun veya ilgilinin başvurusu üzerine Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun onayı ile meslek hastalığı sayılacaktır. Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki sigortalıların tespit edilen meslek hastalığı tespit tarihinde yürüttüğü faaliyete ilişkin olup olmadığı araştırılacak, tespit tarihindeki faaliyetten önceki başka faaliyet konusundan kaynaklanması halinde, bu faaliyete ilişkin bilgilerin toplanması gerekmektedir. Daha önceki faaliyetine ilişkin meslek hastalığına tutulan sigortalılar içinde yükümlülük sürelerinin geçip geçmediği araştırılmalıdır. Meslek hastalıkları listesindeki yükümlülük süresinin aşılması, belirtilmiş hastalıklar dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmayacağı konusunda sigortalı ile Kurum ve sağlık tesisleri arasında çıkabilecek uyuşmazlıklar Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanması için gerekli işlemler yapılacaktır.

2.5. Meslek Hastalıklarından Korunmada Temel İlkeler

Meslek hastalıklarına karşı işyerlerinde bir takım genel tedbirlerin alınması hastalığın görülme sıklığını azaltabilir. Her meslek hastalığı için, özel bazı korunma tedbirleri alınarak hastalık oranı en aza indirilmelidir. Bazen küçük bir tedbirle ölümlerle sonuçlanabilecek bir meslek hastalığının önüne geçilebilmektedir. Meslek hastalıklarına karşı alınabilecek tedbirleri önemle uygulamalıyız.

2.6. Meslek Hastalıklarına Karşı Alınacak Sağlık Önlemleri

İşyerlerinde meslek hastalıklarına sebep olabilecek faktörleri her zaman tamamen ortadan kaldırmak mümkün değildir. Bu sebepten meslek hastalıklarından korunmak için bu faktörlerin insan sağlığı üzerindeki zararlı etkilerini en aza indirmek veya zararsız hale getirmek için iş yerinde bir takım önlemlere başvurulması gerekir.

Tıbbı korunma önlemleri:

- a) İşe giriş tıbbi kontrolleri
- b) Periyodik tıbbi kontroller
- c) Eğitim ve uyarma
- d) Aydınlatma, Havalandırma ve Isıtma
- e) Kimyasal tahrişlerin önlenmesi
- f) Kullanılan zararlı maddeleri değiştirme
- g) Kapalı çalışma yöntemi ve zehirlenmelerin önlenmesi diyebiliriz.

Özetle; meslek hastalıklarına karşı tıbbi önlemler ve çevresine ait korunma önlemleri alınabilir.

2.7. Meslek Hastalığını Önlemede İşveren Sorumluluğu

İş kazaları sonucu SSK Mevzuatı kapsamında Sosyal Sigortalar Kurumunca yapılan yardımlar ile Bireysel İş Hukuku kapsamında işverenden istenebilecek maddi ve manevi tazminatların boyutları ve doğuracağı sonuçları özet olarak şöyle belirtebiliriz:

İş kazası sonucunda işverenler, hukuksal boyutu değişik olan 3 türlü dava ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Bunlar kazaya uğrayan işçinin açabileceği maddi ve manevi tazminat davaları ile Sosyal Sigortalar Kurumunun işçiye yaptığı yardımları işverenden geri alma (rücu) davalarıdır. Özel Hukuk kapsamında Borçlar Yasasının 332. maddesine göre; "işveren, işletme tehlikelerine karşı gereken önlemleri almak ve işçilere sağlığa uygun çalışma yeri sağlamak zorundadır" İşverenin hizmet akdi (iş sözleşmesi) nedeniyle işçiyi gözetme borcu bulunmaktadır⁹³.

Kamu Hukuku kapsamında ise İş Yasasının 77. maddesine göre; "işverenler iş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmaları" yükümlüdürler⁹⁴.

⁹³ 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Yasası, 29.07.1964 Tarih ve 11766 Sayılı Resmi Gazete

⁹⁴ 4857 Sayılı İş Yasası, 10.06.2003 Tarih ve 25134 Sayılı Resmi Gazete

2.8. Meslek Hastalıklarının Saptanması Yöntemi

2.8.1. Meslek Hastalıkları Listesi

Türk Hukukunda meslek hastalıkları pozitif bir düzenlemeye konu olmuş bulunmaktadır. Sosyal Sigortalar Kanunu ile hangi hastalıkların meslek hastalığı sayılacağı ve bu hastalıkların işten ayrıldıktan ne kadar bir süre içerisinde meydana gelmiş olması halinde meslek hastalığı olarak kabul edileceğinin çıkarılacak bir tüzük ile belirleneceği belirtilmektedir.

Kanunun belirttiği bu tüzük, “Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü” adı altında 26.05.1972 tarihinde çıkarılmıştır. Bu tüzük önce 12.11. 1978 tarihinde, sonrasında ise 31.05.1985 tarihinde 1985/9529 sayılı kararname ile değiştirilmiştir. Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğüne göre, kural olarak bir hastalığın meslek hastalığı olarak nitelendirilebilmesi için, bu hastalığın tüzüğe ekli meslek hastalıkları listesinde bulunması gerekmektedir (SSSİT. M.64)⁹⁵

Bu tüzük ile meslek hastalıkları beş gruba ayrılarak liste şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre meslek hastalıkları aşağıdaki gibi gruplara ayrılmış bulunmaktadır:

- Kimyasal maddelerle olan meslek hastalıkları
- Mesleki cilt hastalıkları
- Pnömonyozlar ve diğer mesleki solunum sistemi hastalıkları
- Mesleki bulaşıcı hastalıklar
- Fiziki etkenlerle olan meslek hastalıkları

Bir hastalığın meslek hastalığı olup olmadığı konusunda dünyada iki sistem uygulanmaktadır. Bunlardan ilki hastalığın meslek hastalığı olduğunun işçi tarafından kanıtlanması usulü, ikincisi ise liste usulüdür. Liste usulünde işçinin maruz kaldığı hastalığın meslek hastalığı olup olmadığını ispat etmek gibi herhangi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Hastalığın listede yer alan bir hastalık olduğunun ispatı yeterlidir⁹⁶.

⁹⁵ Güzel, A. Okur. 2003. “Sosyal Güvenlik Hukuku”, İstanbul, s.214.

⁹⁶ Tuncay, A. Can ve Ekmekçi, Ömer. 1999. “Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri”, İstanbul, s.281.

2.8.2. Listede Yer Almayan Hastalıkların Saptanması Yöntemi

Sosyal Sigortalar Kanununun 11. maddesinin son fıkrasında bu husus düzenlenmiştir. Buna göre tespit edilmiş hastalık listesi dışındaki herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmayacağı konusunda çıkan uyuşmazlıklar, Sosyal Sigortalar Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanır. Sosyal Sigortalar Sağlık İşlemleri Tüzüğü 43/A maddesi ile de bu konuya değinilmiştir.

Kanunun öngördüğü durumun ortaya çıkması için öncelikle sigortalının geçirdiği hastalığın meslek hastalığı olduğunun, sigortalının ya da hak sahiplerinin başvurusu üzerine kurumca uygun bulunmaması gerekir. Bunun üzerine sigortalı ya da ölümü halinde hak sahipleri Sosyal Sigortalar Yüksek Sağlık Kuruluna başvurarak meslek hastalığı iddiasında bulunabilirler⁹⁷.

Bu kurul yapılan başvuruyu inceleyerek bir sonuca bağlayacaktır. Eğer sigortalının geçirdiği hastalık meslek hastalığı olarak kabul edilirse, uyuşmazlık bu aşamada bittiğinden, sigortalı ya da hak sahipleri meslek hastalığı sigortasından gerekli yardımları talep edebileceklerdir. Ancak kurul yapılan başvuruyu reddederse ortaya çıkacak durumu Kanun düzenlememiştir. Burada Kanun sigortalıya ya da hak sahiplerine başvurulabilecek bir kanun yolu öngörmemiştir. Bu durumda Yargıtay'ın 28.06.1976 T., 6 E. Ve 4 K. Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı uyarınca iş mahkemelerine başvurulabilecektir⁹⁸.

2.8.3. Hastalığın Sosyal Sigortalar Kurumu Meslek Hastalıkları Hastanesince Usulüne Uygun Raporla Tespit Edilmesi

Meslek hastalığı genelde sigortalı, işyerinde çalışırken ortaya çıkmaktadır. Sigortalı işyerinden ayrıldıktan sonra da meslek hastalığına maruz kalabilir. Her iki durumda da sigortalının sosyal sigorta yardımlarından faydalanabilmesi için, hastalığın Sosyal Sigortalar Kurumu Meslek Hastalıkları Hastanesince sağlık kurulu raporu ve dayanağı belgelerle tespit edilmesi gerekmektedir. Kurumun gerekli incelemeyi yapabilmesi için meslek hastalığının kuruma bildirilmesi gerekir. Sosyal Sigortalar Kanununun 28. maddesine göre işveren, bir sigortalının meslek hastalığına

⁹⁷ Uluşan, İ. 1990. a.g.e., s.82.

⁹⁸ Çakmak, İhsan. 1998. “Şerhli Sosyal Sigortalar Kanunu”, Ankara, s.254.

tutulduğunu öğrenirse veya durum kendisine bildirilirse bunu, öğrendiği günden başlayarak iki gün içinde kuruma bildirmekle yükümlüdür. Sigortalı, Kuruma haber verme yükümlülüğünü örneği Kurumca hazırlanan haber verme kağıtları ile yerine getirecektir. Durumu SSK. 18. maddenin ikinci fıkrasına uyan kimse de, alacağı rapor ve gerekli belgelerle doğrudan doğruya Kuruma müracaat edecektir⁹⁹.

Burada önemli olan işin genel niteliği değil, sigortalı işçinin çalıştığı işin niteliğidir. Zira işyerinin belli bir kesiminde yapılan çalışma meslek hastalığı doğurabilecek nitelikte iken, diğer kesiminde yapılan çalışmanın bu meslek hastalığını doğurabilecek nitelikte olmaması mümkündür¹⁰⁰.

Diğer bir koşul ise, sigortalının işinden ayrılmasıyla meslek hastalığının ortaya çıkması arasında geçen sürenin, bu hastalık için Sosyal Sigortalar Sağlık İşlemleri Tüzüğünde öngörülen süreden daha uzun olmaması koşuldur(SSK.m.18). İşten ayrılmada sürenin başlangıcı olarak alınacak zaman, işten hukuki değil, fiili olarak ayrılmanın gerçekleştiği andır¹⁰¹. Yükümlülük süresinin başlangıcı işten ayrılma tarihi, sonu ise sağlık işlemleri tüzüğündeki listelerde belirlenen süredir. Meslek hastalığını tespit eden rapor tarihi, hastalığın ortaya çıktığı tarih olarak kabul edilemez. Meslek hastalığı rapor tarihinden çok önce meydana gelmiş olabilir¹⁰².

2.8.4. İşverenin Meslek Hastalığını Kuruma Bildirme Yükümlülüğü

SSK. m.28'e göre işveren, sigortalı işçisinin meslek hastalığına tutulduğunu öğrenirse veya durum kendisine bildirilirse, bunu örneği kurumca hazırlanan haber verme kağıdı ile öğrendiği günden itibaren iki gün içinde kuruma bildirmekle yükümlüdür. Bu sürenin başlangıcı meslek hastalığının ortaya çıkması değil, öğrenilmesi anıdır. İş kazasından farklı olarak olaydan sonraki iki gün değildir¹⁰³. İK. 77. maddesi ile de işverene tespit edilecek meslek hastalığını iki iş günü içerisinde ilgili bölge müdürlüğüne bildirme yükümlülüğü getirilmiştir. Bu 1475 sayılı İş Kanununda öngörülmeleyen bir düzenlemedir. Bu yükümünü yerine getirmeyen veya haber verme kağıdında belirtilen bilgiyi kasten eksik veya kasten yanlış bildiren

⁹⁹ Can, Mehmet, 1999. “ Sosyal Sigortalar Kanunu Uygulaması”, Ankara, s.303.

¹⁰⁰ Çenberci, Mustafa. 1985.”Sosyal Sigortalar Şerhi”, Ankara, s.142.

¹⁰¹ Çenberci, a.g.e., s.143.

¹⁰² Yar. 10. HD., 16.02.1982 T., 1982/44 E., 1982/903 K., İstanbul Barosu Bilgi Arşivi

¹⁰³ Başbuğ, Aydın. 1992. “Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene ve Üçüncü Kişiye Rücuu”, Ankara, s.106.

işveren hakkında SSK.'nın 27. maddesinin ikinci fıkrası hükmü uygulanır (SSK.m.28/II).

Haber verme kağıdındaki bilgiyi yanlış veya eksik bildiren işveren, ihmalden sorumlu tutulmamıştır. İş kazasında ise meslek hastalığındaki bildirimden farklı olarak, işveren bu bildiri yaparken göstereceği ihmalden de sorumlu tutulmuş bulunmaktadır (SSK.m. 27/II).

İşveren meslek hastalığının bildiriminde sadece kasten yanlış ve kasten eksik bildiriminden sorumlu tutulmuştur. Bu açıdan işveren ihmali durumunda hem hafif hem de ağır ihmali sorumlu tutulmamaktadır. İşveren kasten yanlış veya kasten eksik bilgi vermediği sürece sadece bildirimde bulunmakla sorumluluktan kurtulmaktadır¹⁰⁴. Meslek hastalığını bildirmeyen işveren ise, kusursuz olsa dahi sorumludur. İşverenin bu durumda kusursuzluğunu ispat etmesi onu sorumluluktan kurtarmaz. Beklenmeyen haller ve imkansızlık durumu istisnadır¹⁰⁵.

SSK. 27. maddesinin ikinci fıkrasında “bu yükümünü yerine getirmeyen işveren” ifadesi kullanılmıştır. Buna göre kasten eksik veya kasten yanlış bilgi veren işveren gibi, bu yükümünü hiç yerine getirmeyen işveren de sorumlu olacaktır. SSK. 28. maddesinin birinci fıkrasında “İşveren, bir sigortalının meslek hastalığına tutulduğunu öğrenirse veya durum kendisine bildirilirse, öğrendiği günden başlayarak iki gün içinde kuruma bildirmekle yükümlüdür” ifadesi kullanılarak bu duruma işaret edilmiştir. Çünkü kasten eksik veya kasten yanlış bildiren sorumlu tutulurken, geç ya da hiç bildirim yapmayan işverenin sorumlu tutulmaması kabul edilemez¹⁰⁶.

¹⁰⁴ Çenberci, a.g.e., s.262.

¹⁰⁵ Başbuğ, Aydın. 1992. “Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene ve Üçüncü Kişiye Rücüsü”, Ankara, s.106.

¹⁰⁶ Güzel, A. Okur. 2003. “Sosyal Güvenlik Hukuku”, İstanbul, s.217.

Uyuşmazlık durumunda işverenin meslek hastalığını öğrendiğini ispat yükü, kural olarak kuruma aittir. Ancak dürüstlük kuralı göz önüne alınarak bir değerlendirme yapıldığı takdirde, işverenin meslek hastalığını öğrendiği kabul edilebilirse, aksinin ispatı işçiye ait olacaktır¹⁰⁷. SSK.'nın 30. maddesine göre meslek hastalığı ile ilgili bildirimler üzerine kurumca inceleme doğrudan doğruya yapılacaktır. Kurumca yapılacak inceleme çok ayrıntılı bir inceleme olacaktır. Olayın SSK.'na göre meslek hastalığı sayılıp sayılmayacağı, şayet meslek hastalığı ise sigortalının bu meslek hastalığının oluşmasında SSK. 110 maddesi bağlamında kasdı veya suç sayılır bir eyleminin ya da aynı Kanunun 111. maddesi bağlamında bağışlanamaz bir kusurunun bulunup bulunmadığı araştırılacaktır. Ayrıca işverenin SSK. 10. ve 26. maddeleri gereğince sorumluluğu da Kurumca araştırılacak hususlar içerisinde yer almaktadır. Bu araştırmada üçüncü kişilerin sorumluluğu da incelenecektir¹⁰⁸.

¹⁰⁷ Çenberci, a.g.e., s.262.

¹⁰⁸ Can, Mehmet.1999. "Sosyal Sigortalar Kanunu Uygulaması", Ankara, s.308.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞININ HUKUKİ SONUÇLARI VE İŞ KAZALARINA KARŞI ALINACAK TEDBİRLER

3.1. . İş Kazalarında Yapılacak Hukuki İşlemler

Meydana gelen iş kazalarının sonuçlarına ilişkin hükümleri SSK Kanununu kapsamaktadır. İş kazası ve meslek hastalığı sonucunda kazaya uğrayan kişinin mağdur olmaması için maddi zararının karşılanması gerekir. Maddi yardım yapılabilmesi için iş kazasının geçici iş görmezlik, daimi iş görmezlik veya ölüm ile sonuçlanması gerekir.

Maddi Yardım Gerektiren Başlıca Ödeme Şekilleri:

1. İlaç,
2. Tedavi giderleri,
3. Protez,
4. Çalışılmayan süre için ücret,
5. Cenaze masrafı,
6. Eş ve çocuklara maaş bağlanması,
7. Tazminatlarıdır.

İş kazası ve meslek hastalığı sonucu belirtilen bu ödemelerin yapılması, sosyal güvenliğin gereğidir.

3.1.1. İş Kazasının İşverene veya Sosyal Sigortalar Kurumuna Bildirilmesi

İşyerinde meydana gelen iş kazasında kazaya uğrayan çalışana ilk yardım müdahalesi yapılırken, aynı anda hiç vakit geçirmeden idari kademeler aracılığı ile durum işverene bildirilir. İş kazasının, iş yerindeki idare ve ilgili büroları (İş güvenliği bürosu) arasındaki kaza bildirimine, iç bildirim denilmektedir. İç bildirim, derhal kısım şefine bildirilir. Kısım şefi iş kazası olayını, ilk bilgiler ile birlikte, iş yeri sorumlusuna ve iş güvenliği bürosuna bildirir. İş yeri sorumlusu, iş verene veya iş yeri yönetimine, iş güvenliği bürosu da, varsa iş güvenliği Baş mühendisine ve iş

güvenliği bürosu da, varsa iş güvenliği kuruluna yoksa; iş güvenliği görevlilerine ve iş yeri danışmanına veya sosyal işler (personel) bürosuna, iş kazası bildirimini yapar. İç bildirim yapılması ile iş verenin Sosyal Sigortalar Kurumu ile temas kurması sağlandığı gibi, kazanın tekrarını önlemek için, sebeplerin araştırılması ve tedbir alınmasına da imkan sağlanmaktadır.

3.1.2. İş Kazasının İşveren Tarafından Sosyal Sigortalar Kurumuna Bildirilmesi

İş kazası, iç bildirimle işveren veya iş yeri yönetimi tarafından öğrenildiğinde, işveren, iş kazasının olduğu mahallin yetkili zabıtasına derhal; Ayrıca, Sosyal Sigortalar Kurumu ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bölge Müdürlüklerine de kazadan sonraki en geç iki gün içinde yazı ile bildirmekle yükümlüdür¹⁰⁹.

İş kazası olayının Sosyal Sigortalar Kurumu'na bildirilmesi ile, kazaya uğrayan çalışanın, teftiş ve denetiminden sorumlu kurumlarca tespit edilen rapora göre, iş kazası sigortasının ilgili hükümleri uygulanarak, mağduriyetinin önlenmesi yoluna gidilir.

Dış bildirim yapılması ile ileride meydana gelebilecek anlaşmazlıkların (hukuki problemlerin) çözümü daha kolay olur. Ayrıca, iş kazası istatistikleri açısından dış bildirimının mutlaka yapılması gerekir.

3.2. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarında İşverenin Sorumlulukları

İş sözleşmesi kurulan işçi-işveren ilişkisinde işverenin işçisinin sağlığı ve güvenliği ilgili sorumluluğu gerek değişik kanunlarda düzenlenmiştir. Buna göre; Borçlar Yasasının 332. maddesinde belirtilen “işveren, işletme tehlikelerine karşı gereken önlemleri almak ve işçilere sağlığa uygun çalışma yeri sağlamak zorundadır.” Hükümü ve İş Yasasının 77. maddesinde belirtilen “İşverenler işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak, işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler... İşverenler işyerinde alınan iş

¹⁰⁹ İki gün içinde SSK'ya bildirimde bulunulmaması halinde 506 sayılı SSK Kanununun 15. maddesi hükmü uygulanır.

sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, işçileri karşı karşıya buldukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimi vermek zorundadırlar¹¹⁰.” Hükmü sonucu işverenler iş sağlığı ve güvenliğini sağlamakta kanunen sorumludurlar. Yine işverenler iş sağlığı ve güvenliğini sağlamak için, İş Yasasının 78. maddesine göre çıkarılmış olan tüzük ve yönetmeliklerde belirtilen şartları yerine getirmekle yükümlüdürler. İşte söz konusu Kanun, tüzük ve yönetmelikler gereği işverenin hizmet akdi (iş sözleşmesi) nedeniyle istihdam ettiği işçiyi gözetme borcu bulunmaktadır.

Söz konusu Kanunlar çerçevesinde işverenin kastı veya işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi veyahut suç sayılabilir bir hareketi sonucu iş kazası olmuşsa iş kazası ile ilgili olarak 506 sayılı Kanunun 26. maddesinin 1. fıkrası gereği “işverenin sorumluluğundan” bahsedilir.

İşverene rücu edilecek tazminat miktarlarının yüksek olduğu bir gerçektir. Bu husus, insan yaşamının kutsallığından ileri gelmektedir. Ancak, sigortalı, işveren ve Kurum arasında adaletli bir dengenin sağlanması önem arz etmektedir. Sigortalı olmazsa işveren olmaz, her ikisi de olmazsa Kurum’un varlığından bahsedilemez. O nedenle dengeli ve adil bir ölçü getirilmeli, ne işverenin yıkımına ne de iş güvenliği önlemlerini almak açısından işverenlerin umursamazlığına sapsına meydan verilmelidir. Ancak, yapılacak indirimin işverenin işçi sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin alınmasında mutlak anlamda kayıtsız kalacağı da düşünülmemelidir. İndirim yapılamayacağı konusunda herhangi bir yasal engel yoktur. Kurum rücu alacaklarında peşin sermaye değerini¹¹¹ benimsemiş olup, bu değer üzerinden makul ve cüz’i bir indirim yapılabilir¹¹². Bu konuda gerekli yasal düzenlemelerin yapılması kaçınılmazdır.

¹¹⁰ Umdü, Ersin, 2000. “İş Kazalarında İşverenin Sorumluluğu ve Tazminat Davaları”, TSE Yayınları, s. 22-23.

¹¹¹ 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nun 22. maddesinde peşin sermaye değeri düzenlenmiştir.

¹¹² YHGK’nın, 12.12. 1986 tarih ve E.1986/10-459, K. 1986/1074 sayılı kararı.

3.3. İş Güvenliği İle İlgili Kuruluşlar

İşletmeler, iş güvenliği tedbirlerinin alınıp, uygulandığı yerlerdir. Zira, çalışma ortamı işletmenin bünyesinde bulunmaktadır. İşletmeler, iş güvenliği tedbirlerini kanun, tüzük ve yönetmeliklerde belirtilen esaslara göre almak zorundadır. Devletin bu uygulamaları denetleyen, iş güvenliği konusunda bilimsel araştırmalar yapan, eğitim programları ve seminerler düzenleyen kuruluşları bulunmaktadır.

İş güvenliği hizmetlerinin takip edilmesinde kanunlar, ilk planda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı;

- Çalışma Genel Müdürlüğüne
- İşçi Sağlığı Dairesi Başkanlığına
- Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğüne

görev vermişlerdir. Sağlık Bakanlığının ilgili kuruluşları da, Kanunlar gereği meslek hastalıkları ve işçi sağlığı konularında çalışma yapmakla görevlendirilmişlerdir. Ancak ülkemizde işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında önde gelen kuruluş, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Merkezidir. (İŞGÜM) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde hizmet vermekte olan bu merkez; işçi sağlığı ve iş güvenliği konularında uyulması gerekli standartları, normları tespit etmek, iş yeri ortamındaki kimyasal, fizyolojik ve psikolojik teorileri değerlendirmek, bu konularda tavsiyelerde bulunmak, endüstrinin ihtiyaç duyduğu, mesleki eğitim programlarını uygulamak ve konuyla ilgili teknik düzeyde yayım ve dökümantasyon yapmaktadır.

3.4 İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Halinde Sağlanan Yardımlar

1- Sağlanan Haklar : Kanununun 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında iş kazası ve meslek hastalığı hallerinde sigortalılara sağlanan haklar;

- a) Sigortalıya geçici iş göremezlik süresince günlük geçici iş göremezlik ödeneğinin verilmesi,
- b) Sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanması,

İş kazası ve meslek hastalığı soruşturmaları, iş kazası ve meslek hastalığı bildirim formu ile bildirilen olayın iş kazası sayılıp sayılmayacağı ve bu sigorta kollarından yararlanma koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediği, işverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesinin uygulanıp uygulanmayacağı, olayın meydana gelmesinde sigortalının kastı, ağır kusuru, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi ile üçüncü şahısların kusurlu halleri sonucu meydana gelip gelmediği hakkında karar verilebilmesi için yapılmaktadır¹¹³.

Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü / Sosyal Güvenlik Merkezleri;

a) Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrası (a) bendi kapsamında olan sigortalıların meydana gelen iş kazası ile ilgili olarak işverenlerince düzenlenen iş kazası ve meslek hastalığı bildirim formu, iş kazası tespit tutanağı, kolluk kuvvetlerince düzenlenecek tutanağın ve şahit ifadelerinden, kamu kurum ve kuruluşlarında meydana gelen iş kazası dolayısıyla düzenlenen resmi belge, bilgi ve konuyla ilgili düzenlenen tutanakların incelenmesinden, olayın iş kazası olduğunun anlaşılması halinde,

b) Bakanlık iş müfettişlerinin rapor ve tutanaklarında gerekli bilgilerin yer alması veya yargı kararının bulunması durumlarında,

c) Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrası (b) bendi kapsamında olan sigortalıların geçirdikleri iş kazası için; kolluk kuvvetlerince düzenlenmesi gereken tutanağın dışındaki yukarıda belirtilen diğer belgeler ile olay nedeniyle başvurduğu sağlık tesisince düzenlenecek raporun bulunması halinde, başkaca bir araştırma yapmadan iş kazaları hakkında karar verebilir. Yukarıda sözü edilen belgelerdeki eksiklik nedeniyle karara varılamayan olaylar için, belgeyi düzenleyenlerle yazışılarak eksikliklerin tamamlanmasına müteakip karar verilmelidir. Bu işlemlerden sonra karar verilemeyen, şüpheli görülen veya tereddüt edilen, uzun süreli tedavi gerektiren, maluliyet veya ölüme neticelenen, Kuruma büyük mali yük getiren iş kazaları ile meslek hastalıkları hakkında Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurlarınca veya Bakanlık iş müfettişlerince yapılan soruşturma sonucuna

¹¹³ T.C. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü Kısa Vadeli Sigortalar Daire Başkanlığı 2009. Ankara.

göre işlem yapılacaktır. Sigortalılara haklarının kısa sürede sağlanması, yersiz soruşturmaların engellenmesi bakımından Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü /Sosyal Güvenlik Merkezlerince bu konuda gereken özen gösterilecektir. Kuruma bildirilen iş kazası veya meslek hastalığı olayına ilişkin düzenlenen belge ve bilgilerin gerçeğe uymadığı ve olayın incelenmesi sonucu iş kazası veya meslek hastalığı olmadığı anlaşıldığı halde, Kurumca bu olay için yersiz olarak yapılmış ödemeler, ödemenin yapıldığı tarihten itibaren gerçeğe aykırı bildirimde bulunanlardan Kanunun 96 ncı maddesi gereğince 27.09.2008 tarihli, 27010 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Fazla Veya Yersiz Ödemelerin Tahsiline İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre tahsil olunacaktır.

İş Kazası Ve Meslek Hastalığı İle Hastalık Bakımından İşverenin ve Üçüncü Kişilerin Sorumluluğu Kanununun 21 inci maddesi ile Yönetmeliğin 49 uncu maddesinde belirlenmiştir. İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödettirilecektir.

İş kazası veya meslek hastalığı, işverenin kastı sonucunda meydana gelmişse, işvereni Kuruma karşı sorumlu hale getirecektir. Kasıt; iş kazası veya meslek hastalığına, işverenin bilerek ve isteyerek, hukuka aykırı eylemiyle neden olması hâlidir. Zarara neden olan eylemin bilinçli olarak yapılması, kasıt için yeterli olup, sonuçlarının istenip istenmemesi kastı ortadan kaldırmaz. İşverenin eylemi hukuka aykırı olmamakla birlikte, yaptığı hareketin hukuka aykırı sonuç doğurabileceğini bilmesi, ihmali veya ağır ihmali sorumluluğunu kaldırmayacaktır. İş kazası veya meslek hastalığı işverenin, sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi sonucunda oluşmuşsa işvereni Kuruma karşı sorumlu hale getirecektir. Mevzuat; yasal olarak yürürlüğe konulmuş ve yürürlüğünü muhafaza eden, sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği alanında, yasa koyucu ile yasa koyucunun yürütme veya idareye verdiği yetki sonucu, bu organlarca kabul edilen genel, objektif kural veya hükümlerin tümüdür. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınacaktır. Kaçınılmazlık, olayın meydana

geldiği tarihte geçerli bilimsel ve teknik kurallar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesi durumudur. İşveren alınması gerekli herhangi bir önlemi almamış ise olayın kaçınılmazlığından söz edilemeyecektir¹¹⁴.

İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilecektir. İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, kamu görevlileri, er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan gelirler için kurumuna veya ilgililere rücu edilmez. Ayrıca, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde, Kanun uyarınca hak sahiplerine bağlanacak gelir ve verilecek ödenekler için, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine, Kurumca rücu edilmeyecektir. İş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık araştırmalarında yukarıda açıklanan işveren ve üçüncü kişilerin sorumluluklarının bulunup bulunmadığı tespit edilerek, gerekli ödetme ve rücu işlemleri yapılacaktır.

Süresinde Bildirilmeyen Sigortalılarda İşverenin Sorumluluğu :

Kanunun 23 üncü maddesinde kanuni süresinde bildirilmeyen sigortalıların kısa vadeli sigorta kolları bakımından işverenin sorumluluğu düzenlenmiştir. Bu maddeye göre Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi sigortalılarında;

Sigortalı çalıştırmaya başladığının süresi içinde sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirgenin sonradan verildiği veya sigortalı çalıştırıldığı Kurumca tespit edildiği tarihten önce meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık halleri sonucu ilgililerin gelir ve ödenekleri Kurumca ödenir. Belirtilen hallerde, Kurumca yapılan ve ileride yapılması gerekli

¹¹⁴ T.C. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü Kısa Vadeli Sigortalar Daire Başkanlığı 2009. Ankara.

bulunan her türlü masrafların tutarı ile gelir bağlanırsa bu gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri tutarı, 21 inci maddenin birinci fıkrasında yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın, işverene ayrıca ödettirilir. İşvereni bu anlamda sorumlu tutabilmek için sigortalı işe giriş bildirgesinin kanuni süresinde Kuruma verilmemiş olması, sigorta olayının, sigortalı işe giriş bildirgesinin Kuruma verildiği tarihten önce meydana gelmiş bulunması şarttır¹¹⁵.

Kanunun 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalılarda ise, sigortalı olduğu halde, Kanunun 8 inci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen süre içerisinde bildirimde bulunmayanlara, bildirimde bulunulmayan sürede meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı, analık halleri sonucu ilgililerin gelir ve ödenekleri Kurumca ödenmeyecektir.

Özetleyecek olursak;

- İşe giriş ve gerekli ise "Ağır ve Tehlikeli İşler Raporu" için gerekli muayeneler yapılmadan işçi çalıştırılmamalıdır.
- İşçilerin yapılacak iş ve ortam risklerinden korunmak için eğitimini sağlamalıdır.
- İşçilere düzenli kişisel koruyucu donanımların temini ve kullanılmasının sağlanmasından sorumludur.
- İşyerinde ortam risklerinin değerlendirilerek, gerekli tedbirlerin alınmasından sorumludur.
- İşyeri ortamında gerekli hijyen koşulları sağlanmalıdır
- İşyeri ortamında temiz hava sirkülasyonu sağlanmalıdır
- İşlem sırasında ortaya çıkan zararlılar uygun yollarla uzaklaştırılmalıdır
- Periyodik muayeneler zamanında yaptırılmalıdır
- İşyeri Hekimi, Sigorta Müfettişi, İSGÜM ve Meslek Hastalıkları Hastaneleri görevlilerinin uyarı ve tavsiyeleri yerine getirilmelidir.
- İstirahat ve işyeri değişikliği kararları derhal uygulanmalıdır.

¹¹⁵ T.C. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü Kısa Vadeli Sigortalar Daire Başkanlığı 2009. Ankara.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.İNŞAAT SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

Bu çalışmada Sosyal Sigortalar Kurumu'nun (SSK) İstatistik Yıllığı'ndaki iş kazası verileri kullanılarak 4857 Sayılı İş Kanunu çıkış tarihi olarak kabul edilen iş kazası istatistikleri anket yapılarak analiz edilmiştir. Benzerlik ve farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır.

4.1. Çalışma Yöntemi

İş kazalarının analiz edilebilmesi için gerekli veriler temin edilerek gerekli karşılaştırmalar yapılmış ve bu karşılaştırmalar değerlendirilmiştir. Çalışmaya esas olan veriler SSK veri tabanından temin edilmiştir. Bu veriler EKLER kısmında sunulmuştur.

4.2. Türkiye Geneli ve İnşaat Sektörü Sigortalı Sayılarının Karşılaştırılması

Çalışma temel olarak iş kazalarının analizini ve işverenlere düşen sorumluluklar çerçevesinde şekillenmektedir. Sigortalı sayısında belirgin ve düzgün bir artışın olduğu görülmektedir. Buna paralel olarak inşaat sektöründe de aynı artış gözlemlenmektedir. Türkiye geneli ortalamasına göre ise inşaat sektörü toplam sigortalıların % 14'ünü oluşturmaktadır. Her yıl Türkiye genelinde ortalama 5.862.929 sigortalı çalışmaktadır. İnşaat sektöründe ise bu rakam 811.826'dır. bu verileri değerlendirdiğimizde yeni iş kanununun bu anlamda etkili olduğu sonucu çıkarılabilmektedir.

4.3. Araştırmanın Amacı

Türkiye’de çok büyük bir iş alanına sahip inşaatçılık sektöründe iş kazası ve meslek hastalıklarının işverene sorumlulukları hakkında çalışanların düşünceleri, iş kazası ve meslek hastalıkları kavramları ve bu kavramların hususlarını tespit etmek amacıyla mimarların görüşlerine yönelik bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

4.4. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini, 2011 yılında Türkiye’de faaliyette bulunan inşaat işletmesi kapsamaktadır. Araştırmanın örneklem alanı ise 100 ve üzerinde personel sayısına sahip olan inşaat firması oluşturmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye’de faaliyette olan inşaat firmasında çalışan 100 mimara uygulanmıştır. Uygulamanın evrenini daha iyi yansıtmaları için mimarlar seçilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde inşaat sektöründe çalışanları iş kazası ve meslek hastalıkları konusunda çok fazla hassasiyete sahip oldukları görülmektedir, bu konuda şirket içi eğitimlerin artması gerektiğini ve gerekli önlemlerin alınması konusunda işverenin gerekli sorumlulukları yüklenmesini istemektedirler.

4.5. Varsayımlar ve Sınırlılıklar

Araştırma aşağıdaki varsayımlardan hareketle hazırlanmıştır.

- Araştırmanın gerçekleştirildiği inşaat firmasında ki mimarların belli bir eğitim seviyesinde oldukları varsayılmıştır.
- Deneklerin ankette yer alan ifade ve sorulara içten, dürüst ve gerçekçi bir şekilde yanıt verdikleri varsayılmıştır.
- Anketi dolduran mimarların iş kazası ve meslek hastalıklarını ve çalıştıkları inşaat firmasının çalışma yapısını iyi bildikleri varsayılmıştır.

- Ankete cevap verenlerin herhangi bir etki altında olmadıkları varsayılmıştır.

Araştırma aşağıdaki sınırlılıkları kapsamaktadır:

- Bu araştırmada elde edilen veriler 2011 yılında inşaat sektöründe çalışan mimarların görüşleri ile sınırlıdır.
- Araştırmada denek olarak mimari proje çalışanları dikkate alınmıştır.
- Araştırmada inşaat sektöründe çalışan mimari proje çalışanlarında mimarlar üzerinde anket çalışması gerçekleştirilmiş olup, işverenler araştırma kapsamında değerlendirilmemiştir.
- Araştırmada anketlerin uygulandığı mimarlara bizzat anketler araştırmacı tarafından gönderilerek kurum içinde doldurulmuştur.

4.6. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplamak amacıyla anket uygulamasından yararlanılmıştır. Araştırmanın birinci bölümünde kişisel bilgilere, ikinci bölümünde İş Kazası ve Meslek Hastalıklarıyla ilgili bilgilere, üçüncü bölümünde İş Kazası ve Meslek Hastalıklarıyla ilgili görüşlere yer verilmiştir.

4.7. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölüm; İstanbul'da hizmet yurt dışında şantiyeleri olan bir inşaat firmasında Mimari Proje grubunda çalışan personelin İş Kazası ve Meslek Hastalıkları konusunda önemli kriterleri belirlemek amaçlı hazırlanmıştır. Mimar ve Mühendislere 100 soruluk anket yöneltilmiştir. Bu anketlerden toplanan veriler istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

4.8. Demografik Özellikler ile İlgili Bulgular

Bu başlık altında araştırmaya katılan katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları incelenmiş ve sonuçlara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 6. Demografik Özellikler ile İlgili Bulgular

Demografik özellikler	Değişkenler	Frekans	%	Kümülatif
Mesleki Deneyim	1 yıldan az	2	2	2
	1Yıl	21	21	23
	2 Yıl	23	23	46
	3 Yıl	10	10	56
	4Yıl	11	11	67
	5 Yıl ve Daha Fazla	33	33	100
	Toplam	100	100	
Cinsiyet	Kadın	69	69	69
	Erkek	31	31	100
	Toplam	100	100	
Şuan Çalıştığınız Şirketteki Çalışma Süreniz?	1 yıldan az	62	62	62
	1Yıl	1	1	63
	2 Yıl	4	4	67
	3 Yıl	4	4	71
	4Yıl	9	9	80
	5 Yıl ve Daha Fazla	20	20	100
	Toplam	100	100	
Toplam Çalışma Süresi	1 yıldan az	2	2	2
	1-3 Yıl	21	21	23
	4-6 Yıl	23	23	46
	7-9 Yıl	10	10	56
	10-13 Yıl	11	11	67
	14 Yıl ve Daha Fazla	33	33	100
	Toplam	100	100	

Tablon 6'dan görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların büyük bir çoğunluğunun 5 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip oldukları (%33), Kadın oldukları (%69), şu anki çalışmış oldukları kurumdaki çalışma sürelerinin 1 yıldan az olduğu (%62) ve toplam çalışma sürelerinin 14 yıl ve üzeri olduğu gözlenmiştir.

Tablo 7. İş Kazası ve Meslek Hastalıkları ile İlgili Demografik Özellikler

Sorular	Yanıtlar	Frekans	%	Kümülatif
İş Kazası ve Meslek Hastalıklarıyla ilgili Hizmet İçi Eğitim Ya Da Kurs Gördünüz mü?	Evet	35	35	35
	Hayır	65	65	100
	Toplam	100	100	
İş Kazası Ya Da Meslek Hastalığı Geçirdiniz mi ?	Evet	5	5	5
	Hayır	95	95	100
	Toplam	100	100	
Ailenizde Ya Da Yakın Çevrenizde İş Kazası Veya Meslek Hastalığı Geçiren Var mı?	Evet	14	14	14
	Hayır	86	86	100
	Toplam	100	100	
Şuan Çalışmış Olduğunuz Kurumun İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Konusunda Gerekli Hassasiyeti Gösterdiğini Düşünüyor musunuz?	Evet	78	78	78
	Hayır	22	22	100
	Toplam	100	100	
İşin Devamı İçin Sağlık Durumunuzu Tehdit Eden Koşullar Altında Çalışabilir misiniz?	Evet	13	13	13
	Hayır	87	87	100
	Toplam	100	100	

Tablon 7'den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların büyük bir çoğunluğunun iş kazası ve meslek hastalıkları ile ilgili hizmet içi eğitim ya da kurs almayan (%65), iş kazası ya da meslek hastalığı geçirmeyen(%95), ailelerinde ya da yakın çevrelerinde meslek hastalığı geçirenlerin olmadığı (%86), şuan çalışmış oldukları kurumun iş kazası ve meslek hastalığı konusunda gerekli hassasiyeti gösterdiği (%78) ve son olarak işin devamı için sağlık durumunu tehdit eden koşullar altında çalışmayacağını (%87) belirten katılımcıların oluşturduğu gözlenmiştir.

4.9.İş Kazası ve Meslek Hastalıkları ile İlgili Bulgular

Bu başlık altında araştırmaya katılan katılımcıların iş kazası ve meslek hastalıklarına ilişkin bilgilerin dağılımı incelenmiş ve sonuçlara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 8. İş Kazası ve Meslek Hastalıkları ile İlgili Bulgular

S	Sorular	Yanıtlar	%
1	İş kazası sigortalının;1) işyerinde işin yapıldığı sırada2) görevli olarak başka bir yere gönderilmesi yüzünden 3) işverenin sağladığı servis aracıyla işe geliş ve gidişlerde meydana gelen kazalarda 4) emzikli kadın sigortalının süt vermek için ayrılan zamanlardan birinde hemen veya sonradan bedence ve ruhça arızaya uğratan olaydır.	Doğru	82
		Yanlış	5
		Fikrim Yok	13
2	İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği ve Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik'e göre işyerinde Yangın güvenliği sorumlusu bulunması zorunlu değildir.	Doğru	13
		Yanlış	58
		Fikrim Yok	29
3	Çok hızlı bir gaz genişlemesiyle ve genellikle ısı açığa çıkarmasıyla meydana gelen kimyasal reaksiyona yangın denir.	Doğru	55
		Yanlış	27
		Fikrim Yok	18
4	İşyerinde kule vincinin devrilmesi iş kazası değildir.	Doğru	2
		Yanlış	90
		Fikrim Yok	8
5	Birden fazla risk olduğu durumlarda kişisel koruyucunun risk aldığı durumlar dikkate alınır.	Doğru	24
		Yanlış	10
		Fikrim Yok	66
6	Meslek hastalıklarının işveren tarafından bildirim yükümlülüğü bulunur.	Doğru	65
		Yanlış	7
		Fikrim Yok	28
7	Uyarı işaretleri işaret levhalarından değildir.	Doğru	15
		Yanlış	57
		Fikrim Yok	28
8	Meslek hastalığı işin yürütüm şartları dolayısıyla ortaya çıkar.	Doğru	83
		Yanlış	6
		Fikrim Yok	11
9	İş güvenliğini sağlamak için koruyucu güvenlik aletlerini düzgün bir şekilde kullanmak gerekir.	Doğru	95
		Yanlış	2
		Fikrim Yok	3

Tablo 8'den görüldüğü üzere araştırmaya katılan katılımcıların %82'lik bir çoğunluğunun "İş kazası sigortalının;1) işyerinde işin yapıldığı sırada2) görevli olarak başka bir yere gönderilmesi yüzünden 3) işverenin sağladığı servis aracıyla işe

geliş ve gidişlerde meydana gelen kazalarda 4) emzikli kadın sigortalının süt vermek için ayrılan zamanlardan birinde hemen veya sonradan bedence ve ruhça arızaya uğratan olaydır” yargısına doğru yanı verdikleri gözlenmiştir. Diğer yandan katılımcıların %58’lik bir çoğunluğu “İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği ve Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik’e göre işyerinde Yangın güvenliği sorumlusu bulunması zorunlu değildir” yargısına yanlış yanıtı verdiği gözlenmiştir. “Çok hızlı bir gaz genişlemesiyle ve genellikle ısı açığa çıkarmasıyla meydana gelen kimyasal reaksiyona yangın denir” tanımına katılımcıların %55’lik bir çoğunluğunun doğrudur yanıtı vererek katıldıkları dikkat çekmektedir. “İşyerinde kule vincinin devrilmesi iş kazası değildir” yargısına çalışanların % 90’lık bir çoğunluğunun yanlış yanıtı vererek katılmadıkları gözlenmiştir. “Birden fazla risk olduğu durumlarda kişisel koruyucunun risk aldığı durumlar dikkate alınır” yargısına alışanların %66’lık bir çoğunluğunun fikrim yok yanıtını verdikleri gözlenmiştir. “Meslek hastalıklarının işveren tarafından bildirim yükümlülüğü bulunur” yargısına katılanların %65’lik bir çoğunluğunun doğru yanıtı vererek katıldıkları gözlenmiştir. “Uyarı işaretleri işaret levhalarından değildir” yargısına katılanların %57’lik bir çoğunluğunun yanlış yanıtı vererek katılmadıkları gözlenmiştir. “Meslek hastalığı işin yürütüm şartları dolayısıyla ortaya çıkar” yargısına katılanların %83’lük bir çoğunluğunun doğru yanıtı vererek katıldıkları dikkat çekmektedir. Son olarak “İş güvenliğini sağlamak için koruyucu güvenlik aletlerini düzgün bir şekilde kullanmak gerekir” yargısına katılanların %95’lik bir çoğunluğunun doğru yanıtı vererek katıldıkları gözlenmiştir.

4.10.İş Kazası ve Meslek Hastalıklarıyla İlgili Görüşlere İlişkin Bulgular

Bu başlık altında araştırmaya katılan katılımcıların iş kazası ve meslek hastalıklarına ilişkin görüşlerinin istatistiksel dağılımları incelenmiş ve sonuçlara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 9. “İşyerinizde İş Kazası ve Meslek Hastalıklarıyla İlgili Gerekli Önlemler Alınmıştır” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	1	1	0,818	3,59
Katılmıyorum	11	11		
Kararsızım	23	23		
Katılıyorum	58	58		
Tamamen Katılıyorum	7	7		
Toplam	100	100		

Tablo 9’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %1’i hiç katılmıyorum, %11’i katılmıyorum, %23’ü kararsızım, % 58’i katılıyorum ve son olarak %7’sinin tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır.

Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **katılıyorum** yanıtı veren katılımcıların %58’lik bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 10. “İş kazası ve Meslek Hastalıklarıyla İlgili İşçinin Sorumluluklarını Tam Olarak Biliyorum” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	4	4	0,943	2,98
Katılmıyorum	28	28		
Kararsızım	39	39		
Katılıyorum	24	24		
Tamamen Katılıyorum	5	5		
Toplam	100	100		

Tablo 10’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %4’ü hiç katılmıyorum, %28’i katılmıyorum, %39’u kararsızım, %24’ü katılıyorum ve son olarak %5’inin tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **kararsızım** yanıtı veren katılımcıların %39’luk bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 11. “İş kazası ve Meslek Hastalıklarıyla İlgili İşverenin Sorumluluklarını Tam Olarak Biliyorum” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	5	5	0,940	2,84
Katılmıyorum	34	34		
Kararsızım	37	37		
Katılıyorum	20	20		
Tamamen Katılıyorum	4	4		
Toplam	100	100		

Tablo 11’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %5’i hiç katılmıyorum, %34’ü katılmıyorum, %37’si kararsızım, %20’si katılıyorum ve son olarak %4’ünün tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **kararsızım** yanıtı veren katılımcıların %37’lik bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 12. “İşyerinde Hangi Olayların İş Kazası Sayıldığı ile İlgili Gerekli Bilgiye Sahibim” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	5	5	1,008	2,93
Katılmıyorum	35	35		
Kararsızım	26	26		
Katılıyorum	30	30		
Tamamen Katılıyorum	4	4		
Toplam	100	100		

Tablo 12’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %5’i hiç katılmıyorum, %35’i katılmıyorum, %26’sı kararsızım, %30’u katılıyorum ve son olarak %4’ünün tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **katılmıyorum** yanıtı veren katılımcıların %35’lik bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 13. “İş Kazası ve Meslek Hastalıklarıyla İlgili Şirket İçi Eğitimi Gerekli Görüyorum” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	0	0	0,807	4,34
Katılmıyorum	5	5		
Kararsızım	6	6		
Katılıyorum	39	39		
Tamamen Katılıyorum	50	50		
Toplam	100	100		

Tablo 13’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %5’i katılmıyorum, %6’sı kararsızım, %39’u katılıyorum ve son olarak %50’sinin tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **tamamen katılıyorum** yanıtı veren katılımcıların %50’lik bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 14. “İşyerinde Çok Fazla Gürültüye Maruz Kalıyorum” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	11	11	1,109	2,77
Katılmıyorum	37	37		
Kararsızım	21	21		
Katılıyorum	26	26		
Tamamen Katılıyorum	5	5		
Toplam	100	100		

Tablo 14’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %11’i hiç katılmıyorum, %37’si katılmıyorum, %21’i kararsızım, %26’sı katılıyorum ve son olarak %5’inin tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **katılmıyorum** yanıtı veren katılımcıların %37’lik bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 15. “Çalışma Ortamımdaki Aydınlatma Çok Yetersiz” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	23	23	0,841	2,02
Katılmıyorum	61	61		
Kararsızım	9	9		
Katılıyorum	5	5		
Tamamen Katılıyorum	2	2		
Toplam	100	100		

Tablo 15’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %23’ü hiç katılmıyorum, %61’i katılmıyorum, %9’u kararsızım, %5’i katılıyorum ve son olarak %2’sinin tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **katılmıyorum** yanıtı veren katılımcıların %61’lik bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 16. “Titreşim, Aşırı Gürültü ve Koku İş Kazasına Yol Açabilir” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	1	1	0,882	3,90
Katılmıyorum	6	6		
Kararsızım	20	20		
Katılıyorum	48	48		
Tamamen Katılıyorum	25	25		
Toplam	100	100		

Tablo 16’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %1’i hiç katılmıyorum, %6’sı katılmıyorum, %20’si kararsızım, %48’i katılıyorum ve son olarak %25’inin tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **katılıyorum** yanıtı veren katılımcıların %48’lik bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 17. “İşçinin İş kazası Sonucunda Olası Bir Terfi İmkânını Kaybetmesi İşçi ve Ailesi İçin Büyük Kayıplara Sebep Verebilir” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	0	0	0,800	4,19
Katılmıyorum	5	5		
Kararsızım	9	9		
Katılıyorum	48	48		
Tamamen Katılıyorum	38	38		
Toplam	100	100		

Tablo 17’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %5’i katılmıyorum, %9’u kararsızım, %48’i katılıyorum ve son olarak %38’inin tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **katılıyorum** yanıtı veren katılımcıların %48’lik bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 18. “İşyerlerinde İşin Yürütülmesi ile İlgili Tehlikelerden Korumak ve Sağlığa Zarar Verebilecek Koşullardan Arındırarak, Daha İyi Bir Çalışma Ortamı Sağlamak İçin Sistemli Çalışmalar Yapılmalıdır” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	0	0	0,541	4,49
Katılmıyorum	0	0		
Kararsızım	2	2		
Katılıyorum	47	47		
Tamamen Katılıyorum	51	51		
Toplam	100	100		

Tablo 18’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %2’si kararsızım, %47’si katılıyorum ve son olarak %51’inin tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **tamamen katılıyorum** yanıtı veren katılımcıların %51’lik bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 19. “İşyerlerine Ait İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Bakımında Gerekli Koşulları ve Standartları Mevzuatlarla Düzenlemek Devletin Görevidir” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	5	5	1,166	3,88
Katılmıyorum	8	8		
Kararsızım	20	20		
Katılıyorum	28	28		
Tamamen Katılıyorum	39	39		
Toplam	100	100		

Tablo 19’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %5’i hiç katılmıyorum, %8’i katılmıyorum, %20’si kararsızım, %28’i katılıyorum ve son olarak %39’unun tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **tamamen katılıyorum** yanıtı veren katılımcıların %39’luk bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 20. “İş Kazasına Uğrayan Sigortalıların Acil Durumlarda Başvurması Gereken Sağlık Kuruluşlarıyla İlgili Personele Bilgi Verilmelidir” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	0	0	0,559	4,52
Katılmıyorum	0	0		
Kararsızım	3	3		
Katılıyorum	42	42		
Tamamen Katılıyorum	55	55		
Toplam	100	100		

Tablo 20’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %3’ü kararsızım, %42’si katılıyorum ve son olarak %55’inin tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **tamamen katılıyorum** yanıtı veren katılımcıların %55’lik bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 21. “İşçinin Yaşı, Mevkii, Medeni Durumu, Eğitim Düzeyi İş Kazalarını Etkiler” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	10	10	1,191	3,41
Katılmıyorum	15	15		
Kararsızım	12	12		
Katılıyorum	50	50		
Tamamen Katılıyorum	13	13		
Toplam	100	100		

Tablo 21’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %10’u hiç katılmıyorum, %15’i katılmıyorum, %12’si kararsızım, %50’si katılıyorum ve son olarak %13’ünün tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **katılıyorum** yanıtı veren katılımcıların %50’lik bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 22. “Meslek Hastalıklarıyla İlgili Gerekli Koruyucu Önlemler Tehlike Arz Eden İşyerlerinde Panolara Asılmalıdır” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	2	2	0,744	4,45
Katılmıyorum	0	0		
Kararsızım	3	3		
Katılıyorum	41	41		
Tamamen Katılıyorum	54	54		
Toplam	100	100		

Tablo 22’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %2’si hiç katılmıyorum, %3’ü kararsızım, %41’i katılıyorum ve son olarak %54’ünün tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **tamamen katılıyorum** yanıtı veren katılımcıların %54’lük bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 23. “İşten Ayrılan Sigortalı Oluşan Rahatsızlığının Meslek Hastalığından Kaynaklı Olduğunu İspatlamak Zorundadır” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	4	4	0,969	3,64
Katılmıyorum	7	7		
Kararsızım	26	26		
Katılıyorum	47	47		
Tamamen Katılıyorum	16	16		
Toplam	100	100		

Tablo 23’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %4’ü hiç katılmıyorum, %7’si katılmıyorum, %26’sı kararsızım, %47’si katılıyorum ve son olarak %16’sının tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **katılıyorum** yanıtı veren katılımcıların %47’lik bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 24. “İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Hukuki Boyutlarıyla İlgili Bilgi Sahibi Olmalıyız” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	0	0	0,627	4,53
Katılmıyorum	1	1		
Kararsızım	4	4		
Katılıyorum	36	36		
Tamamen Katılıyorum	59	59		
Toplam	100	100		

Tablo 24’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %1’i katılmıyorum, %4’ü kararsızım, %36’sı katılıyorum ve son olarak %59’unun tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **tamamen katılıyorum** yanıtı veren katılımcıların %59’luk bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 25. “Kişilerde Algılama Hızının Yüksek Olması İşçinin Kendisini Tehlikeye Atmasına Yol Açar” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	25	25	0,999	2,25
Katılmıyorum	37	37		
Kararsızım	29	29		
Katılıyorum	6	6		
Tamamen Katılıyorum	3	3		
Toplam	100	100		

Tablo 25’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %25’i hiç katılmıyorum, %37’si katılmıyorum, %29’u kararsızım, %6’sı katılıyorum ve son olarak %3’ünün tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **katılmıyorum** yanıtı veren katılımcıların %37’lik bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 26. “İşyerinin Küçük Ölçekli Olması Kazalara Neden Olur” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	34	34	1,024	2,04
Katılmıyorum	42	42		
Kararsızım	12	12		
Katılıyorum	10	10		
Tamamen Katılıyorum	2	2		
Toplam	100	100		

Tablo 26’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %34’ü hiç katılmıyorum, %42’si katılmıyorum, %12’si kararsızım, %10’u katılıyorum ve son olarak %2’sinin tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **katılmıyorum** yanıtı veren katılımcıların %42’lik bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 27. “Sorumluluk ve Sosyal Güvenlik Açısından Hastalık Birden Bire Ortaya Çıkarsa Mesleki Hastalık Olarak Değerlendirilemez” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	17	17	0,923	2,42
Katılmıyorum	36	36		
Kararsızım	36	36		
Katılıyorum	10	10		
Tamamen Katılıyorum	2	2		
Toplam	100	100		

Tablo 27’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %17’si hiç katılmıyorum, %36’sı katılmıyorum, %36’sı kararsızım, %10’u katılıyorum ve son olarak %2’sinin tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **katılmıyorum** ve **kararsızım** yanıtı veren katılımcıların %36’lık bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

Tablo 28. “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Çalışanların Yüksek Düzeyde Teknolojiyle Çalışmalarını Amaçlar” Sorusu ile İlgili Bulgular

Yanıtlar	Frekans	%	Std. Sapma	Ortalama
Hiç Katılmıyorum	9	9	1,124	3,01
Katılmıyorum	25	25		
Kararsızım	32	32		
Katılıyorum	24	24		
Tamamen Katılıyorum	10	10		
Toplam	100	100		

Tablo 28’den görüleceği üzere araştırmaya katılan katılımcıların, %9’u hiç katılmıyorum, %25’i katılmıyorum, %32’si kararsızım, %24’ü katılıyorum ve son olarak %10’unun tamamen katılıyorum yanıtı verdiği saptanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan **kararsızım** yanıtı veren katılımcıların %32’lik bir çoğunlukta olması dikkat çekmektedir.

SONUÇ

Sanayileşmenin artması ve bütünleşmiş üretim süreçleri, yoğun makineleşme ve üretime giren yüzlerce kimyasal maddenin varlığı, günümüzde meslek hastalıkları ve iş kazalarını arttırmaktadır. Sağlıklı çalışma ortamı ve çevresi, iş barışının hızlı ve sağlıklı kalkınmanın da ön şartıdır. Ancak kapitalist ekonomi tarihi, kar etme güdüsünün hâkim olduğu, soruna insancıl açıdan yaklaşmadığının örnekleri ile doludur. Meslek hastalıkları, her ne kadar tıp dalları ile ilgili içeriği yoğun gibi görünüyorsa da; bu görünüm, tıpkı iş kazalarında, mühendislik dalları ile ilgili içeriğinin yoğun görünmesi gibi aldatıcıdır. Çünkü bu alandaki çalışmalar, üç dev birlikte, işletme düzeyinden ülke düzeyine yükselen zincirleme örgütlenmeler oluşturmalarına gereksinme gösterir. Ülkemizde bugüne değin, iş sağlığı güvenliği alanında “çağdaş uygarlık düzeyi”nin yakalanamamış olmasının altında, andığımız takım oyununun kurulamaması ve konuyla ilgili kesimlere kendi dar düşünce kalıplarını aşacak bir bakış açısı kazandırılmamış olması yatmaktadır. Kısaca ILO olarak bilinen Uluslararası Çalışma Örgütü kaynaklarına göre; her yıl 1,2 milyon işçi iş kazaları ve meslek hastalıkları dolayısıyla hayatını kaybetmektedir. İşçilerin sosyal, kültürel ve psikolojik etkileşimleri bir yana, yine her yıl 250 milyon insan iş kazaları, 160 milyon insan ise; meslek hastalıkları sonucu hastalık ve sakatlık gibi fiziksel zarara uğramaktadır.

Sosyal güvenlik, günümüzün gelişmiş toplumlarında toplumun bütününe tanınan bir hak olarak kanunlarda yerini almıştır. Çalışanlara belirli sosyal riskler karşısında ekonomik güvence sağlama görevi üstlenen kurumlar topluluğudur. Gelişmiş toplumlarda sosyal güvenlik için yapılan harcamalar ulusal gelir içinde önemli boyutlara ulaşmıştır. Anayasamızın ikinci maddesinde belirtildiği üzere devletimiz, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. Sosyal hukuk devleti olmak, herkes için insanca bir yaşam garantisi sağlamak, fertler arasındaki refah farklılıklarını azaltmak için çalışanların ekonomik bağımlılığını kontrol etmek şeklinde tanımlanmaktadır. Güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak, gerçek eşitliği yani sosyal adaleti sağlamayı amaçlayan sosyal hukuk, ülkemizde sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve sosyal sigortalar diye sıralanmaktadır.

Bilindiği gibi, iş kazası veya meslek hastalığı sigorta kollarında, işverenin kusur oranı dikkate alınarak, işverenden, sigorta olayı ile karşı karşıya kalan sigortalıya, yüksek seviyelerde gelir veya aylığın tamamı bir defada ve peşin olarak alınmaktadır. 4958 sayılı Kanunla getirilen kaçınılmazlık ilkesi ile bir miktar, her türlü iş kazası/meslek hastalığı sigorta olaylarında işverenin sorumlu tutulmaması amaçlanmıştır. Burada esas amaç, işverenin çalıştırdığı işçileri sadece sigortalı yapmak değil, çalıştığı işyeri ortamında sigortalısını, alınması gerekli tüm önlemleri alarak sigorta olaylarına maruz kalmasını önlemektir. Yine, işveren sigorta olayları ile ilgili primleri sigortalının ücretinden hesaplayarak Kurum'a ödemektedir.

İş kazası ve meslek hastalığı sigortasının temel amacı, sigortalı işçilerin hukuki, ekonomik ve sosyal açıdan korunması düşüncesidir. İşçilerin ekonomik açıdan işverene olan bağımlılıkları, onların korunmasını gerektirmektedir. Ayrıca çalışma koşullarının ortaya çıkardığı koşullar, iş kazası ile meslek hastalıklarının hem etki hem de sayı olarak artmasına neden olmuştur. İş kazası ve meslek hastalığı kavramları, SSK'nun 11. maddesinde tanımlanmıştır. Meslek hastalığı ise, sigortalının çalıştırıldığı işin niteliğine göre tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütme şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık halleridir. İş kazası ve meslek hastalıkları kavramları oldukça önemlidir. Bu kavramların tanımlanması, öncelikle hangi olayların iş kazası, hangi hastalıkların ise meslek hastalığı olduğunun belirlenmesini sağlayacaktır. İşçilerin, kendilerine sağlanan yasal haklardan faydalanabilmesi için en öncelikli husus, meydana gelen olayın veya hastalığın iş kazası ya da meslek hastalığı olarak tespitidir. Bir teknik eleman gözü ile baktığımızda, işçi sağlığının korunabileceği, iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenebileceğini söylememiz gerekir. Günümüzdeki uzmanlıklar ve teknolojik olanaklar buna izin vermektedir. Bugün tedavi olanakları, donanımlı hastaneler, yeterli teknik bilgi ve uzman mevcuttur.

Bu araştırma inşaat sektöründe Mimari Proje grubunda uygulanmış olup, 100 mimar üzerinde uygulanmıştır. Uygulama yapılan mimarların büyük çoğunluğu 5 yıl ve fazlası ve 62 kişisi Kadından oluşmaktadır. Mimarlara İş Kazası ve Meslek Hastalıklarıyla ilgili sorular yöneltilmiştir. Çalışanlardan alınan cevaplarla konu hakkındaki bilgiler yorumlanmıştır. Böylelikle mimarların iş kazası ve meslek hastalıkları konusundaki gereksinimleri değerlendirilmiştir.

Genel olarak araştırma sonuçları göstermektedir ki; Çalışanlar İş Kazası ve Meslek Hastalıkları konusunda bilgi sahibi olmak istemektedirler. Bu konuda hizmet içi eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Şirket tarafından da aynı konunun benimsenmesini ve bu konuyla ilgili sistemli çalışmalara ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Sigortalıyı bedence veya ruhça zarara uğratan yahut ölümüne neden olan olayların şirketler tarafından önemszenmesi gerekmektedir bu konuda daha büyük çalışmalar yapılması gerekli görülmüştür. Yapılan araştırmada çalışanların, İş Kazası ve Meslek Hastalıkları konusunda işverenin ve kendi sorumluluklarını tam olarak bilmediği ve bu konuda şirket içi eğitime ihtiyaç görülmüştür. İşyerini fiziksel koşullarını ve çalışanların yaşlarında önemli olunduğu anket sonuçlarında görülmektedir.

Araştırmamızın sonucunda İş Kazası Ve Meslek Hastalıklarının günümüzde çalışanlar üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu görmekteyiz, işyerlerinde alınan güvenlik önlemlerinin artırılması ve bu konunun hukuksal boyutlarıyla ilgili işçi ve işverenin sorumluluklarının çalışanlara tam olarak benimsetilmesi gerekmektedir.Sorumlulukların benimsetilmesi sosyal güvenliğin sağlanması açısından çalışanlar şirket içi eğitimleri gerekli görmektedirler. İşyerlerinde kullanılan araç ve gereçlerin yüksek teknolojik düzeye sahip olması bunlarla ilgili eğitimlerin belirli periyotlarda şirket içinde verilmesi gerekmektedir. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının ortadan kaldırılması için en önemli şart eğitimidir ve bu konuda işçi,işveren ve devlet sorumlulukları tam olarak belirtilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akı, Erol. (1995). “İş Hukukuna İlişkin Kararların Değerlendirilmesi” Güven Yayınları, 1.Baskı, İstanbul.
- Akkök, M. (1999). “İş Yerinde Güvenlik” İŞGÜM Yayınları, Ankara.
- Akyüz, H. (2001). “İş Güvenliği Tekniği Çalışma Ortamı ve Verimlilik”. İşyerinde Fiziksel Ortamın İyileştirilmesi Seminer Notları. MPM Yayınları No:212, Ankara.
- Arıcı, Kadir. (1999). “ Sosyal Güvenlik Dersleri”, Önder Yayıncılık, Ankara.
- Arıoğlu, E., ve Arıoğlu, N., (1997). “Türk İnşaat Sektöründe İş Kazalarının İstatistiksel Değerlendirilmesi ve En Aza İndirilmesi İçin Çıkış Yollarının Araştırılması”, Beton Prefabrikasyon, Sayı: 43.
- Atabek, R. (1978). “İş Kazası ve Sigortası”, Erdini Yayınevi, İstanbul.
- Aydın, Ufuk, (2002). “İş Hukukunda İşçinin Kişilik Hakları” Seçkin Kitabevi, İstanbul.
- Başbuğ, Aydın. (1992). “ Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene ve Üçüncü Kişiyeye Rücusu”, Ankara.
- Başterzi,Süleyman. (2003). “Yargıtayın 2002 Yılı İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi, Ankara.
- Centel, Tankut. (2000). “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Mevzuatı”, Şahser Yayıncılık, İstanbul.
- Çalış, G., Uzer, E.S., ve Yüksel O., (2007). “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ile ilgili Yargı Semineri, TMMOB İnşaat Müh. Odası, Ankara.
- Çenberci, Mustafa. (1985). “Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi”, Ç.A Yayınları Ankara.
- Demircioğlu, Murat. (2003). “ Sorularla Yeni İş Yasası”, Elçi Yayınları, İstanbul.
- Doğan, H. Şahinkesen A. (1987). “İş Eğitimi”, Erdem Yayıncılık, İstanbul.
- Ehram, A.Nuri. (2001). “Sosyal Sigortalar Mevzuatı”, Ötkem Yayınları, İstanbul,
- Erbay, N. O. ve Erbay, E., (1993). “ İnşaat Sektöründe İş Güvenliği”, İnşaat Mühendisleri Odası Yayını, Ankara.
- Günay, Cevdet İlhan. (2000). “İş Mahkemeleri Kanunu Şerhi”, Ankara.

Güven, (1970); Yüksel ve Çalış, (2006). “İş Kazası Yönünden Sosyal Politika Sorunları” İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Eskişehir.

Güzel, Ali Okur. (2003). “Sosyal Güvenlik Hukuku”, Net Yayınları, İstanbul.

Ilıcak, Şule, (1989). “ İşçi Sağlığı Temel Prensipleri”, İstanbul.

Işık, G., (2007). “İş Sağlığı ve İş Güvenliği” Geline Süreçte İMO’ya bakış, İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, Ankara.

Işıklı, Alparslan. (2002). “İş Hukuku”, Öncü Yayınları, 3.Baskı, Ankara.

K. Okan ve Nevzer Okan, (1994). “İş Güvenliği” Okan Yayınları, 1.Baskı, Ankara.

Karahasan, Mustafa Reşit. (2003). “Sorumluluk Hukuku Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk”, İstanbul.

Kılıç, L., (2006). “İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Sağlama Hükümlülüğü ve Sorumluluğu”, Yetkin Yayınları, Ankara.

Kurucu, Oğuz. (1998). “Açıklamalı İş Kanunu” Sezin Yayıncılık, Ankara.

Küçük, B., ve Çetin, M., (1991). “Yapılarında Güvenlik Önlemlerinin Uygulanabilirliği”, TMMOB İnşaat Müh. Odası Konya Şubesi Haber Bülteni. Sayı: 8.

Manisalı,E., Kanıt R., Gündüz, M., ve Tarhan Ü., (2007). “İnşaat Sektöründe İş Sağlığı ve İş Güvenliği Durumunun Değerlendirilmesi” İş Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, Ankara.

Müngen, U., (1993). “Türkiye’de İnşaat İş Kazalarının Analizi ve İş Güvenliği Sorunu”, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Oğuzman, Kemal.(1969). “İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan İşverenin Sorumluluğu”, İstanbul.

Özel, Y., (1979) Gümrükçüoğlu A., “Meslek Hastalıkları ve İş Kazaları”, Kimya Mühendisliği Dergisi, KMO Yayını, sayı.93, yıl Ankara.

S.S.K. İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları, Ankara Analık Sigortaları Uygulamaları, Ankara, (1993).

Sosyal Sigortalar Mevzuatı; A. Nuri Efram.

Sözer, Ali Nazım. (1991). “Sosyal Sigorta İlişkisi” İzmir.

Şen, T., (2006). “İş Kazaları Analiz ve Değerlendirme”, O.D.T.Ü. Endüstri Mühendisliği Bölümü Ders Notları, Ankara.

Thile, B. ve Gottschalk, F., (1973). "Literaturexpertise über teoretische Grundlagen des Arbeitsschutzes, Bundesanstalt tur Arbeitsschutz und Un-fallforschung". Forschungsbericht Nr.III, Dortmund.

Tufan, Beril. (1994) "Göçmen İşçilerde İş Kazaları", Nil Yayın, Ankara.

Turan, Kamil, (1993). "Ferdî İş Hukuku", Ankara.

Tunçomağ, Kenan. (2003). "İş Hukukunun Esasları", İstanbul.

TÜRK-İŞ. (1987). "İşçi Sağlığı ve İş Yeri Güvenliği", Ankara.

Yılmaz, G., (2003), "İş Güvenliğine Genel Bakış", Mühendis ve Makine Dergisi, Sayı 224.

YODÇEM, (1987). "İşçinin El Kitabı", Ankara, s.143.

Yüksel, O. ve Çalış, G., (2007). "İş Kazalarının Hukuksal Yönü", İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, Ankara.

MİMARİ PROJE GRUBU ANKET FORMU

Değerli Katılımcı;

Bu anket Mimari Proje grubu çalışanlarının İş Kazası ve Meslek Hastalıkları konusundaki bilgileri ve kişisel görüşlerini ölçmeye yönelik olarak düzenlenmiştir.

Araştırmanın amacına ulaşması açısından ankete vereceğiniz cevaplardaki içtenliğiniz büyük önem taşımaktadır. Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kişisel bilgileri, ikinci bölüm İş kazası ve Meslek Hastalıklarıyla ilgili bilgileri, üçüncü bölüm İş kazası ve Meslek Hastalıkları ile ilgili kişisel görüşleri belirlemeye yönelik soruları içermektedir.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Berrin MERT
Personel ve İdari İşler Sorumlusu
İnsan Kaynakları
ve
Örgütsel Değişim Yüksek Lisans Derecesi

1. BÖLÜM KİŞİSEL BİLGİLER

1. Çalıştığınız servis:
2. Meslekte kaçınıcı yılınızı çalışıyorsunuz ?.....
3. Cinsiyet
 Kadın Erkek
4. Şuan çalıştığınız şirketteki çalışma süreniz?
 1 yıldan az 1Yıl 2 Yıl
 3 Yıl 4Yıl 5 Yıl ve Daha Fazla
5. Toplam çalışma süreniz?
 1 yıldan az 1-3Yıl 4-6 Yıl
 7-9 Yıl 10-13Yıl 14 Yıl ve Daha Fazla
6. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarıyla ilgili hizmet içi eğitim ya da kurs gördünüz mü?
 Evet Hayır
7. İş Kazası veya Meslek Hastalığı geçirdiniz mi?
 Evet Hayır
8. Ailenizde yada yakın çevrenizde iş kazası veya meslek hastalığı geçiren var mı?
 Evet Hayır
9. Şuan çalışmış olduğunuz kurumun iş kazası ve meslek hastalıkları konusunda gerekli hassasiyeti gösterdiğini düşünüyor musunuz?
 Evet Hayır
10. İşin devamı için sağlık durumunuzu tehdit eden koşullar altında çalışabilirmisiniz?
 Evet Hayır

BÖLÜM II

İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIKLARI İLE İLGİLİ BİLGİLER

1. İş kazası Sigortalının;1) işyerinde işin yapıldığı sırada2) görevli olarak başka bir yere gönderilmesi yüzünden 3) işverenin sağladığı servis aracıyla işe geliş ve gidişlerde meydana gelen kazalarda 4) Emzikli kadın sigortalının süt vermek için ayrılan zamanlardan birinde hemen veya sonradan bedence ve ruhça arızaya uğratan olaydır.

() Doğru () Yanlış () Fikrim Yok

2. İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği ve Binaların Yangından Korunması Hakkında yönetmelik'e göre işyerinde Yangın güvenliği sorumlusu bulunması zorunlu değildir.

() Doğru () Yanlış () Fikrim Yok

3. Çok Hızlı bir gaz genişlemesiyle ve genellikle ısı açığa çıkarmasıyla meydana gelen kimyasal reaksiyona yangın denir.

() Doğru () Yanlış () Fikrim Yok

4. İşyerinde kule vincinin devrilmesi iş kazası değildir.

() Doğru () Yanlış () Fikrim Yok

5. Birden fazla risk olduğu durumlarda kişisel koruyucunun risk aldığı durumlar dikkate alınır.

() Doğru () Yanlış () Fikrim Yok

6. Meslek hastalıklarının işveren tarafından bildirim yükümlülüğü bulunur.

() Doğru () Yanlış () Fikrim Yok

7. Uyarı işaretleri işaret levhalarından değildir.

() Doğru () Yanlış () Fikrim Yok

8. Meslek hastalığı işin yürütüm şartları dolayısıyla ortaya çıkar.

() Doğru () Yanlış () Fikrim Yok

9. İş güvenliğini sağlamak için koruyucu güvenlik aletlerini düzgün bir şekilde kullanmak gerekir.

() Doğru () Yanlış () Fikrim Yok

BÖLÜM III
İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIKLARIYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Karasızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. İşyerinizde iş kazası ve meslek hastalıklarıyla ilgili gerekli önlemler alınmıştır.	()	()	()	()	()
2. İş kazası ve Meslek hastalıklarıyla ilgili işçinin sorumluluklarını tam olarak biliyorum	()	()	()	()	()
3. İş kazası ve Meslek hastalıklarıyla ilgili işverenin sorumluluklarını tam olarak biliyorum.	()	()	()	()	()
4. İşyerinde hangi olayların iş kazası sayıldığı ile ilgili gerekli bilgiye sahibim.	()	()	()	()	()
5. İş kazası ve meslek hastalıklarıyla ilgili şirket içi eğitimi gerekli görüyorum.	()	()	()	()	()
6. İşyerinde çok fazla gürültüye maruz kalıyorum.	()	()	()	()	()
7. Çalışma ortamımdaki aydınlatma çok yetersiz.	()	()	()	()	()
8. Titreşim, aşırı gürültü ve koku iş kazasına yol açabilir.	()	()	()	()	()
9. İşçinin iş kazası sonucunda olası bir terfi imkanını kaybetmesi işçi ve ailesi için büyük kayıplara sebep verebilir.	()	()	()	()	()

10. İşyerlerinde işin yürütülmesi ile ilgili tehlikelerden korumak ve sağlığa zarar verebilecek koşullardan arındırarak, daha iyi bir çalışma ortamı sağlamak için sistemli çalışmalar yapılmalıdır. () () () () ()
11. İşyerlerine ait işçi sağlığı ve iş güvenliği bakımından gerekli koşulları ve standartları mevzuatlarla düzenlemek devletin görevidir. () () () () ()
12. İş kazasına uğrayan sigortalıların acil durumlarda başvurması gereken sağlık kuruluşlarıyla ilgili personele bilgi verilmelidir. () () () () ()
13. İşçinin yaşı, mevkii, medeni durumu, Eğitim düzeyi iş kazalarını etkiler. () () () () ()
14. Meslek Hastalıklarıyla ilgili gerekli koruyucu önlemler Tehlike arz eden işyerlerinde panolara asılmalıdır. () () () () ()
15. İşten ayrılan sigortalı oluşan rahatsızlığının meslek hastalığından kaynaklı olduğunu ispatlamak zorundadır. () () () () ()
16. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının hukuki boyutlarıyla ilgili bilgi sahibi olmalıyız. () () () () ()
17. Kişilerde algılama hızının yüksek olması işçinin kendisini tehlikeye atmasına yol açar. () () () () ()
18. İşyerinin küçük ölçekli olması kazalara neden olur. () () () () ()
19. Sorumluluk ve sosyal güvenlik açısından hastalık birden bire ortaya çıkarsa mesleki hastalık olarak değerlendirilemez. () () () () ()
20. İşçi sağlığı ve iş güvenliği çalışanların yüksek düzeyde teknolojiyle çalışmalarını amaçlar. () () () () ()

BÖLÜM III
İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIKLARIYLA İLGİLİ GÖRÜŞLER

1. İşyerinizde iş kazası ve meslek hastalıklarıyla ilgili gerekli önlemler alınmıştır.
2. İş kazası ve Meslek hastalıklarıyla ilgili işçinin sorumluluklarını tam olarak biliyorum
3. İş kazası ve Meslek hastalıklarıyla ilgili işverenin sorumluluklarını tam olarak biliyorum.
4. İşyerinde hangi olayların iş kazası sayıldığı ile ilgili gerekli bilgiye sahibim.
5. İş kazası ve meslek hastalıklarıyla ilgili şirket içi eğitimi gerekli görüyorum.
6. İşyerinde çok fazla gürültüye maruz kalıyorum.
7. Çalışma ortamımdaki aydınlatma çok yetersiz.
8. Titreşim, aşırı gürültü ve koku iş kazasına yol açabilir.
9. İşçinin iş kazası sonucunda olası bir terfi imkanını kaybetmesi işçi ve ailesi için büyük kayıplara sebep verebilir.

10. İşyerlerinde işin yürütülmesi ile ilgili tehlikelerden korumak ve sağlığa zarar verebilecek koşullardan arındırarak, daha iyi bir çalışma ortamı sağlamak için sistemli çalışmalar yapılmalıdır. () () () () ()
11. İşyerlerine ait işçi sağlığı ve iş güvenliği bakımından gerekli koşulları ve standartları mevzuatlarla düzenlemek devletin görevidir. () () () () ()
12. İş kazasına uğrayan sigortalıların acil durumlarda başvurması gereken sağlık kuruluşlarıyla ilgili personele bilgi verilmelidir. () () () () ()
13. İşçinin yaşı, mevkii, medeni durumu, Eğitim düzeyi iş kazalarını etkiler. () () () () ()
14. Meslek Hastalıklarıyla ilgili gerekli koruyucu önlemler Tehlike arz eden işyerlerinde panolara asılmalıdır. () () () () ()
15. İşten ayrılan sigortalı oluşan rahatsızlığının meslek hastalığından kaynaklı olduğunu ispatlamak zorundadır. () () () () ()
16. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının hukuki boyutlarıyla ilgili bilgi sahibi olmalıyız. () () () () ()
17. Kişilerde algılama hızının yüksek olması işçinin kendisini tehlikeye atmasına yol açar. () () () () ()
18. İşyerinin küçük ölçekli olması kazalara neden olur. () () () () ()
19. Sorumluluk ve sosyal güvenlik açısından hastalık birden bire ortaya çıkarsa mesleki hastalık olarak değerlendirilemez. () () () () ()
20. İşçi sağlığı ve iş güvenliği çalışanların yüksek düzeyde teknolojiyle çalışmalarını amaçlar. () () () () ()

İŞ GÜVENLİĞİ TALİMATI VE TUTUNAĞI ÖRNEĞİ

İŞÇİNİN	:
Adı ve Soyadı	:
Baba Adı	:
Doğum Yeri ve Yılı	:
Sigorta Sicil No.	:

Yukarıda kimliği yazılı _____ oğlu _____'nin işyerimizde aşağıda belirtilen şartlara muhakkak surette riayet ederek çalışacağına dair bu talimat ve tutanak muhteviyatı, tarafların serbest irade ve arzusu tahtında tanzim ve imza edilmiştir.

- 1- İşyerinde alınmış iş güvenliği tedbirlerine tamamen uyacağım.
- 2- İşyeri ilan tahtasına bir örneği asılmış bulunan İşyeri İş Güvenliği Talimatlarını okudum, bu talimatlara aynen uyacağım.
- 3- İşyerinin iş güvenliği tedbirlerini belirten ikaz ve levhaları gördüm ve okudum, bu levhalardaki ikazları daima dikkate alacağım.
- 4- Bana verilen görevi bana tarif edildiği şekilde yapacağım. Kendi işimden başka bir işe karışmayacağım. Amirimin verdiği emre uyacağım.
- 5- Elektrik ile çalışan hiç bir alet, cihaz ve tezgaha dokunmayacağım, bütün kablo ve aksamına elektrik tesisatına el sürmeyeceğim, arızayı yetkili elektrikçiye bildireceğim.
- 6- İşimin icap ettiği kişisel emniyet malzemesinin işyerinde bulunduğunu biliyorum. İşimin türüne göre bana teslim edilen koruyucu malzemeyi iş zamanında daima kullanacağım, bu malzemeyi eskitir veya kırarsam veya kaybedersem, amirime hemen haber vererek yenisini isteyeceğim, işimin icap ettirdiği koruyucu malzemeyi almadan işbaşı yapmayacağım.
- 7- Teslim aldığım kişisel koruyucu malzeme şunlardır:
 - _____
 - _____
 - _____
- 8- İşyerinden izinsiz ayrılmayacağım. Amirimden izinsiz işyerinde misafir, hemşeri, akraba kabul etmeyeceğim.

Tarih İŞYERİ YETKİLİSİ	İŞÇİNİN
ADI VE SOYADI- İMZA	ADI VE SOYADI -İMZA

İŞYERİ KAZA BİLDİRİM FORMU

Düzenlenme Tarihi: ___/___/___

İŞYERİNİN	Bölge Müdürlüğün Sicil No:							
	Ünvanı:							
	Adresi:							
	İşçi Sayısı:	Erkek			Kadın			Çocuk
Kaza Tarihi:								
Kazanın Meydana Geldiği Bölüm:								
Kaza Gününde İşbaşı Saati:								
Kazanın ortaya çıkardığı Takribi Maddi Zarar:								
Kazazede veya Kazazedelerin	Adı ve Soyadı:							
	Sigorta Sicil No:							
	Yaşı:							
	İşe Giriş Tarihi:							
	Esas İş:							
	Kaza Anında Yaptığı İş:							
Kaza Sonucu ölü, yaralı sayısı:			Ağır Yaralı		Uzuv Kayıplı		Hafif Yaralı	
Kaza Sonucu yaralanan işçilerden istirahat alanların sayısı		1 gün	1 gün	1 gün	Üç günden fazla veya açık istirahat			
Şahitlerin Adı Soyadı:								
Kazanın Sebebi ve Oluş Şekli:					İşveren veya Vekilinin			
					Adı ve Soyadı			
					İmzası			

T.C.
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU
İŞKAZASI VE MESLEK HASTALIĞI BİLDİRİM FORMU

1-İşyeri Bilgileri		
Bağlı bulunduğu İl :	Sicil No:	
Vergi Dairesi ve Numarası:	Tel:	Fax:
İşyerinin Unvanı ve Adresi :		
İşçi Sayısı:	Erkek ☐ ☐ ☐ ☐ Kadın ☐ ☐ ☐ ☐ Çocuk ☐ ☐ ☐ ☐ Stajyer-çırak ☐ ☐ ☐ ☐ Terör mağduru ☐ ☐ ☐ ☐	
	Özürü ☐ ☐ ☐ ☐ Hükümlü ☐ ☐ ☐ ☐ Eski Hük. ☐ ☐ ☐ ☐	Genel Toplam ☐ ☐ ☐ ☐
2- Kazazedeye veya Kazazedelerin / Meslek Hastalığı Tanısı veya Şüphesi İle Hastaneye Sevk Edilenin		
Adı Soyadı:	Cinsiyeti: E ☐ K ☐	Doğum Tarihi : .../.../.....
T.C. Kimlik No:	SSK Sicil No:	
Bağ-Kur Sicil No:	Ev/GSM telefon No:	
İşe Giriş Tarihi : .../.../.....	Medeni Hali:	Evli ☐ Bekar ☐ Dul ☐
Öğrenim	Okur yazar ☐ Okur Yazar Değil ☐ İlköğretim ☐ Orta öğretim ☐	
Durumu :	Yüksek Okul ☐ Üniversite ☐ Y. Lisans ☐ Doktora ☐	
İstihdam durumu:	5510 S.K 4-a Daimi ☐ Mevsimlik ☐ Geçici ☐ Eski Hükümlü ☐ Hükümlü ☐	Özürü ☐ Ödünç çalışan ☐ Terör Mağduru ☐ Stajyer-Çırak ☐
	Alt işverene ait çalışan ☐	Diğer ☐
	5510 S.K 4-b Kendi adına ve hesabına ☐	
Çalışma Şekli :	Tam zamanlı ☐ Kısmi zamanlı ☐ Diğer ☐	
Prim ödeme hali: sona erdi ☐ sona ermedi ☐	Sona erdi ise; erdiği tarih : .../.../.....	
Son bir yıl içindeki toplam ücretli izin gün sayısı:	Son işyerine giriş tarihi: .../.../.....	
Esas işi (Mesleği) :	Uyruğu (Yabancı ise ülke adı):	
İşçinin 1. derece yakınının : Adı Soyadı	Açık Adresi:	
Ev/GSM telefon No:		
İş kazası Halinde Doldurulacaktır		
3	Kaza Tarihi : .../.../.....	Kaza Gününde İşbaşı Saati :
4	Kazanın saati :	
4	Kaza Anında Yaptığı İş :	
5	Kazanın sebebi:	Kaza sonucu iş göremezliği Var ☐ Yok ☐ Derhal ölüm ☐
6	Yaranın türü:	
7	Yaranın Vücuttaki Yeri:	
8	İşyerinin büyüklüğü:	
9	Çalışılan Ortam:	
10	Çalışılan çevre:	
11	Kaza Anında Kazazedenin Yürütmekte Olduğu Genel Faaliyet:	
12	Kazadan Az Önceki Zamanda Kazazedenin Yürüttüğü Özel Faaliyet:	
13	Olayı Normal Seyrinden Saptıran Kazaya Sebep Vereren Olay (Sapma):	
14	Yaralanmaya Sebep Olan Hareket (Olay):	
15	Özel Faaliyet Sırasında Kullandığı Materyal (Araç):	
16	Sapmaya Sebep Veren Materyal (Araç):	
17	Yaralanmaya Sebep Olan Hareket Sırasında Kullanılan Materyal (Araç):	
18	Kazayı Gören : Var ☐ Yok ☐	Şahitlerin Adresi
	Şahitlerin Adı Soyadı :	
	Şahitlerin imzası :	
19	Kazanın Oluş Şekli ve Sebebini Açıklayınız :	
Meslek Hastalığı Halinde Doldurulacaktır		
20	Meslek Hastalığı Tanısı veya Şüphesi Tarihi:	21-Düzenlenme tarihi: .../.../..... İşveren veya Vekilinin Adı Soyadı ve İmzası
	Meslek Hastalığı Tanısı veya Şüphesi İle Sevk edilenin Çalıştığı Bölüm / İş :	
	Meslek Hastalığı Tanısı veya Şüphesinin Türü:	e-posta adresi:
	Meslek Hastalığının Saptanma Şekli: Periyodik Muayene İle ☐ Diğer ☐ Üst Kurum Sevki İle ☐ Meslek Hast. Hast. ☐	

Not: a) İşverenler işyerinde meydana gelen iş kazasını kazadan sonraki üç iş günü içinde ve tespit edilecek meslek hastalığını ise öğrendiği günden başlayarak üç iş günü içinde Sosyal Güvenlik İl/Merkezi Müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdürler. (5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Md.13, Md.14)

b) İşverenler işyerinde meydana gelen iş kazasını ve tespit edilecek meslek hastalığını en geç iki iş günü içinde yazılı olarak Çalışma Bölge Müdürlüğüne bildirmek zorundadır. (4857 sayılı İş Kanunu md. 77) Bu bildirim zamanında yapılmayan işverenlere aynı kanununun 105 inci Maddesi uyarınca idari para cezası uygulanır.

c) 1, 2 ve 21 inci bölümler hem kaza hemde meslek hastalığı bildirim durumunda, 3 ile 19 uncu bölümler sadece kaza bildiriminde, 20 nci bölüm ise sadece meslek hastalığı bildiriminde doldurulacaktır.

d) 3,6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, kazanın saati ve esas işi (mesleği) bölümleri seçildiğinde konu ile ilgili tablolar ekrana gelecektir. Ekrana gelen bu tablolardan seçim işlemi yapılacaktır. Bu alanlara konu ile ilgili tanımlayıcı kelime yazıldığında da arama motoru devreye girecektir. Arama motoru ilgili bölümlerdeki tanımlayıcı başlıklar ekrana getirecektir. ekrana gelen bu başlıklardan en uygun tanımlama seçilmelidir.

MESLEK HASTALIKLARI HASTANELERİNİN BULUNDUĞU İLLER

- ANKARA SORUMLULUK BÖLGESİ
- İSTANBUL SORUMLULUK BÖLGESİ
- ZONGULDAK SORUMLULUK BÖLGESİ

<http://www.ankarameslekhastanesi.gov.tr/>

**Koruyucu gözlüğü
takınız**

**Koruyucu başlığı
takınız**

**Kulak koruyucusunu
takınız**

Maske takınız

**Koruyucu ayakkabı
giyiniz**

**Koruyucu eldiveni
giyiniz**

Koruyucu Araçlarla İlgili Uyarıcı Levhalar

ÖZGEÇMİŞ

30 Ocak 1983 tarihinde İstanbul'da doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi İstanbul ilinde tamamladım. 2005 yılında Sakarya Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünden mezun oldum.2008 yılında kayıt olduğum Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim dalı İnsan Kaynakları ve Örgütsel Değişim Bölümünde Yüksek Lisans eğitimime devam etmekteyim.

Berrin MERT